

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**2022 ENERJİ KRİZİ VE ALMAN DIŞ POLİTİKASININ YENİDEN
İNŞASI**

Melek Aleyna ÇELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. İsmail EDİZ

HAZİRAN-2025

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

2022 ENERJİ KRİZİ VE ALMAN DIŞ POLİTİKASININ
YENİDEN İNŞASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melek Aleyna ÇELİK

Enstitü Anabilim Dalı: Uluslararası İlişkiler

**“Bu tez 11/06/2025 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan
jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”**

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. İsmail EDİZ	Başarılı
Doç. Dr. Rıdvan KALAYCI	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Menderes KURT	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Melek Aleyna ÇELİK

11/06/2025

ÖN SÖZ

Bu tez çalışmasının her aşamasında değerli bilgi ve katkılarıyla destek olan danışman hocam Sayın Doç. Dr. İsmail Ediz'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tüm süreç boyunca sabrınız ve destekleyici yaklaşımınız benim için çok kıymetliydi. Lisans ve yüksek lisans eğitimimde sizin öğrenciniz olma şansına sahiptim umarım doktora eğitimimde de bu şansını elde edebilirim. Annem Dilek Çelik, babam Orhan Çelik ve kardeşim Batuhan Çelik'e her anımda beni destekledikleri için teşekkür ederim sizin gibi bir aileye sahip olduğum için kendimi çok şanslı hissediyorum. Bu stresli süreçte manevi olarak yanımda olan bana moral ve destek veren arkadaşlarım; Dilara, İrem, Merve, Neriman, Nisa, Sare, Esma, Esin, Büşra, Yasemin, Ayça, Zeliha, Hayat, Ceren ve Görkem başta olmak üzere tüm arkadaşlarım insanın başına gelecek en güzel şeylerden birisi de sizin gibi arkadaşlara sahip olmaktır. İyi ki varsınız. Son olarak lisans eğitimine başladığımdan beri 3 hayalim vardı. Birincisi Erasmus yaparak Avrupa'yı gezmek diğeri yüksek lisans yapabilmektir. Yüksek lisans eğitimimle ilk hayalimi gerçekleştirmiş oldum ve kendime verdiğim sözü tuttum. Şimdi sırada son hayalim var. En kısa zamanda bu hayali de gerçekleştirmek için yine kendime söz veriyorum ve bu süreci tamamladığım için kendimle gurur duyarak kendime de teşekkür etmek istiyorum.

Melek Aleyna ÇELİK

11/06/2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
GÖRSEL LİSTESİ.....	iv
GRAFİK LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
1.1. Enerji Güvenliği	9
1.2. Enerji ve Dış Politika İlişkisi.....	15
1.3. Energiewende Kavramı	19
2. BÖLÜM: ENERJİ KRİZİNİN ALMANYA’NIN İÇ DİNAMİKLERİNE	
ETKİSİ	23
2.1. Sanayi ve Ekonomi Üzerindeki Etkisi.....	23
2.2. Toplum ve İç Politika Üzerindeki Etkisi	32
2.3. Güvenlik Politikaları Üzerindeki Etkisi	39
3. BÖLÜM: ALMANYA’NIN RUSYA’YA ENERJİ BAĞIMLILIĞI VE 2022	
ENERJİ KRİZİ KARŞISINDA ALDIĞI ÖNLEMLER.....	47
3.1. Almanya’nın Rusya’ya Olan Enerji Bağımlılığı ve Kriz Öncesi Enerji Politikaları.....	48
3.2. Almanya’nın Enerji Krizi Karşısında Aldığı Önlemler.....	59
3.2.1. ABD’den LNG İthalatı.....	60
3.2.2. Alternatif Tedarikçi Ülkelerle Enerji Anlaşmaları: Kanada, Norveç, Azerbaycan, Cezayir, Katar ve Senegal	63
3.2.3. Ulusal Enerji Güvenliği Adımları	67
3.2.4. REPowerEU Planı	69
4. BÖLÜM : ENERJİ KRİZİ KARŞISINDA ALMANYA’NIN DIŞ POLİTİKA	
TEPKİLERİ VE ULUSLARARASI KONUMLANIŞI	71
4.1. Tarihsel Dönüm Noktası “Zeitenwende”	71
4.2. Almanya’nın Ukrayna Politikası	75
4.3. Rusya’ya Uygulanan Yaptırımlar	81

5. BÖLÜM: ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ALMANYA’NIN YENİ DIŞ POLİTİKA VİZYON ÖNGÖRÜLERİ	84
5.1. ABD’nin Güvenlik Şemsiyesi Altında Almanya.....	84
5.2. Çok Kutuplu Uluslararası Sistemde Almanya’nın Bağımsız Aktörlük İddiası.....	90
5.3. Avrupa Birliği İçinde Liderlik Arayışı ve Entegrasyonun Derinleştirilmesi	94
 SONUÇ	99
KAYNAKÇA.....	104
ÖZ GEÇMİŞ	117

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AfD	: Alternative für Deutschland
BAE	: Birleşik Arap Emirlikleri
BSI	: Bundesamt für Sicherheit in der Informationstechnik
CDU	: Almanya Hristiyan Demokrat Birliği
CSU	: Almanya Hristiyan Sosyal Birliği
DIHK	: Almanya Sanayi ve Ticaret Odası
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
FDP	: Almanya Özgür Demokrat Parti
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IFO	: Institut für Wirtschaftsrecht
IPCC	: The Intergovernmental Panel on Climate Change
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
PEESA	: Avrupa'nın Enerji Güvenliğini Koruma Kanunu
PESCO	: Permanent Structured Cooperation
SPD	: Almanya Sosyal Demokrat Partisi

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Federal Meclis Binası Önünde One Almanya Organizasyonu’nun Protestosu	35
Görsel 2: Kuzey Akım Boru Hatlarının Rusya’dan Almanya’ya Uzanan Güzergahı ve Sızıntıların Meydana Geldiği Bölgeleri Gösteren Harita	41

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: 2020-2024 Yılları Arasında Almanya'nın GSYİH Büyüme Oranları.....	26
Grafik 2: 2021-2024 Yılları Arasında Almanya'nın Rusya'dan Doğalgaz İthalat Payı (%).....	49
Grafik 3: Almanya'nın 2021-2024 Yılları Arasında Rusya'dan Yapmış Olduğu Ham Petrol İthalat Payı (%).....	51
Grafik 4: Almanya'nın Bütçesinde Ukrayna'ya Tahsis Ettiği Yardımlar (Milyar Avro)	81

ÖZET	
Başlık: 2022 Enerji Krizi ve Alman Dış Politikasının Yeniden İnşası	
Yazar: Melek Aleyna ÇELİK	
Danışman: Doç. Dr. İsmail EDİZ	
Kabul Tarihi: 11/06/2025	Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 117 (ana kısım)
Bu tez, enerji güvenliği kavramı çerçevesinde Almanya'nın dış politikasındaki dönüşümü ele almaktadır. Küresel enerji piyasalarında yaşanan dalgalanmalar ve 2022'de patlak veren Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında ortaya çıkan enerji krizi, Almanya'nın geleneksel dış politika duruşunu yeniden gözden geçirmesine neden olmuştur. Çalışmada, Almanya'nın enerji krizine verdiği iç politika, güvenlik ve ekonomik tepkiler detaylandırılmış; ardından dış politika alanında attığı yapısal adımlar ve bu süreçte şekillenen yeni dış politika vizyonu kapsamlı biçimde analiz edilmiştir. Enerji arz güvenliği, sadece teknik bir sorun değil aynı zamanda diplomasi, jeopolitik ve ekonomi kesişiminde yer alan çok boyutlu bir mesele olarak değerlendirilmiştir. Almanya'nın dış politika tepkileri, tarihsel bağlamda "Zeitenwende" (dönüm noktası) olarak nitelendirilirken bu dönüşümün transatlantik ilişkiler, Avrupa Birliği içi liderlik arayışları ve bağımsız aktörlük hedefleri ile nasıl birleştiği ortaya konmuştur. Tez boyunca kavramsal çerçeve olarak enerji güvenliği, dış politika ve Energiewende gibi temellere yer verilmiştir. Araştırmada nitel bir yöntem benimsenmiş; resmî belgeler, raporlar ve basın açıklamaları gibi birincil kaynaklar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca, literatürde yer alan akademik çalışmalar ile medya analizleri de kullanılmıştır. Almanya'nın enerji bağımlılığı ve bu süreçte aldığı kararlar bu çalışmanın çıkış noktasıdır. Sonuçlar Almanya'nın tarihsel olarak temkinli dış politikasında belirgin bir değişime işaret etmektedir. Savaşın başlangıcında Rusya ile diplomatik ilişkileri koruma yönünde bir tutum sergileyen Almanya, ilerleyen süreçte savunma harcamalarını artırmış, Ukrayna'ya askeri destek sağlamış ve enerji kaynaklarını çeşitlendirme yoluna gitmiştir. Çalışma, bu değişimlerin gelecekteki etkilerini ve Almanya'nın uluslararası sisteme katkılarını anlamak için bir temel oluşturmayı hedeflemektedir.	
Anahtar Kelimeler: Rusya-Ukrayna Savaşı, Enerji Bağımlılığı, Almanya'nın Dış Politikası, 2022 Enerji Krizi	

ABSTRACT	
Title of Thesis: The Energy Crisis of 2022 and The Reconstruction of German Foreign Policy	
Author of Thesis: Melek Aleyna ÇELİK	
Supervisor: Assoc. Prof. İsmail EDİZ	
Accepted Date: 11/06/2025	Number of Pages: vii (pre text) + 117 (main body)
This thesis examines the transformation of Germany's foreign policy within the framework of the concept of energy security. The volatility in global energy markets and the energy crisis that emerged following the outbreak of the Russia-Ukraine war in 2022 have prompted Germany to reassess its traditional foreign policy stance. The study details Germany's internal political, security, and economic responses to the energy crisis and then provides a comprehensive analysis of the structural steps taken in the field of foreign policy and the newly emerging strategic vision. Energy supply security is addressed not merely as a technical issue but as a multidimensional matter situated at the intersection of diplomacy, geopolitics, and economics. Germany's foreign policy responses are evaluated in the historical context of the "Zeitenwende" (turning point), and the study explores how this transformation has aligned with its transatlantic relations, aspirations for leadership within the European Union, and ambitions to act as an independent global player. Throughout the thesis, theoretical frameworks such as energy security, foreign policy analysis, and the concept of Energiewende are utilized. A qualitative research approach has been adopted, including an in-depth examination of primary sources such as official documents, reports, and press releases. Furthermore, the study draws upon academic literature and media analysis. Germany's energy dependency and the policy decisions made in response serve as the departure point of this research. The findings indicate a significant shift in Germany's historically cautious foreign policy. While initially pursuing a diplomatic approach toward Russia at the onset of the war, Germany later increased its defense expenditures, provided military assistance to Ukraine, and moved toward diversifying its energy sources. This study aims to provide a foundation for understanding the long-term implications of these changes and Germany's evolving role in the international system.	
Keywords: Russia-Ukraine War, Energy Dependency, Germany's Foreign Policy, 2022 Energy Crisis	

GİRİŞ

Almanya'nın dış politikası, tarihsel süreklilik ve jeopolitik gerçekler temelinde şekillenmiş olup, özellikle II. Dünya Savaşı sonrası dönemde dikkat çekici bir evrim geçirmiştir. 1949'da kurulan Federal Almanya Cumhuriyeti'nin dış politikasındaki temel ilke devamlılık olmuştur. Bu devamlılık, yalnızca belirli ideolojik ya da partisel çizgilerle değil aynı zamanda Almanya'nın Avrupa'daki tarihsel rolü, stratejik çıkarları ve uluslararası sistemdeki konumuyla da ilişkilidir. Alman dış politikasını şekillendiren üç temel çevre bulunmaktadır: Transatlantik İş Birliği, Avrupa Politikası ve Doğu Politikası. İlk olarak, Amerika Birleşik Devletleri öncülüğünde şekillenen ve Soğuk Savaş boyunca Almanya'nın güvenliğini temin eden Transatlantik İş Birliği, ülkenin NATO ile ilişkilerini belirlemiştir. İkinci olarak Avrupa bütünleşmesi süreci çerçevesinde Almanya, Avrupa Politikası doğrultusunda AB'nin kurumsal ve ekonomik sürdürülebilirliğinde merkezi bir aktör haline gelmiştir. Üçüncü çevre olan Doğu Politikası ise önce Doğu Almanya ve Sovyetler Birliği daha sonra ise Rusya Federasyonu ve Doğu Avrupa ülkeleriyle geliştirilen çok yönlü bir iş birliği ve güvenlik politikasını ifade etmektedir. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Almanya'nın 3 Ekim 1990'da yeniden birleşmesiyle birlikte ülkenin dış politikasında köklü değişimlerin zemini oluşmuştur. Helmut Kohl liderliğindeki Almanya, ABD'ye sadık bir çizgide ilerlemiş özellikle askerî katılımlar konusunda çekingen davranarak mali katkılarla süreci desteklemiştir. Bu dönemde "çek defteri diplomasisi" olarak tanımlanan bir yaklaşım benimsenmiştir. Ancak 1998 yılında Şansölye olan Gerhard Schröder ile bu anlayış sorgulanmış, Almanya'nın dış politikasında daha bağımsız ve normalleşmiş bir çizgiye yönelinmiştir. Almanya, Avrupa'nın en güçlü ekonomisi ve siyasi aktörlerinden biri olarak, dış politikasında barışçıl ilişkiler kurma, ekonomik karşılıklı bağımlılık yoluyla istikrarı sağlama ve çok taraflı diplomasiye öncelik verme ilkeleriyle hareket etmektedir. Bu çerçevede özellikle Rusya ile ilişkileri, Soğuk Savaş sonrasında şekillenen yeni uluslararası düzenin en dikkat çekici örneklerinden biri olmuştur. Almanya'nın Rusya ile geliştirdiği stratejik ortaklık, yalnızca ekonomik değil aynı zamanda tarihsel ve siyasal boyutlarıyla da dış politika kararlarını etkileyen önemli bir zemin oluşturmuştur. Günümüzdeki Almanya-Rusya ilişkisinin yasal temeli, 9 Kasım 1990 tarihli "İyi Komşuluk, Ortaklık ve İş Birliği Antlaşması" ile 21 Kasım 1991 tarihli Ortak Bildiri'nin imzalanmasıyla atılmıştır. Bu belgeler doğrultusunda iki ülke arasında müşterek çıkarlar üzerine kurulu bir stratejik

ortaklık geliştirilmiştir. 1990'lı yıllar boyunca Şansölye Helmut Kohl'un Rusya'nın Avrupa Konseyi üyeliğine ve G-7'ye katılımına aracılık etmesi, komünist rejim sonrası zayıflayan Yeltsin'in desteklenmesi ve Çeçenistan Savaşı'nda Moskova'nın eleştirilmemesi gibi tutumlarla Almanya, Rusya'ya yönelik yapıcı bir dış politika izlemiştir. Şansölye Gerhard Schröder döneminde ise, Rusya'da sivil toplumun desteklenmesi ön plana çıkarken, Kosova Savaşı'nda Rusya'nın vetosuna rağmen NATO müdahalesine destek verilmesi dikkat çekmiş, Rusya tarafından tehdit olarak algılanmıştır. Vladimir Putin'in iktidara gelişiyle birlikte Rusya'da modernleşme söylemleri artmış ve Schröder liderliğindeki Alman hükümeti ile ticaret çevreleri bu gelişmeleri olumlu karşılamıştır. Schröder'in liberalliği ve Putin'in ekonomik kalkınma stratejileri sayesinde iki ülke arasındaki ekonomik ve siyasi ilişkiler daha da derinleşmiştir. Ayrıca Almanya, Nazi döneminde Sovyetler Birliği'ne karşı yürütülen savaşın yol açtığı büyük yıkım nedeniyle, Rusya'ya karşı tarihsel bir suçluluk duygusu taşımış ve bu nedenle Avrupa güvenliğinin tesisi için Rusya ile iyi ilişkiler geliştirilmesini dış politikasının önemli bir parçası hâline getirmiştir. 2005'te iktidara gelen Angela Merkel döneminde uluslararası kuruluşlarla iş birliğinde bulunarak zaman zaman askeri görevlere de katılım göstermeye başlanılmıştır. 2016'da yayımlanan Beyaz Kitap (Weißbuch), Almanya'nın güvenlik politikalarındaki yön değişimini belgeleyen önemli bir metin olmuştur. Bu belgede Almanya'nın yalnızca ekonomik değil politik ve askeri açılardan da küresel sorumluluk üstleneceği açıkça vurgulanmıştır. Ardından 2017 yılında gündeme gelen "Almanya'nın Yeni Sorumluluğu" platformu finansal istikrar, sürdürülebilir kalkınma, yoksullukla mücadele, savunma harcamalarının artırılması ve AB'nin savunma birliğine dönüşmesi gibi sivil ve askeri hedefleri bir arada içeren bir dış politika vizyonu sunmuştur. Bu yeni yaklaşım, Almanya'nın dış politikasını çok taraflılığa dayandırmakla birlikte gerektiğinde askerî araçlara da başvurulabileceği fikrini kabul eden bir çerçeveye oturtmuştur. Bu bağlamda Almanya'nın dış politikasının ulusal çıkarlar ile uluslararası normlar arasında bir denge kurma arayışında olduğu söylenebilir. AB ve NATO içindeki karar mekanizmalarında daha fazla söz sahibi olma isteği Almanya'nın küresel rolünü yeniden tanımlama süreciyle yakından ilişkilidir. Ancak bu süreçte Almanya'nın dış politikasında karşılaşılan temel zorluklardan biri enerji güvenliğiyle doğrudan bağlantılıdır. Almanya, uzun yıllardır enerji ihtiyacının önemli bir bölümünü Rusya'dan karşılamakta ve özellikle doğalgaz konusunda yüksek bir

bağımlılık ilişkisi sürdürmektedir. Bu durum, Almanya'nın dış politika kararlarını şekillendirirken ekonomik çıkarlarını da göz önünde bulundurmasını zorunlu kılarak güvenlik ve değer temelli dış politika ile enerji bağımlılığı arasında bir denge kurma gerekliliği doğurmuştur. Bu ikili denge arayışı, Rusya'nın Ukrayna sınırında askeri varlığını artırarak bölgedeki krizi tırmandırmaya başlamasıyla birlikte Almanya'nın tepkilerini doğrudan etkilemiştir. Zira savaşın eşiğine geline bu süreçte enerji arzının kesintiye uğraması ihtimali, Almanya'nın Moskova'ya karşı başlarda daha sert ve kararlı bir tutum sergilemesine mâni olarak Berlin'in dış politika reflekslerini önemli ölçüde sınırlamıştır. Bu nedenle Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri yığınağı ve sonrasında gelen işgal hamlesi karşısında Almanya'nın başlangıçtaki temkinli tutumu, enerji bağımlılığının dış politikadaki etkisini gözler önüne sermiştir. Almanya'nın ve genel anlamda Avrupa'nın bu sınırlı tepki kapasitesi, Rusya'nın jeopolitik hamlelerinde daha cüretkâr davranmasına zemin hazırlamıştır. Bu da Ukrayna'ya yönelik askeri hazırlıkların ve nihai işgalin önünü açan süreci hızlandırmıştır.

Rusya ve Ukrayna arasındaki gerilimin savaşa dönüşme süreci, Rusya'nın 2021 yılı itibarıyla Ukrayna sınırında yoğun askeri yığınak yapmasıyla ivme kazanmıştır. Mayıs 2021'de yaklaşık 100.000 askerini sınıra konuşlandıran Rusya, kötü hava koşulları ve operasyonel hazırlık eksiklikleri nedeniyle bu dönemde bir işgal gerçekleştirememiştir. Ancak Kasım 2021 itibarıyla sınır bölgesine 150.000'i aşkın asker, askeri teçhizat ve çeşitli silah sistemlerinin sevk edilmesiyle kriz yeniden tırmanmıştır. Rusya'nın bu saldırgan tutumu, Ukrayna'nın Batı ile yakınlaşma sürecinden duyulan rahatsızlığın bir yansımasıdır. Ukrayna'nın NATO ve Avrupa Birliği üyeliğine yönelik adımları, Rusya tarafından kendi etki alanına yönelik bir tehdit olarak algılanmış; Kremlin yönetimi bu genişlemeyi durdurma, Donbas bölgesini kendi kontrolüne alma ve Kırım'ın ilhakını kalıcılaştırma amacıyla saldırıya geçmiştir. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, savaşa gerekçe olarak Donbas bölgesinde yaşayanların "soykırımı" uğradığını ve Ukrayna'nın "Nazilerden arındırılması" gerektiğini öne sürmüştür. 21 Şubat 2022 tarihinde Putin, Ukrayna'nın bağımsız bir devlet olmadığını iddia ederek Donetsk ve Luhansk bölgelerinin Rusya destekli ayrılıkçılar tarafından kontrol edilen kesimlerini bağımsız devletler olarak tanıdığını açıklamış ve bu bölgelere "barış gücü" gönderileceğini duyurmuştur. Bu adım, fiilen savaşın başlaması anlamına gelmiştir. Takip eden günlerde Rusya ordusu sınırı geçerek resmi olarak Ukrayna topraklarına girmiştir. Bu eylemler

NATO, AB ve ABD tarafından sert şekilde kınanmıştır. Çin'in uluslararası sistemde yükselişi, ABD'nin küresel sorumluluklarının bir kısmını Avrupa'ya devretmesi, Avrupa'da sağ popülist hareketlerin yükselmesi ve Batı'nın liberal düzenine yönelik artan hoşnutsuzluk gibi faktörler Putin'e stratejik bir fırsat alanı yaratmıştır yani bu kriz yalnızca askeri dinamikler üzerinden değil aynı zamanda küresel güç dengeleri bağlamında da okunabilmektedir. Batı'nın Ukrayna krizinde doğrudan askeri müdahaleden kaçınması bu savaşın kontrollü bir biçimde uzun vadeye yayılabileceği düşüncesini doğurmuştur. Savaşın başında Rusya yönetimi, Ukrayna'nın ciddi bir direniş gösteremeyeceği ve operasyonun kısa sürede tamamlanacağı yönünde bir beklenti içerisindeydi. Ancak gelişmeler bu öngörünün aksini göstermiş; Ukrayna ordusu ilk şoku atlattıktan sonra 250.000 aktif ve 80.000'e yakın yedek askerden oluşan, Avrupa'nın ikinci büyük kara ordusunu oluşturmuştur. Almanya'dan tedarik edilen IRIS-T bataryaları ve ABD tarafından sağlanan NASAMS sistemleri de altyapıya entegre edilmiştir. Ayrıca Patriot sistemlerinin eğitimi tamamlanmak üzereyken ABD ve Almanya'dan ilave bataryalar da temin edilmiştir. Öte yandan Rusya, ekonomik yaptırımlar karşısında yükselen petrol fiyatları sayesinde direnç gösterebilmiştir. Ayrıca Ukrayna'ya yönelik gümrük vergileri ve ithalat sınırlamaları yoluyla ekonomik baskı kurmaya çalışmış bu yolla Ukrayna'yı Batı'dan uzaklaştırarak Avrasya Ekonomik Birliği'ne yönlendirmeyi amaçlamıştır. Ancak Ukrayna yönetimi tarihsel deneyimlerinden de hareketle bu baskılara karşı koymuş ve Batı yönelimini sürdürmüştür. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, savaşın yedinci gününde toplanarak Rusya'nın işgalini kınayan bir karar tasarısı kabul etmiştir. Bu tasarıya yalnızca Kuzey Kore, Eritre, Suriye ve Belarus karşı çıkmış; bu durum, Rusya'nın uluslararası alanda ne kadar yalnızlaştığını göstermiştir. Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenskiy, savaşın ilk günlerinden itibaren Batı'dan vazgeçmeyeceklerini net bir şekilde beyan etmiştir. Bu süreçte pek çok NATO ülkesi Ukrayna'ya gelişmiş silah sistemleri sağlamış; ABD ve İngiltere kapsamlı ekonomik yardım paketleri sunmuş; Türkiye ise Bayraktar TB2 gibi SİHA sistemlerini temin etmiştir. Bu yardımlar, sahadaki dengeyi Ukrayna lehine değiştirerek bazı cephelerde Rus birliklerinin geri çekilmesi sağlanmıştır. Sahadaki bu başarılar, Ukrayna'nın diplomatik pozisyonunu da güçlendirmiştir. Ancak tüm bu gelişmelere rağmen NATO'nun Ukrayna'ya doğrudan askeri destek sağlamamış olması Rusya'nın, NATO'nun

genişlemesini fiilen durdurma hedefi açısından kısmi bir başarı olarak yorumlanabilmektedir.

Almanya, uzun yıllar boyunca Çarlık Rusya'sını model alan Vladimir Putin'in liderliğindeki Rusya'yla temkinli bir diplomatik ilişki geliştirmiştir. Ancak Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesi bu ilişki biçiminin sürdürülebilir olmadığını ortaya koyarak Almanya'nın dış politikasında önemli bir dönüm noktası oluşturmuş ve Almanya'nın uzun süredir sürdürdüğü barışçıl diplomasiye dayalı yaklaşımının yetersiz kaldığını göstermiştir. Almanya, savaşın patlak vermesiyle birlikte başta enerji politikası olmak üzere dış politika vizyonunu yeniden gözden geçirmek zorunda kalmıştır. Almanya'nın Ukrayna'ya sadece miğfer göndererek başladığı yardım süreci, zamanla askeri ve ekonomik yardımları da kapsayacak şekilde genişlemiştir (Federal Government of Germany, 2023). Bu gelişme, Almanya'nın dış politikasında tarihsel bir kırılmayı simgelemekte ve II. Dünya Savaşı sonrası dönemde benimsediği pasif tutumun aşılmaya başladığını göstermektedir. Almanya'nın bu dönemde yaşadığı dönüşümün kökeninde tarihsel, stratejik ve ekonomik faktörlerin birleşimi yer almaktadır. Savaşın başlarında Scholz hükümeti, çatışmayı diplomatik yollarla çözmeye çalışmıştır ancak Rusya'nın agresif tutumu karşısında Batılı ülkelerle birlikte hareket ederek yaptırımları desteklemiş ve Ukrayna'ya askeri yardım sağlamıştır. Almanya bu kararıyla sadece siyasi değil aynı zamanda enerji politikası açısından da yeni bir döneme girmiş bulunmaktadır.

Araştırmanın Konusu

Bu tezin ana iddiası Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Almanya'nın dış politikasında tarihi bir kırılmaya neden olarak askeri-stratejik, enerji ve güvenlik politikalarında radikal bir dönüşüme sebep vermesidir. Keza Soğuk Savaş sonrası süreçteki Zivilmacht yaklaşımı, Merkel döneminde Rusya ile sürdürülen enerji temelli ilişkilerin dış politika yapımına etki etmesi ve ardından gelen Scholz dönemiyle Zeitenwende kavramıyla savunma harcamalarının arttırılması, enerji bağımlılığını azaltma girişimleri ve güvenlik politikalarındaki NATO ve AB yönlü değişim, yeniden silahlanma ve Doğu Avrupa'ya yaklaşımının değişimi bu iddianın somut süreci ve alt sorunsallarıdır.

Araştırmanın Önemi

2022 enerji krizinin Almanya'nın dış politikası üzerindeki etkisi hem akademik hem de siyasi düzeyde dikkat çeken bir dönüşümün parçasıdır. Almanya gibi Avrupa'nın lider ülkelerinden birinin enerji bağımlılığı kaynaklı dış politika değişimleri, enerji güvenliği-literatüründe yeterince incelenmemiştir. Bu bağlamda çalışma, savaş gibi olağanüstü krizlerin ulusal dış politikaları nasıl yeniden yapılandırıldığını göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca Almanya'nın dış politika pozisyonundaki tarihsel kırılmayı ve enerji güvenliği bağlamında yeni yönelimlerini analiz etmesi, güncel uluslararası gelişmeleri anlamlandırma noktasında literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

Literatür Taraması

Uluslararası İlişkiler literatüründe enerji güvenliği konusu uzun süredir tartışılmakla birlikte, özellikle Almanya'nın dış politika yapım süreçlerinde enerji krizlerinin etkisine dair kapsamlı analizler sınırlı kalmıştır. Almanya özelinde yapılan çalışmalarda genellikle Energiewende süreci, yenilenebilir enerji politikaları, Rusya-Almanya enerji ilişkileri ve AB enerji bütünleşmesi gibi konular öne çıkmıştır. Ancak bu çalışmalar çoğunlukla Almanya'nın enerji politikalarını iç politika ve çevresel sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirmiştir. Literatürde, Almanya'nın dış politikasında enerji temelli kırılmaların kriz anlarındaki etkileri ve savaş gibi jeopolitik gelişmeler karşısında dış politika yapım süreçlerine etkisi sınırlı sayıda ele alınmıştır. 2022 Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında Almanya'nın dış politikasında yaşanan Zeitenwende dönüşümü, savunma harcamalarının artışı, enerji tedarikinde radikal değişimler ve ABD başta olmak üzere yeni aktörlerle geliştirilen enerji iş birlikleri, literatürde henüz yeterince kapsamlı analiz edilmemiştir (International Energy Agency, 2023). Bu çalışma, enerji güvenliği ekseninde Almanya'nın dış politikasındaki bu yeni yönelimi tarihsel ve yapısal bir perspektifle inceleyerek literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Özellikle Almanya'nın hem iç politik dengelerinde hem de dış politika stratejisinde enerji güvenliği temelli bir yeniden yapılanma sürecine girmesi, bu çalışmayı literatürde özgün kılmaktadır. Çalışmanın temel katkısı, 2022 enerji krizinin Almanya'nın dış politikasındaki etkisini sadece teknik veya çevresel değil; jeopolitik, diplomatik ve askeri boyutlarıyla ele almasıdır. Ayrıca bu kriz sürecinin, Almanya'nın geleneksel dış politika anlayışındaki dönüşümünü tetikleyen bir kırılma noktası olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu tezin amacı, 2022’de patlak veren enerji krizinin Almanya’nın iç ve dış politikalarındaki etkilerini analiz ederek, değişen uluslararası sistemde Almanya’nın pozisyonunu yeniden değerlendirmektir. Bu çalışmanın temel varsayımı, enerji arz güvenliğindeki kırılmaların Almanya’nın dış politikasında tarihsel bir yön değişimine neden olduğudur ve şu soruya yanıt aranacaktır: 2022 Enerji Krizi Almanya’nın dış politikasında nasıl bir dönüşüme yol açmıştır? Almanya’nın savaşın ilk evresinde pasif bir yaklaşım benimseyerek Ukrayna’ya yalnızca miğfer gönderme kararı alması izlediği temkinli politikanın somut bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ancak ilerleyen dönemde bu tutum değişmiş ve Almanya, Ukrayna’ya yönelik askeri ve ekonomik yardımlarını önemli ölçüde artırmıştır. Rusya’ya olan yüksek enerji bağımlılığı, Avrupa Birliği içindeki lider konumu ve dış politikadaki temkinli geleneği nedeniyle Almanya bu çalışmada örnek ülke olarak seçilmiştir. Bu bağlamda çalışma, şu temel sorular etrafında şekillenmektedir: Almanya neden yardımın düzeyini artırma ihtiyacı hissetmiştir? Rusya Almanya için enerji bağlamında ne anlama gelmektedir? Dış politikadaki yön değişikliği Almanya’yı nasıl bir enerji krizine sürüklemiş, bu kriz karşısında nasıl bir strateji benimsenmiştir? Yaşanan enerji krizi Almanya’nın içini nasıl etkilemiştir? Bu krizle beraber Almanya kendi askeri kanadında nasıl bir dönüşüme gitmiştir? Tüm bu sorulara yanıt arayan çalışma, beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kavramsal altyapı oluşturulmuş, ikinci bölümde enerji krizinin Almanya’nın iç dinamiklerine etkisi incelenmiş, üçüncü bölümde enerji bağımlılığı ve alınan önlemler analiz edilmiş, dördüncü bölümde dış politika tepkileri değerlendirilmiş ve son bölümde ise Almanya’nın yeni dış politika vizyonuna dair öngörüler sunulmuştur. Sonuç bölümünde, Almanya’nın enerji güvenliği ile dış politika tercihleri arasındaki dengeyi sağlama çabaları değerlendirilecek ve genel bir çıkarım yapılacaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışma nitel araştırma yöntemi ile yürütülmüş olup, resmî belgeler, düşünce kuruluşu raporları ve akademik yayınlar incelenmiştir. Karşılaştırmalı analiz ve içerik çözümlemesi yöntemlerine de yer verilmiştir. Ayrıca, savaş sürecine dair güncel gelişmeleri takip edebilmek amacıyla saygın ulusal ve uluslararası basın organlarında yayımlanan haberler, demeçler ve analizler incelenmiştir. Böylelikle Almanya’nın dış politikasına ilişkin söylem ve pratiklerin tarihsel ve güncel yönleri bir arada ele alınmış,

enerji güvenliği, dış politika davranışı ve uluslararası sistemdeki konumuna dair çok boyutlu bir perspektif geliştirilmiştir. Bu alışma, Almanya'nın dış politikasındaki dönüşümü tarihsel süreklilik ve güncel gelişmeler ekseninde ele alarak enerji bağımlılığı, güvenlik ikilemi ve uluslararası sorumluluklar arasındaki dengeyi analiz etmeyi amaçladığından elde edilen bulguların, benzer kriz durumlarında devletlerin dış politika tercihlerini anlamaya yönelik literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca bu analiz, Almanya'nın enerji güvenliği odaklı dış politika dönüşümünü analiz ederek, kriz dönemlerinde devletlerin dış politika yapım süreçlerine ilişkin literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır.

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmanın kavramsal altyapısı ele alınarak, analiz sürecine zemin hazırlamak amaçlanmaktadır. Uluslararası ilişkilerde enerji konusu giderek artan biçimde güvenlik, dış politika ve ekonomi alanlarını kesiştiren stratejik bir mesele haline gelmiştir. Özellikle enerji güvenliği, devletlerin karar alma süreçlerinde belirleyici bir rol oynamakta ve enerji kaynaklarına erişim, enerji bağımlılığı, tedarik güvenliği gibi unsurlar devletlerin dış politika yönelimlerini etkilemektedir. Bu bağlamda öncelikle enerji güvenliği kavramının tanımı ve kapsamı açıklanacak, ardından enerji ile dış politika arasındaki karşılıklı etkileşim değerlendirilecektir. Devamında, Almanya örneğinde enerji politikalarının dönüşümünü temsil eden Energiewende kavramı ele alınarak, enerji dönüşümünün dış politika boyutuna etkisi incelenecektir.

1.1. Enerji Güvenliği

Küresel, siyasi ve ekonomik ilişkilerde belirleyici bir unsur haline gelen enerji yalnızca bir kalkınma aracı olmakla birlikte devletlerin dış politika stratejilerini şekillendiren temel bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda enerji güvenliği; devletlerin enerji kaynaklarına kesintisiz, uygun maliyetli, çevresel açıdan sürdürülebilir ve siyasi olarak istikrarlı yollarla erişimini güvence altına alma çabasını ifade etmektedir. Artan enerji talebi, sınırlı fosil yakıt rezervleri, jeopolitik gerilimler ve enerji taşıma yollarının stratejik önemi enerji güvenliği kavramını yalnızca teknik değil, aynı zamanda ekonomik, çevresel ve güvenlik boyutlarıyla ele alınması gereken çok boyutlu bir mesele haline getirmiştir. Enerji güvenliğini sağlamaya yönelik politikalar ülkelerin dış politika tercihlerini, savunma stratejilerini ve uluslararası iş birliklerini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle enerji güvenliği konusu hem ulusal güvenliğin hem de küresel istikrarın sürdürülebilirliği açısından hayati bir öneme sahiptir. Enerji güvenliği kavramı, enerji kaynaklarının sürekliliğini ve aynı zamanda bu kaynaklara yönelik mevcut ve potansiyel tehditlerin bütüncül biçimde ele alınmasını gerektiren çok boyutlu bir çerçeve sunar. Bu kapsamda enerji altyapılarının; terör saldırıları, doğal afetler, grev ve lokavt gibi toplumsal hareketlilikler, siyasi krizler, iç savaşlar ve askeri müdahaleler gibi birçok farklı tehdide karşı savunulabilirliğinin değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca yatırım eksikliklerinin arz kesintilerine neden olabileceği göz önünde bulundurularak enerji politikalarının yalnızca teknik değil aynı zamanda stratejik bir düzlemde de incelenmesi

gerekmektedir. Enerji güvenliğine yönelik değerlendirmeler; enerji kaynaklarının jeopolitik dağılımından taşıma güzergâhlarına, maliyet yapılarından küresel talep artış trendlerine, büyük tüketici ülkelerin dışa bağımlılık düzeylerinden, bu kaynaklara erişimi garanti altına almak için geliştirilen askeri ve diplomatik stratejilere kadar birçok değişkeni kapsamaktadır. Bu kavrama ilişkin literatürde iki temel yaklaşım öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki, enerji güvenliğini enerji kaynaklarının sürdürülebilirliği bağlamında ele alırken ikincisi güvenlik temelli bir perspektiften konuya yaklaşmaktadır. Enerji odaklı tanımda enerji güvenliği; kaynakların bulunabilirliği, ulaşılabilirliği ve çevresel kabul edilebilirliği gibi unsurları içermektedir. Bu bağlamda enerjinin çeşitli ve güvenilir kaynaklardan kesintisiz biçimde, uygun fiyatlarla temin edilmesi hedeflenmektedir. Güvenlik merkezli tanımda ise; enerji üretim ve dağıtım zincirindeki tüm altyapının fiziki tehditlere karşı korunması enerji güvenliğinin temel bileşeni olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede enerji güvenliği; enerji hizmetlerinin sürdürülebilir biçimde, güvenilir ve temiz kaynaklardan, yeterli miktarda ve ekonomik olarak temin edilebilmesi, enerjiye tehditlerden arındırılmış, istikrarlı ve adil ulaştırma yolları üzerinden öngörülebilir fiyatlarla erişim sağlanabilmesi, enerji kaynaklarının rasyonel ve tasarruflu biçimde kullanılması ile ekonomik faaliyetlerin kesintiye uğramaksızın sürdürülebilmesi için gerekli enerji arzının sürekli temin edilmesi şeklinde tanımlanabilir. Avrupa Komisyonu enerji güvenliğini; yerli kaynakların yetersizliği veya stratejik stokların sınırlılığı gibi nedenlerle ortaya çıkabilecek enerji arzı sorunlarına karşı ulaşılabilir ve sürdürülebilir dış kaynakları temin etme kapasitesi olarak tanımlamaktadır. Enerji güvenliği kavramı kapsamında deniz güvenliği hayati öneme sahip alt başlıklardan biri olarak değerlendirilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde deniz yolları ile enerji kavramı hem küresel hem de bölgesel ölçekte ekonomik faaliyetlerin merkezinde yer almıştır. Yeryüzünün yaklaşık %70'inin denizlerle kaplı olması bu önemin coğrafi boyutunu pekiştirmektedir. Dünya nüfusunun yaklaşık 2,2 milyarlık bir kısmı kıyılardan 100 kilometrelik mesafe içerisinde yaşamaktadır. Ayrıca Birleşmiş Milletlere üye ülkelerin %81'i denizlere kıyısı olan devletlerden oluşmaktadır. Bu bağlamda dünya genelindeki ticaretin yaklaşık %90'ı deniz yolları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Deniz yoluyla taşınan başlıca stratejik ürünlerin başında petrol gelmektedir. Küresel ölçekte doğal gazın yaklaşık %95'i boru hatları ile taşınırken ham petrolün yalnızca %35'i bu şekilde iletilmekte geri kalan %65'lik kısmı ise deniz taşımacılığıyla ulaştırılmaktadır. Doğal

gazın sıvılaştırılarak (LNG) deniz yoluyla taşınması teknik açıdan daha karmaşık ve maliyetli bir süreci beraberinde getirmektedir. LNG taşımacılığında taşıma maliyeti ile taşınan miktar arasında doğrudan bir ilişki bulunmakla birlikte belirli bir hacmin altında kalan taşımalarda ekonomik verimlilik sağlanamamaktadır. Küresel düzeyde doğal gaz talebindeki artış LNG taşımacılığına olan ihtiyacı da artırmaktadır. Ancak LNG'nin deniz yoluyla taşınması, ham petrol taşımacılığına kıyasla yedi kat daha maliyetlidir. Bu sebeple doğal gaz taşımacılığında ağırlıklı olarak boru hatları ve bölgesel pazarlar tercih edilmektedir. Deniz yollarının tarih boyunca ticarette tercih edilmesinin temel nedeni diğer ulaşım yollarına kıyasla sağladığı maliyet avantajıdır. Ulaşım maliyetleri bakımından deniz yolları kara yollarına göre yaklaşık yedi kat, hava yollarına göre yirmi iki kat ve demiryollarına göre ise üç kat daha ekonomiktir. Deniz yollarının düşük maliyetli ve yüksek taşıma kapasitesine sahip esnek yapısı küresel ticaretin temel taşıyıcısı olmasını sağlamıştır. Enerji güvenliği ile deniz güvenliği arasındaki ilişki, özellikle ham petrolün yükleme ve boşaltma limanları ile bu limanlar arasındaki deniz taşımacılığı rotalarının güvenliği bağlamında stratejik bir önem arz etmektedir. Bu rotalar üzerinde yer alan boğazlar, geçitler ve kanallar enerji arz güvenliğinde düğüm noktaları olarak kabul edilmektedir. Almanya gibi boru hattı temelli ithalat yapan ülkelerde bu riskin görünümü farklıdır¹. Zaman testini aşacak, evrensel olarak kabul görmüş bir enerji güvenliği tanımı yoktur. Bu nedenle enerji güvenliği anlamı enerji güvenliğinin konusuna, tehditlerine ve önlemlerine bağlıdır. Enerjiye erişim, bir ülkenin ekonomik büyümesine, siyasi istikrarına ve tarım ve imalat gibi diğer sektörlerin genel gelişimine ve güvenliğine katkı sağlarken insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması ve sürdürülebilirliği de etkilemektedir. Ekonomik genişleme, nüfus artışı, yeni enerji kullanımları ve gelir artışının getirdiği enerji talebindeki hızlı artış, enerji güvenliğini önemli kılan diğer nedenlerdendir. Bu nedenle ülkeler, ekonomilerinin enerji tedarikinde kesintiler olmadan çalışmasını sağlamayı, insanlara yeterli, güvenilir ve uygun fiyatlı modern ve temiz enerji tedarik edebilmeyi bir hedef haline getirmektedir.

Küresel enerji arzının eşit olmayan bir şekilde dağılmasına şu faktörlerden sebep olabilmektedir:

¹ Cenk Sevim,“ Küresel Enerji Jeopolitiği ve Enerji Güvenliği”, Yaşar Üniversitesi E-Dergi 7/26 (Haziran 2012), s.8-11.

1. Fiziksel faktörler: Jeolojik yapısı baskın olarak tortul olan bölgelerin diğer bölgelere göre daha fazla fosil yakıta sahip olduğu varsayılmaktadır.
2. Maliyetler: Yenilenemeyen enerji kaynaklarının tükenmesi oldukça pahalı çıkarma süreçlerine yol açar. Bu nedenle, bu tür kaynakların kullanımı yalnızca talep arttığında uygulanabilir hale gelmektedir çünkü bu genellikle çıkarma ve üretim maliyetlerini desteklemek için gereken enerji fiyatlarının artmasına neden olmaktadır.
3. Teknoloji: Teknolojik gelişmeler yeni enerji kaynaklarının kullanılmasına yol açmıştır. Teknolojinin çevreye tehdit oluşturma riski yüksek olsa da yenilenebilir enerjinin ekonomik olarak daha uygulanabilir ve üretken olmasına yardımcı olmaktadır.
4. Politik faktörler: Uluslararası çatışmalar gibi sosyo-politik meseleler enerji arzını aksatarak enerji kaynaklarını yok etme potansiyeline sahiptir bu da enerji güvenliğinin sağlanmasını zorlaştırmaktadır.

Ülkelerin enerji kaynaklarının kullanılabilirliğinde bir kesinti olduğunda ve/veya enerji karşılanamaz olduğunda enerji güvensizliği yaşanmaktadır. Enerji güvensizliği çeşitli sorunlara yol açabilir. Bu sorunlar:

- Ekonomik enerji güvensizliği: Yüksek enerji maliyetleri, özellikle düşük gelirli haneler için büyük bir mali yük anlamına gelmektedir.
- Fiziksel enerji güvensizliği: Arızalı ısıtma ve soğutma sistemleri ve yetersiz aydınlatma gibi fiziksel altyapıdaki eksiklikler termal konforu etkileyebilir, zararlı maruziyetlere sebep olabilir ve enerji maliyetlerini artırabilir.
- Davranışsal enerji güvensizliği: Ekonomik ve fiziksel enerji güvensizliğinin etkileriyle başa çıkmak için kullanılan olumsuz stratejiler sağlık, güvenlik ve konut istikrarı için risk oluşturmaktadır.

Bu boyutlar daha sonra bir dizi olumsuz çevresel, sağlık ve sosyal sonuca neden olmaktadır². Enerji kaynaklarının ekonomik açıdan sürdürülebilirliği, enerji güvenliğinin temel bileşenlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Rekabetçi enerji piyasalarında, bir enerji kaynağının sadece mevcut olması yeterli değildir aynı zamanda üretilebilir ve ekonomik olarak uygulanabilir olması da gerekmektedir. Bu bağlamda, üretici açısından söz konusu enerji kaynağının yatırım ve üretim maliyetlerini karşılayabilecek düzeyde kârlı olması gerekirken, tüketici açısından da enerji fiyatlarının gelir düzeyine uygun ve

² Safety Culture, “Understanding Energy Security” (Erişim 13 Mayıs 2025).

erişilebilir olması önem arz etmektedir. Enerji arz güvenliği kapsamında, enerji tedarik sürecinde ani ve öngörülemeyen maliyet artışlarının yaşanması, istenmeyen ve risk oluşturan bir durum olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan “sürdürülebilir enerji” kavramı, günümüzde enerji politikalarının merkezinde yer almaya başlamıştır. Enerji arzının sürekliliği ile enerji tüketiminde çevresel duyarlılığın gözetilmesi uzun vadede sürdürülebilirlik açısından temel öneme sahiptir. Bu doğrultuda enerji üretimi, işlenmesi ve taşınması süreçlerinde çevresel etkilerin dikkate alınması çevre politikaları ile uyumlu enerji stratejilerinin geliştirilmesi açısından kritik bir unsur haline gelmiştir³.

Enerji güvenliğini tam olarak anlamak için 4A’sını incelemek gerekir. Enerjinin 4A’sı kavramı ilk olarak International Energy Agency (IEA) raporlarında öne çıkmış ve birçok enerji güvenliği analizinde kullanılmıştır.

1. Kullanılabilirlik: Petrol, dünyanın başlıca enerji kaynaklarından biridir. Petrole olan artan bağımlılık ve bunun getirisi olan yüksek fiyatlar enerji güvenliğindeki en önemli zorluklardan biridir. Enerjiye yönelik sürekli artan talep dünyadaki petrol miktarıyla orantısız olabilir. Bu nedenle, küresel tüketimi sürdürebilmek için alternatif enerji kaynaklarına sahip olmak gereklidir.
2. Erişilebilirlik: Ekonomik ve jeopolitik faktörler ile teknolojik ilerlemeler enerji tedarikinin erişilebilir hale gelmesinin önünde engel teşkil etmektedir. Bu engeller; küresel petrol kaynaklarının eşit olmayan şekilde dağılımı, keşfedilmemiş kaynakların yerlerinin çok derin veya arktik bölgelerde oluşu, petrol ve gaz sektöründeki yetenekli işçi sıkıntısı, geleneksel olmayan petrolün geliştirilmesi ve üretiminin daha pahalı olmasıdır.
3. Kabul edilebilirlik: Dünya çapındaki politika yapıcılar, enerji güvenliğine yönelik çevre düzenlemelerinin sıkı bir şekilde uygulanması yoluyla kirlilik dahil olmak üzere etkilerle mücadele etmeye çalışmaktadır.
4. Uygunluk: Enerjide; jeopolitik sorunlar, arz kesintileri ve arz-talep dengesizlikleri nedeniyle yüksek derecede fiyat oynaklığına sahip olması fiyat artışlarına neden olmaktadır⁴.

Ülkenin enerjiye bağımlılık oranı, sahip olduğu rezervler ve enerji nakil hattı üzerinde olup olmaması enerji güvenliği politikalarını belirleyen unsur arasındadır. Bu sebeple

³ A. Beril Tuğrul, “Enerji Güvenliği ve Ulusal Güvenlik İlişkisi”, TASAM (Erişim 13 Mayıs 2025).

⁴ Safety Culture, “Understanding Energy Security”.

enerji politikalarına ilişkin analiz yapılırken enerji rezervlerinin durumu, enerji geçiş güzergahları, enerji talep durumu ve ülkelerin enerji bağımlılık durumları gibi birçok konu birlikte değerlendirilmelidir. lkeler mevcuttaki durumu, ihtiyaçlarını ve riskleri değerlendirip kapsamlı bir yaklaşımla politikalarını belirlemektedir. Politikalar ihtiyacın durumuna göre diplomatik, ekonomik ve askeri önlemler doğurabilmektedir. Enerji güvenliğinin kapsamı; enerji arzının güvenliği ve bağımsızlığı, enerji çeşitliliği, altyapı güvenliği ve çevresel sürdürülebilirlik gibi hususları barındırmaktadır. Enerji kaynaklarının devamlı temin edilebilmesi ve çeşitlere sahip olması enerji arzının güvenliği için önem teşkil etmektedir. Enerji altyapısının güvenliği; enerji üretim ve depolama tesislerinin, nakil hatlarının, rafinerilerin fiziksel ve dijital bakımdan korunaklı olmasını kapsamaktadır. Bundan ötürü kaynakların, gelebilecek saldırılara ve doğal afetlere karşı dayanıklı olması gerekir çünkü herhangi bir aksilik hem kısa hem de uzun vadede enerji güvenliğini çeşitli boyutlarda sıkıntıya sokabilir. Enerji güvenliği yalnızca çeşitli tehditlere karşı koymakla ilgili değildir. Uluslararası ilişkilerle, ülkelerin birbirleriyle etkileşim biçimleriyle ve enerjinin genel ulusal güvenliklerine etkileriyle de ilgilidir . Bir tarafta enerji ihtiyacı olan ve arz eden ülkeler arasında yeni stratejik ittifaklarla iş birlikleri doğarken, öte taraftan uluslararası kamplaşmalar, rekabetler ve çatışmaya sebep olmaktadır. Bu ikiliğin temel sebepleri tüketiciler ülkeler arasında enerji piyasalarında artan rekabet, tüketiciler ve üreten ilişkilerinde enerji arzının silah olarak kullanılma ihtimali ve enerji kaynaklarının sahipliği konusundaki anlaşmazlıklardır. Yenilenebilir enerji, tükenmekte olan geleneksel enerji kaynaklarına alternatif oluştururken enerji çeşitliliği, verimliliği ve sürdürülebilirliğe ek olarak enerji güvenliğini de sağlayabilmektedir. Enerji güvenliği, yalnızca teknik ve ekonomik boyutlarıyla değil; jeopolitik, çevresel ve stratejik unsurlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, uluslararası ilişkiler disiplininin merkezinde yer alan çok boyutlu bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Özellikle küresel düzeyde enerjiye olan talebin artması, enerji kaynaklarının coğrafi olarak dengesiz dağılması ve arzın kırılgan yapısı enerji güvenliği politikalarının yalnızca ulusal değil, bölgesel ve küresel düzeyde iş birliği gerektiren bir alan olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda enerji güvenliği; ulaşılabilir, sürdürülebilir, çevresel açıdan kabul edilebilir ve siyasi olarak istikrarlı enerji tedarikini güvence altına almak kadar bu tedarik süreçlerinin güvenliğini sağlama ve olası tehditlere karşı direnç geliştirme

yükümlülüğü de taşımaktadır. Ayrıca enerji güvenliği, ekonomik istikrarın ve sosyal refahın sürdürülebilirliği açısından da stratejik bir öncelik haline gelmiştir⁵.

1.2. Enerji ve Dış Politika İlişkisi

Enerji, günümüz uluslararası ilişkilerinde devletlerin ulusal çıkarlarını biçimlendiren ve dış politika stratejilerine yön veren temel unsurlardan biri haline gelmiştir⁶. Enerji kaynaklarına erişmek, bu kaynakların güvenli biçimde taşınması ve tüketici ülkeler açısından arz sürekliliğinin sağlanması sadece ekonomik bir kalkınma meselesi değil aynı zamanda uluslararası sistemdeki diplomatik, ekonomik ve askeri etkileşimlerin belirleyici faktörlerinden birisidir⁷. Bu bağlamda enerji ve dış politika arasındaki ilişki güç dağılımı üzerinde etkili olan stratejik bir değişken olarak ele alınabilmektedir. Devletler, enerji kaynaklarını güvence altına alabilmek adına çeşitli dış politika araçlarını devreye sokmaktadır. Bu araçlar arasında ikili ve çok taraflı enerji anlaşmaları, bölgesel enerji iş birlikleri, enerji diplomasisi, enerji transit yollarının güvenliği ve gerektiğinde askeri caydırıcılık gibi enstrümanlar bulunmaktadır⁸. Enerji üreticisi ülkeler sahip oldukları kaynakları stratejik baskı aracı olarak kullanabilirken, ithalatçı ülkeler ise dış politikalarını enerjiye erişim koşullarına göre şekillendirme zorunluluğuyla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Enerji politikaları ile dış politika arasındaki bu etkileşim özellikle kriz anlarında daha görünür hale gelmektedir. Enerji arzında yaşanan kesintiler, jeopolitik gerilimler veya fiyatlardaki dalgalanmalar sadece ekonomik değil diplomatik düzeyde de krizlere neden olabilmektedir⁹. Bu yönüyle enerji, uluslararası sistemdeki güç ilişkilerini yeniden tanımlayan ve devletler arası ilişkilerde belirleyici rol oynayan yapısal bir unsurdur¹⁰. Enerji kaynaklarının kontrolü, coğrafi dağılımı ve güvenliği ülkeler arası karşılıklı bağımlılığı artırarak dış politika karar alma süreçlerinde enerji güvenliği boyutunun

⁵ Onat Aydın, Avrupa Enerji Krizi'nin Realizm Bağlamında İncelenmesi (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024), s.40-43.

⁶ Daniel Yergin, The Prize: The Epic Quest For Oil, Money & Power (New York: Free Press, 2006),

⁷ Volkan Ş. Ediger, “ Enerji Jeopolitiğinin Uluslararası İklim Değişikliği Girişimleri Üzerindeki Etkisi” Uluslararası İlişkiler Dergisi 14/54 (Haziran 2017), s. 45-70.

⁸ Geoffrey Kemp, The East Moves West: India, China, And Asia's Growing Presence In The Middle East (Washington DC: Brookings Institution Press, 2008), s.42-49.

⁹ International Energy Agency (IEA), “Energy Security Report” (Erişim 13 Mayıs 2025).

¹⁰ Alexander Wendt, Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi (İstanbul: Küre Yayınları,2021),s.25.

dikkate alınmasını zorunlu kılmaktadır¹¹. Dolayısıyla enerji-dış politika ilişkisi dinamik ve karşılıklı etkilerle şekillenen bir süreçtir. Bu sürecin analiz edilmesi devletlerin uluslararası sistemdeki konumlarını ve enerji stratejilerini sağlıklı biçimde değerlendirebilmek açısından önemlidir. Enerjiye olan yapısal bağımlılık özellikle enerji ithalatçısı konumundaki ülkelerde dış politika davranışlarını şekillendirmektedir. Bu ülkeler, enerji arz güvenliğini sağlamak adına hem bölgesel hem de küresel düzlemde çeşitli dış politika manevralarına başvurmaktadır¹². Enerjiye bağımlılığın dış politika kararlarına etkisi özellikle Avrupa ülkelerinde açık biçimde gözlemlenmektedir. Almanya örneğinde olduğu gibi enerji ihtiyacının büyük bir kısmının dış kaynaklardan karşılanması dış politikanın daha temkinli ve dengeleyici bir çizgide ilerlenmesine sebebiyet vermektedir. Almanya'nın uzun yıllar boyunca Rusya ile enerji temelli özel ilişkiler sürdürmesi bu durumun tipik bir örneğidir. Bu bağlamda enerji kaynakları bir dış politika aracı ve baskı unsuru olarak da kullanılabilir. Rusya'nın Avrupa'ya doğal gaz ihracatında zaman zaman uyguladığı fiyat politikaları ve sevkiyat kesintileri enerji arzının nasıl jeopolitik bir baskı aracına dönüşebileceğini göstermektedir¹³.

Rusya, özellikle Ukrayna krizi sonrasında Batılı ülkelerle olan ilişkilerinde enerji kartını bir koz olarak kullanmıştır. Örneğin 2006 ve 2009 yıllarında Ukrayna üzerinden geçen gaz akışını keserek Avrupa'nın enerji güvenliğini doğrudan tehdit etmiştir¹⁴. Enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi, alternatif boru hatlarının inşası, LNG yatırımları ve yenilenebilir enerjiye yönelim gibi stratejiler yalnızca enerji güvenliğini sağlama amacı taşımamakta aynı zamanda dış politikada daha bağımsız bir pozisyon elde etmenin de yollarını sunmaktadır¹⁵. Nitekim Almanya'nın 2022 enerji krizi karşısında yaptığı da budur. Küresel enerji piyasalarındaki yapısal bağımlılık ilişkileri, enerji ihracatçısı ülkeleri de dış politika üretiminde daha iddialı kılmıştır. Rusya, İran, Suudi Arabistan gibi ülkeler enerji gelirlerini diplomatik nüfuzlarını artırmak için kullanırken enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar bu ülkelerin dış politika kapasitelerinde doğrudan etkili

¹¹ European Commission (EC), “Repowereu: A Plan To Rapidly Reduce Dependence On Russian Fossil Fuels And Fast Forward The Green Transition” (Erişim 13 Mayıs 2025).

¹² Yergin, “a.g.e.”, 11-15.

¹³ Frank Umbach, “Germany’s Energy Dilemma Amid The Ukraine Crisis”, European Energy Review 16/3 (2022), 23-31.

¹⁴ IEA, “Energy Security Report”.

¹⁵ Ali Tekin, “Avrupa Birliği’nin Enerji Güvenliği Politikaları ve Türkiye”, Uluslararası İlişkiler Dergisi 20/80, (Haziran 2023), s.85–110.

olmaktadır¹⁶. Enerji güvenliği, NATO ile Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası örgütlerin de gündemine giderek merkezi bir konuma yerleşmiştir. Enerji kaynaklarına kesintisiz erişim sadece ekonomik kalkınma için değil devletlerin ve ittifakların savunma kapasiteleri açısından da yaşamsal bir önem taşımaktadır¹⁷. Bu nedenle enerji güvenliği artık yalnızca ulusal güvenliğin değil kolektif güvenliğin de ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmektedir¹⁸. NATO, özellikle 2008 Bükreş Zirvesi'nden bu yana enerji güvenliğini kolektif güvenlik anlayışı içerisinde ele almakta ve enerji altyapılarına yönelik tehditlerin ittifak üyelerinin ortak güvenliğini tehlikeye atabileceğini kabul etmektedir¹⁹. Kritik enerji altyapılarının korunması, enerji arz yollarının güvenliği ve enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi gibi konular NATO'nun enerji güvenliği politikalarının temel ayaklarını oluşturmaktadır. Enerjiye yönelik jeopolitik tehditler, NATO'nun savunma planlamasında da belirleyici bir rol oynamaktadır. Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesi sonrası doğu kanadındaki NATO üyeleri için enerji kesintisi tehdidi sadece ekonomik değil askeri bir güvenlik meselesi olarak da algılanmaktadır. Bu bağlamda NATO'nun enerji güvenliğine yaklaşımı ittifakın caydırıcılık ve savunma stratejileriyle doğrudan ilişkilidir. Avrupa Birliği açısından enerji güvenliği ise hem iç pazarın istikrarı hem de üye ülkeler arasındaki dayanışmanın güçlendirilmesi bağlamında kritik öneme sahiptir. AB, 2006 ve 2009 yıllarında yaşanan Rusya-Ukrayna doğalgaz krizlerinden sonra enerji arz güvenliğini artırmak amacıyla "Enerji Birliği" projesini hayata geçirmiştir²⁰. Bu strateji enerji arz kaynaklarının çeşitlendirilmesi, enerji altyapılarının entegrasyonu ve enerji verimliliğinin artırılması gibi çok boyutlu hedefler içermektedir. AB'nin enerji politikası aynı zamanda dış politika ile de yakından ilişkilidir. Birliğin enerji güvenliği politikaları özellikle Rusya'ya olan bağımlılığı azaltmaya yönelik dış ticaret ve diplomatik girişimlerle desteklenmektedir. Azerbaycan, Norveç, Cezayir gibi alternatif tedarikçilerle geliştirilen enerji iş birlikleri bu çerçevede değerlendirilmelidir²¹. Enerji güvenliği, NATO ve AB arasındaki stratejik iş birliğini derinleştiren önemli alanlardan biri haline gelmiştir. 2016 yılında Brüksel'de imzalanan

¹⁶ Kemp, "a.g.e.", 42-49.

¹⁷ Yergin, "a.g.e.", 11-15

¹⁸ Frank Umbach, "Global Energy Security and the Implications for the EU", Energy Policy 38/3 (2010), s.1229-1240.

¹⁹ North Atlantic Treaty Organization (NATO), "Energy Security" (Erişim 13 Mayıs 2025).

²⁰ EC, "RepowerEU: A Plan To Rapidly Reduce Dependence On Russian Fossil Fuels And Fast Forward The Green Transition".

²¹ Tekin, "a.g.e." s.85-110.

Ortak Bildiri 'de enerji altyapılarının korunması ve hibrit tehditlerle mücadele konularında iki kurumun iş birliğini artıracakı taahhüt edilmiştir. Bu çerçevede enerji güvenliği ortak savunma politikalarının bir parçası olarak kabul edilmektedir²².

Avrupa Birliği liderleri, yaklaşan kış koşullarında hem enerji arz güvenliğini sağlamak hem de toplumsal huzursuzlukları önlemek amacıyla geçmişte siyasi nedenlerle mesafeli durdukları, hatta zaman zaman diktatör olarak nitelendirdikleri rejimlerle diplomatik temaslarını artırmıştır. Bu bağlamda, Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltmak üzere alternatif enerji kaynaklarına yönelme süreci hız kazanmıştır. Özellikle enerji ve gıda fiyatlarındaki ciddi artışların Avrupa genelinde aşırı sağ ve popülist hareketlerin yeniden ivme kazanmasına zemin hazırladığı gözlemlenmektedir²³. Almanya örneği incelendiğinde, ülkenin uzun yıllar boyunca Rusya'dan uygun maliyetli doğalgaz ithal etmesi iki ülke arasında karşılıklı bağımlılığa dayanan istikrarlı bir ilişki kurulmasına sebep olmuştur²⁴. 2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna savaşı, Almanya'nın bu bağımlılık ilişkisini yeniden değerlendirmesine yol açarak enerji arz güvenliğini dış politikanın öncelikli gündemlerinden biri haline getirmiştir. Şansölye Olaf Scholz'un 27 Şubat 2022 tarihli Bundestag konuşmasında ifade ettiği "Zeitenwende" (dönüm noktası) ifadesi, Almanya'nın yalnızca güvenlik değil enerji politikalarında da paradigmatic bir dönüşüm yaşadığını göstermektedir. Bu dönüşümün önemli bir parçası olan enerji politikaları, dış politikada yeni yönelimleri ve uluslararası iş birliklerini beraberinde getirmiştir²⁵. Avrupa Komisyonu'nun "REPowerEU" planı kapsamında Almanya'nın alternatif enerji kaynaklarına yönelerek Rusya'ya olan bağımlılığı azaltma çabası, enerji-dış politika ilişkisini somut biçimde ortaya koymaktadır. Ayrıca Almanya'nın savunma stratejileri, enerji altyapısının korunması ve çeşitlendirilmesine yönelik yatırımları da içerecek şekilde genişletilmiştir. Enerji arz güvenliğinin sağlanması, Almanya gibi sanayileşmiş ülkeler için dış politikada krizlere karşı esneklik ve direnç oluşturma'nın vazgeçilmez koşullarından biridir. Sonuç olarak enerji güvenliği ve dış politika arasındaki karşılıklı ilişki, uluslararası ilişkiler literatüründe giderek daha fazla önem kazanan çok boyutlu ve dinamik bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Enerji, sadece ekonomik bir

²² North Atlantic Treaty Organization (NATO), "Warsaw Summit Communiqué" (Erişim 13 Mayıs 2025).

²³ Kemal İnat, "Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Avrupa Enerji Politikalarına Etkisi". Kriter (Erişim 13 Mayıs 2025).

²⁴ Umbach, "a.g.e.", s.1229-1240.

²⁵ Tekin, "a.g.e." s.85-110.

kaynak değil diplomatik pazarlıkların, stratejik ittifakların ve küresel güç rekabetinin belirleyici bir aracıdır. Almanya örneği özelinde değerlendirildiğinde, enerji kaynaklarına olan yapısal bağımlılığın devletin dış politika pozisyonlarını şekillendirdiği kriz anlarında ise dış politikanın enerji güvenliği doğrultusunda yeniden kurgulandığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda, enerji arz güvenliği artık sadece enerji politikalarının değil ulusal güvenlik stratejilerinin, dış politika önceliklerinin ve uluslararası iş birliği arayışlarının ayrılmaz bir bileşeni haline gelmiştir²⁶.

1.3. Energiewende Kavramı

Almanya'nın enerji politikalarında köklü bir dönüşüm süreci olan Energiewende; düşük karbon salınımına sahip, çevreye duyarlı ve daha verimli bir enerji sistemi ile sürdürülebilir ekonomik yapıya geçişi ifade etmektedir²⁷. Bu dönüşüm, yalnızca teknik bir enerji geçişi değil; tarihsel, toplumsal ve siyasi birçok faktörün bir araya gelerek oluşturduğu dinamik bir süreci yansıtmaktadır. Energiewende kapsamında termik ve nükleer enerji kaynaklarının kullanımı azaltılırken rüzgâr, güneş ve biyokütle gibi yenilenebilir enerji kaynakları ön plana çıkmaktadır. Sürecin temel yapı taşlarından biri 2011 yılında yaşanan Fukushima nükleer felaketi olsa da Energiewende'nin arka planı Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşadığı yeniden yapılanma sürecine ve enerji ihtiyacına kadar uzanmaktadır. Bu çerçevede, çeşitli yasa ve vizyon belgeleriyle şekillenen politikalar kadar, toplumsal hareketler ve çevreci girişimler de bu dönüşümde etkili olmuştur. 1975 yılında Whyll kasabasında yerel halkın kurulması planlanan nükleer tesisin üzüm bağlarına zarar vereceğini savunarak “Yarın radyoaktif olacağına, bugün aktif ol” sloganıyla gerçekleştirdiği şiddet içermeyen protestolar, nükleer enerjiye yönelik toplumsal itirazın erken örneklerindendir. Bu eylemler, çevreci hareketlerin henüz kurumsallaşmamış olmasına rağmen kamuoyunda nükleer karşıtı bir bilincin oluşmasına ve bu konunun parlamentoda tartışılmasına zemin hazırlamıştır²⁸. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından enerji arz açığını kapatmak amacıyla düşük maliyetli yerli kaynaklara yönelen Almanya, ilk aşamada linyit ve taş kömürüne dayalı bir strateji

²⁶ EC, “ RepowerEU: A Plan To Rapidly Reduce Dependence On Russian Fossil Fuels And Fast Forward The Green Transition”

²⁷ Sırrı Uyanık, “ Uluslararası Yankılarıyla Enerji Politikalarında Bir Sürdürülebilirlik Deneyimi: Almanya ve Yenilenebilir Enerji”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 17\68 (Güz 2018), s.3.

²⁸ Emine Yeşil, Yeşil Teori Bağlamında Enerji Dönüşümü: Almanya Örneği (1970-2020) (Mersin: Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022), s.55-56.

benimsemiştir. Ancak uluslararası sistemde etkin bir aktör olma hedefi doğrultusunda nükleer enerjiye yönelim artmış, bu kapsamda 1955 yılında Nükleer İşler Bakanlığı, 1956'da Alman Atom Komisyonu kurulmuş, 1957'de ise Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'na (EURATOM) katılım sağlanmıştır. Aynı dönemde Münih Teknik Üniversitesi'nde ilk araştırma reaktörü devreye alınmış, özel sektörün enerji alanında teşvik edilmesiyle birlikte nükleer santrallerin planlanması ve onay süreci başlatılmıştır. Bu yıllarda petrol ile taş kömürünün rekabeti öne çıkarken, hükümet kömürü teşvik etmek amacıyla sübvansiyonlar sağlamış; buna karşılık petrol ürünlerine yüksek vergiler uygulamıştır. Ancak bu strateji beklenen sonucu vermemiş ve 1970 yılında enerji tüketiminde petrolün oranı %53'e kadar yükselmiştir. Ekonomik kalkınma ile enerjiye olan talebin artması, Almanya'yı ithal enerjiye bağımlı hâle getirmiştir. Bu bağımlılığı dengelemek adına 1963 yılında İkinci Ulusal Nükleer Program uygulanmaya başlanmış; 1967'de AR-GE yatırımları artırılmış ve Würgassen ile Stade şehirlerinde dünya standartlarında nükleer santraller kurulmuştur. 1968 yılından itibaren etkisini göstermeye başlayan çevre hareketleri, 1970'li yıllarda nükleer enerjinin çağdaş teknoloji olarak sunulmasına rağmen toplumsal muhalefeti canlı tutmuştur. Bu dönemde hükümet Üçüncü Ulusal Nükleer Program'ı başlatarak yeni yatırımlara yönelmiş, özellikle 1973 petrol krizinin ardından nükleer enerjiye olan ilgi daha da artmıştır. 1973-1976 yıllarını kapsayan Dördüncü Ulusal Nükleer Program kapsamında on beş yeni reaktör planlanmış ve nükleer enerji kapasitesi zirveye ulaşmıştır. 1981 yılında yayımlanan enerji programında 2000 yılına kadar enerji tüketiminin %5'inin yenilenebilir kaynaklardan sağlanması hedeflenmiş, 1982'de yapılan yatırımlarla güneş ve rüzgâr türbinleri enerji arz çeşitliliğine dâhil edilmiştir. Bu dönemde inşa edilen Growian isimli rüzgâr türbini, dönemin en büyük türbini olmasına karşın teknik sorunlar nedeniyle istenen başarıyı sağlayamamıştır. 1970'li yıllarla günümüz arasındaki en temel farklardan biri, Almanya'nın Sovyetler Birliği ile geliştirdiği enerji ilişkilerinde görülmektedir. O dönemde Almanya, uygun fiyatlı doğalgaz karşılığında Sovyetlere boru hatları sağlamışken; günümüzde ise benzer bir şekilde, Ukrayna'nın toprak bütünlüğü ve Doğu Avrupa'daki müttefiklerinin güvenliği karşılığında ucuz gaz teminine yönelmiştir. 1980'li yıllarda yenilenebilir enerjiye ilişkin kamuoyu desteği artarken, nükleer karşıtı duruş siyasete de yansımış; 1980 yılında kurulan Yeşiller Partisi 1983'te Federal Meclis'e girerek bu alandaki talepleri kurumsal düzeye taşımıştır. 1986'da gerçekleşen Çernobil

felaketi, kamuoyunda nükleer karşıtı görüşleri daha da pekiştirmiş ve enerji yatırımları, nükleerden yenilenebilir kaynaklara kaymaya başlamıştır. 1990'lı yıllarda Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin onaylanmasıyla birlikte Almanya'nın enerji politikaları iklim değişikliği temelli yaklaşımlar üzerinden şekillenmeye başlamıştır. Karbon ayak izi yüksek olan kömür ve linyit gibi fosil kaynakların sürdürülebilirliği sorgulanmış ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelim hız kazanmıştır. 1998 yılında göreve gelen Schröder hükümeti, ekolojik modernizasyon modelini benimseyerek nükleer enerjiden kademeli çıkışı hedeflemiştir. Bu doğrultuda Mart 2000'de Yenilenebilir Enerji Yasası (EEG) yürürlüğe girmiş, hükümetin fiyat düzenlemeleriyle yenilenebilir enerji yatırımları teşvik edilmiştir. Haziran 2000'de hükümet ile enerji şirketleri arasında yapılan müzakereler sonucunda, yeni nükleer santral kurulması yasaklanmış; mevcut santrallerin de kademeli olarak kapatılması yönünde karar alınmıştır. 2005 yılında Angela Merkel liderliğinde kurulan hükümet, iklim politikalarına öncelik tanımış ve yenilenebilir enerji kaynaklarının payını artırmayı hedeflemiştir. 2009 yılında tekrar seçilen Merkel hükümeti, 2010'da yayımlanan Energiekonzept programı aracılığıyla iklim odaklı, teknoloji ve pazar merkezli enerji politikalarını benimsemiştir²⁹. Ancak bu dönemde nükleer enerjiye olan ihtiyaç sürdüğü için reaktörlerin 2036 yılına kadar kullanılması planlanmış ve geçiş sürecinde nükleer enerji bir “köprü teknolojisi” olarak değerlendirilmiştir. 2011 yılında yaşanan Fukushima nükleer felaketi Energiewende sürecinin hızlanmasına neden olmuştur³⁰. Kamuoyunda nükleer enerjiye yönelik tepki artarken Başbakan Merkel her ne kadar nükleer santrallerin çevre dostu ve yüksek teknoloji ile donatıldığını savunsa da Federal Hükümet aynı yıl nükleer enerjiden tamamen vazgeçtiğini ilan etmiş ve bu karar Energiewende'nin fiili başlangıcı olmuştur. Bu karar sonrası hükümet ile toplum arasında büyük bir uzlaş sağlanmış ve yenilenebilir enerjiye geçiş süreci ivme kazanmıştır. Yirmi birinci yüzyıla gelindiğinde, enerji güvenliği kavramına sürdürülebilirlik boyutu da eklenmiş ve fosil yakıtların yerini yenilenebilir enerji kaynaklarının alması yönündeki politikalar giderek güç kazanmıştır. Almanya'nın Energiewende politikası, ilk etapta çevresel

²⁹ Adomas Petrulionis, Angela Merkel's and Olaf Scholz's Speeches Analysis and Its Implications On Germany's Foreign Policy (Kaunas: Vytautas Magnus University, Faculty of Political Science and Diplomacy, Yüksek Lisans Tezi, 2024),s.47-56.

³⁰ Banu Erkök, “Almanya'nın Enerji Dönüşümü Politikaları: Türkiye İçin Bir Örnek”, Fiscoeconomia 6\2 (Nisan 2022), s.4-11.

sürdürülebilirlik, karbon salınımını azaltma ve nükleer enerjiden çıkış gibi iç politik hedeflere odaklanmışken; zamanla bu dönüşümün dış politika boyutları da belirginleşmiştir. Özellikle enerji tedarikinde çeşitliliğin ve bağımsızlığın sağlanması hedefi, Almanya'nın dış politika tercihlerini yeniden şekillendirmiştir. 2022 yılında patlak veren Rusya-Ukrayna Savaşı, Almanya'nın uzun yıllar sürdürdüğü Rusya merkezli enerji bağımlılığının sürdürülemez olduğunu ortaya koymuş; bu durum Energiewende sürecini yalnızca iç politika değil aynı zamanda dış politika için de stratejik bir mesele haline getirmiştir. Bu bağlamda Almanya, enerji arz güvenliğini yeniden sağlamak amacıyla hızlı ve radikal adımlar atmış; 2022 yılı sonunda Brunsbüttel ve Wilhelmshaven gibi LNG terminallerini hızla devreye alarak, alternatif kaynaklara yönelmiş ve enerji çeşitlendirmesi doğrultusunda dış politika reflekslerini güncellemiştir. Dolayısıyla Energiewende, artık yalnızca çevre politikası değil; Almanya'nın dış ilişkilerini, ittifaklarını ve jeopolitik konumlanışını doğrudan etkileyen bir dış politika aracı haline gelmiştir³¹.

³¹ Turgut Can Demiral, “AB'nin Ortak Dış Politikadaki İkilemi: Almanya-Rusya Enerji İlişkileri ve Stratejik Ortaklık”, Academia (Erişim 18 Aralık 2024).

³¹ Anadolu Ajansı (AA), “Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Almanya’da Enerji Fiyatları Yükseldi” (Erişim 1 Ocak 2024).

2. BÖLÜM: ENERJİ KRİZİNİN ALMANYA’NIN İÇ DİNAMİKLERİNE ETKİSİ

Enerji arzı, bir ülkenin iç yapısal dengeleri açısından da stratejik bir öneme sahiptir. 2022'deki enerji krizi, Almanya'nın enerji güvenliğini derinden sarsmakla kalmamış, aynı zamanda iç politikasında da çok boyutlu etkiler yaratmıştır. Bu bölümde, enerji krizinin Almanya'nın iç dinamikleri üzerindeki yansımaları sistematik biçimde ele alınacaktır. Öncelikle ekonomik yapı ve sanayi politikalarındaki değişim incelenecek, ardından bu krizin toplum üzerindeki etkileri ile iç politikadaki yansımaları değerlendirilecektir. Son olarak, güvenlik politikalarında yaşanan dönüşümler analiz edilecektir. Böylece Almanya'nın enerji krizine verdiği tepkinin sadece dışsal değil, içsel dönüşümleri de nasıl tetiklediği bütüncül bir bakış açısıyla ortaya konacaktır.

2.1. Sanayi ve Ekonomi Üzerindeki Etkisi

Avrupa'nın en güçlü ekonomisine sahip olan Almanya, 2022 yılının Mayıs ayında birleşmeden bu yana ilk kez dış ticaret açığı vermiştir. Bu durum, özellikle yükselen enflasyon oranları ile küresel tedarik zincirlerinde yaşanan kesintilerin sanayi üretimi üzerindeki olumsuz etkileri bağlamında değerlendirilmektedir. Almanya Federal İstatistik Ofisi (Destatis) tarafından yayımlanan verilere göre, söz konusu dönemde ihracat, Avrupa Birliği'nden gelen zayıf talebin etkisiyle piyasa beklentisi olan yüzde 0,9'luk artışın aksine yüzde 0,5 oranında azalarak yaklaşık 125 milyar avro seviyesinde gerçekleşmiştir. Buna karşılık, ithalat ise yüzde 2,7 oranında artış göstererek yaklaşık 126 milyar avroya ulaşmıştır. Mevsimsel ve takvimsel etkilerden arındırılmış verilere göre, dış ticaret açığı 1,03 milyar avro olarak kaydedilmiş ve bu sonuç, Almanya'nın 1991 yılından bu yana süregelen dış ticaret fazlası geleneğinin sona erdiğini göstermiştir³². Alman ekonomisi; güçlü büyüme, önde gelen ihracat ve dengeli bir bütçeyle sadece birkaç yıl önce dünyanın gıpta ettiği bir ekonomiydi ancak 2023 ve 2024 yıllarında gözle görülür bir gerileme yaşanmıştır. Ukrayna'nın işgalinden bu yana Rus doğalgaz ithalatındaki kesintiler, mevcut nükleer santrallerin kapatılması ve yenilenebilir enerjilere

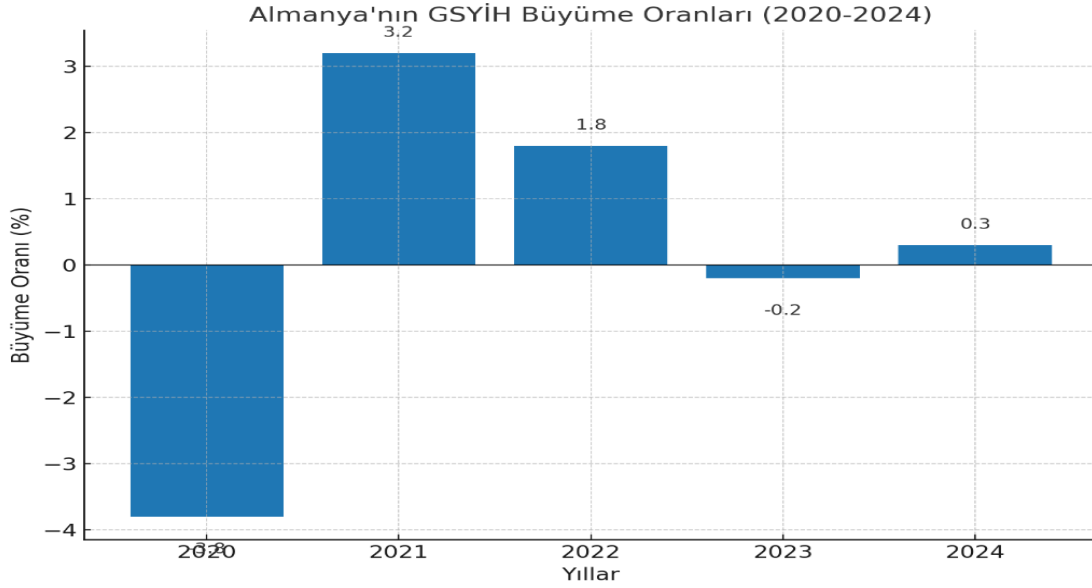
³²Anadolu ajansı (AA), “Rusya-Ukrayna Savaşı, Almanya'yı 30 Yıl Sonra İlk Dış Ticaret Açığıyla Vurdu” (Erişim 7 Mayıs 2025).

yavaş geçiş bu gerilemeyi açıklamaya yardımcı olan üç temel enerji faktörüdür. Avrupa Birliği'nin doğuya genişlemesi, Çin ile derinleşen ekonomik ilişkiler ve ucuz Rus gazı gibi unsurlar Almanya'nın ihracat odaklı ekonomik modelini güçlendirmiştir. Bu süreçte, SPD Şansölyesi Gerhard Schröder'in işgücü piyasasını reforme eden "Agenda 2010" politikaları ve CDU Şansölyesi Angela Merkel'in istikrarlı yönetimi Alman ekonomisinin yeniden yükselişe geçmesini sağlayarak "Jobwunder" (istihdam mucizesi) olarak adlandırılan bir büyüme dönemine zemin hazırlamıştır. Fakat Almanya ekonomisi, son yıllarda tekrar ciddi bir yavaşlama sürecine girmiştir. COVID-19 pandemisi sonrasında toparlanma sinyalleri verilmiş ancak bu ivmeyi sürdürememiş ve Rusya'nın 2022'de Ukrayna'ya yönelik başlattığı savaşın jeopolitik etkileri nedeniyle ağır bir şokla karşılaşmıştır. Son dönemde enerji fiyatları görece olarak düşüş göstermiş olsa da savaşın ardından yaşanan arz krizi, çelikten fırıncılığa kadar birçok sektörü doğrudan etkileyerek Alman ekonomisinin hâlen tam anlamıyla toparlanamamasına neden olmuştur. Nükleer enerjiye karşı geliştirilen sert tutum, yenilenebilir enerjiye geçiş sürecinin yavaşlığı ve bürokratik işlemlerin yavaş ilerlemesi, enerji krizine karşı refleks göstermeyi zorlaştırmıştır. Savaş öncesinde Rus gazına duyulan bağımlılık kriz karşısında sistemsel bir kırılganlık doğurmuştur. Enerjiye dayalı refah modeli, Almanya'nın enerji stratejisinde gerekli çeşitlendirmeleri ihmal etmesine ve Avrupa Komisyonu'nun Rus gazına olan bağımlılığı azaltma yönündeki çağrılarını dikkate almamasına neden olmuştur. Bu zayıf strateji, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ve akabinde gelen yaptırımlar sonucunda çökmüş; enerji fiyatları hızla yükselmiş, enflasyonist baskılar artmış ve Almanya'nın ekonomik performansı ciddi anlamda zayıflamıştır. Almanya'nın nükleer enerji kullanımına son verme kararının temelinde sürdürülebilir enerjiye geçiş hedefi yatmaktadır. Bu kararın başat savunucusu olan Yeşiller Partisi, nükleer enerjiyi uzun vadede çevresel riskler barındıran, sürdürülebilir olmayan bir kaynak şeklinde değerlendirmiştir. Ancak Almanya'nın altyapısının henüz yoğun sanayi temelli enerji talebini karşılayacak düzeyde olmaması enerji güvenliği açısından önemli bir kırılganlığa yol açmıştır. Elektrik üretiminde yenilenebilir kaynakların payı %52'nin üzerine çıkmış olsa da bu oran halen istikrarlı ve kesintisiz bir enerji arzı sağlamak için yetersizdir. Nükleer enerjinin aşamalı olarak terk edilmesiyle oluşan arz boşluğu, büyük ölçüde doğal gazla doldurulmaya çalışılmıştır. Aynı dönemde kömür santrallerinin devre dışı bırakılması yönündeki politikalar doğal gaza olan talebi daha da artırmıştır. Özellikle

Rusya'dan temin edilen ucuz gaz, bu açığı telafi etmeye yönelik ana kaynak olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, Almanya'nın yenilenebilir enerjiye geçiş süreci hem ekonomik hem bürokratik engellerle karşı karşıya kalmıştır. Özellikle enerji projelerinin onay süreçlerindeki yavaşlık, ülkenin yeşil enerji potansiyelini etkili şekilde kullanmasının önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Almanya'nın bürokratik yapısının hâlâ büyük ölçüde evrak ve kâğıt temelli işlemlere dayanması, bu geçişi yavaşlatan başlıca faktörlerden biridir. Rüzgâr ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir kaynaklara ilişkin projelerin izin süreçlerinin karmaşıklığı hem yatırımcıyı caydırmakta hem de enerji arzı kapasitesinin artmasını geciktirmektedir.

Almanya, 2000'li yılların başından itibaren güneş ve rüzgâr enerjisine yönelik güçlü teşvik politikalarıyla yeşil enerji dönüşümünde öncü rol üstlenirken 2010'ların ardından bu ivmeyi kaybetmiştir. Buna karşın ABD gibi ülkeler, 2022 yılında kabul edilen Enflasyon Azaltma Yasası (Inflation Reduction Act) gibi politikalarla hem temiz enerji yatırımlarına vergi teşvikleri sunmakta hem de enerji dönüşüm sürecini hızlandırmaktadır. Almanya'da ise yüksek enerji maliyetleri ve geçiş sürecindeki yavaşlık, sanayi kuruluşlarını alternatif çözümler aramaya yönlendirmiştir. Örneğin, biyokimya şirketi olan Evonik, hükümetin talebi üzerine geçici olarak kömür fırınlarını açık tutmak zorunda kalmıştır. Almanya'nın yeşil enerji altyapısı, yalnızca bürokrasi değil yerel halkın karşıt tutumlarıyla da yavaşlamaktadır. NIMBY (Not In My Back Yard) olarak bilinen yerel muhalefet özellikle rüzgâr enerjisi taşıyacak yüksek gerilim hatlarının inşasında ciddi engeller yaratmaktadır. Rüzgâr bakımından zengin kuzey bölgelerinden enerji ihtiyacı yüksek güney eyaletlerine elektrik taşınması planlanan bir hat Bavyera'daki yerel halkın direnişi nedeniyle ertelenmiştir. Bu durum, yeşil enerji üretim ve iletim altyapısındaki genişlemeyi geciktirmekte ve Almanya'nın ekonomik büyümesine olumsuz yansımaktadır. Ancak Almanya, füzyon teknolojilerine yönelik Ar-Ge çalışmalarında Avrupa'da öncü konumdadır. Mevcut fisyon reaktörlerinden farklı olarak, füzyon teknolojisinin daha az riskli ve çevresel açıdan daha sürdürülebilir olması, Almanya'nın uzun vadeli enerji stratejilerinde bu teknolojiye özel bir yer vermesini mümkün kılmaktadır. Füzyon enerjisi, radyoaktif atık üretmemesi ve güvenlik risklerinin düşük olması nedeniyle özellikle BM Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli IPCC'nin önerdiği düşük karbonlu enerji stratejileriyle uyumludur. Alman hükümetinin bu alandaki

yatırımlarını artırması, ülkenin gelecekteki enerji bağımsızlığı açısından stratejik bir adımdır³³.

Grafik 1: 2020-2024 Yılları Arasında Almanya'nın GSYİH Büyüme Oranları

Kaynak: (Quincy Institute For Responsible Statecraft, 2024)

Grafik, 2020'de COVID-19 salgınının etkilerini, 2021'deki toparlanmayı ve 2022'den itibaren Ukrayna'daki savaşın etkisini göstermektedir³⁴. Grafik verileri, kriz sonrası sanayinin yavaşladığını göstermektedir. Almanya'da sanayisizleşme süreci, üretim tesislerinin kapanması, iş gücünün hizmet sektörüne kayması ve sanayinin giderek daha az ekonomik büyüme oluşturan bir alan haline gelmesi şeklinde tezahür etmektedir. Almanya'nın yenilenebilir enerjiye geçiş sürecinde hızlı ve kararlı adımlar atması enerji maliyetlerinde ciddi bir artışa sebep olmuştur. Özellikle sanayi kuruluşları yüksek enerji fiyatlarından ötürü uluslararası rekabette zorlanmaktadır. Enerji kriziyle, Rusya'dan gelen doğal gaz tedarikindeki sıkıntılardan dolayı daha sürdürülebilir enerji politikalarına yönelinmiştir fakat bu geçişin hızlandırılması enerji maliyetlerini yükselterek sanayi kuruluşlarını zor duruma sokmuştur. Bu durum üretim maliyetlerinin artmasına, iş kayıplarına ve sermaye çıkışlarına sebep olmuştur. Sanayi 4.0 ve Endüstri 5.0 gibi teknolojik dönüşümler, dijitalleşme ve otomasyonu peşinden getirmiştir. Robotik

³³ Harvard International Review (HIR), "Germany's Energy Crisis: Europe's Leading Economy Is Falling Behind" (Erişim 7 Nisan 2025).

³⁴ Quincy Institute For Responsible Statecraft, "The Risks To Germany And Europe Of A Prolonged War In Ukraine" (Erişim 7 Nisan 2025).

sistemler, yapay zekâ ve diğer dijital çözümler üretim süreçlerini daha verimli hale getirmiştir ancak aynı zamanda iş gücüne olan ihtiyacı da azaltmıştır. Almanya'nın sanayi iş gücündeki istihdamın azalması ve dijital sektörlere kayma durumu endüstriyel üretimin küçülmesine sebep olmaktadır. Bu durum, "teknolojik işsizlik" olarak bilinmektedir ve otomasyonun sebep olduğu iş kayıplarını ifade eden bir süreci tetiklemektedir. Teknolojik işsizlik, özellikle işçi sınıfını etkileyerek gelir dağılımındaki eşitsizliği artırmaktadır. Uzun yıllardır Avrupa'nın en büyük ihracatçılarından biri olan Almanya, ekonomisini sanayi bazlı ihracata dayandırmaktadır. Sanayisizleşme eğilimi, ihracat kapasitesini azaltarak dış ticaret dengesini olumsuz etkilemektedir. Alman ekonomisi son 2 yıllık dönemde büyüme gerçekleştiremeyerek G20 ülkeler arasında son sıraya yerleşmiştir çünkü sanayisizleşme, ülkenin ekonomik büyüme hızını yavaşlatıp uzun vadeli ekonomik durgunluk tehlikesini artırmaktadır³⁵. Almanya Sanayi ve Ticaret Odası (DIHK) tarafından savaş öncesinde yayımlanan ekonomik tahminlere göre 2022 yılı için beklenen büyüme oranı yaklaşık %3,5 düzeyindeyken 2023 yılı için %2,5 düzeyindeydi. Bu öngörülerin aksine Almanya'nın gayri safi yurt içi hasılası (GSYİH) 2022 yılında yalnızca %1,8 oranında artış göstermiştir. 2023 yılına ilişkin güncellenmiş beklentiler ise reel GSYİH'nin bir önceki yıla kıyasla %0,1 oranında gerileyeceği yönündedir. Bu veriler Alman ekonomisinin yaklaşık beş yıllık bir süredir durağan bir seyir izlediğini ortaya koymaktadır. Alman ekonomi çevreleri bu durgunluğun; dijitalleşme, karbonsuzlaşma, demografik değişim ve deglobalizasyon gibi yapısal dönüşüm süreçleriyle doğrudan ilişkili olduğuna dikkat çekmektedir. Bu dönüşümler, geleneksel üretim modellerini geçersiz kılmakta ve yeni üretim kapasitelerinin oluşturulmasını gerekli kılmaktadır. Özellikle enerjiye erişim, uluslararası ticaret dengeleri ve teknolojik altyapı ekseninde yaşanan dönüşüm sanayi politikalarının yeniden şekillendirilmesini zorunlu hale getirmektedir. Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle birlikte Almanya'nın Rusya'ya yönelik ihracatında %45'lik bir düşüş yaşandığı bildirilmektedir. PwC Almanya uzmanlarından Christian Muth, Alman sanayisinin bu süreçte çok yönlü etkilerle karşı karşıya kaldığını ifade etmektedir. Tedarik zincirlerindeki kesintiler, enerji maliyetlerindeki ciddi artış, siber güvenlik tehditlerinin çoğalması ve ödeme işlemlerinde yaşanan aksamalar sanayi

³⁵ Zafer Meşe, “Almanya'nın Sanayisizleşmesi: Nedenler, Zorluklar ve Perspektifler”, Kriter (Erişim 7 Mayıs 2025).

kuruluşları üzerinde baskı oluşturan temel unsurlardır. Yapılan saha araştırmaları sanayi şirketlerinin yaklaşık dörtte üçünün savaşın faaliyetlerini önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymaktadır. Özellikle yıllık cirosu 500 milyon Euro'yu aşan büyük ölçekli firmalar ve savaşın istihdam üzerindeki etkilerinin en yoğun hissedildiği sektörlerden biri çalışanların %70'inin etkilendiğini bildirdiği otomotiv sektörüdür. Araştırma sonuçları Rusya'ya yönelik yaptırımların şirketleri farklı düzeylerde etkilediğini ortaya koymuştur. Bu yaptırımlar en fazla tedarik (yüzde 68) ve lojistik (yüzde 67) alanlarında hissedilirken, üretim süreçleri (yüzde 63) ve ciro (yüzde 62) da olumsuz etkilenmiştir. Ayrıca şirketlerin %63'ü Ukrayna'daki savaşın istihdam üzerinde belirli etkiler yarattığını belirtirken katılımcıların %40'a yakını iş gücü kaybı, kısa çalışma süreleri ya da işten çıkarmalar gibi risklerle karşı karşıya kaldığını ifade etmektedir. Sadece %37'lik bir kesim savaşın personel politikaları üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını savunmuştur. Anket bulguları ayrıca, şirketlerin %44'ünün Rusya'da faaliyet gösteren tesislere ya da iş birimlerine sahip olduğunu göstermektedir. Bu şirketlerin yaklaşık yarısı Rusya'daki varlıklarını tamamen elden çıkarmış ya da satmayı planlamaktadır. Yüzde 48'lik bir oran Rusya pazarından tamamen çekilme yönünde bir strateji benimserken, sadece %9'u mevcut iş birimlerini sürdürmeyi hedeflediğini ifade etmiştir. Şirketlerin büyük kısmı faaliyetlerini ya tamamen durdurmak (yüzde 46) ya da geçici olarak askıya almak yönünde karar almıştır. Diğer bir grup ise operasyonlarını geçici olarak üçüncü taraflara devretmeyi tercih etmektedir (yüzde 34)³⁶. 2024 yılı itibarıyla Almanya'daki şirketlerin enerji krizi karşısında benimsedikleri uyum stratejileri, işletmelerin sürdürülebilirliği ve istihdam düzeyi açısından önemli ipuçları sunmaktadır. 1080 firma ile gerçekleştirilen kapsamlı bir ankete göre, işletmelerin yaklaşık dörtte biri (%25) artan maliyet baskılarına karşılık olarak iş gücünü azaltma yoluna gitmeyi planlamaktadır. Bu oran birkaç ay önceye tekâmül eden Nisan ayındaki benzer bir çalışmada %14 seviyesinde tespit edilmiştir. Bu artış, şirketlerin kriz karşısında giderek daha radikal maliyet önlemleri almaya yöneldiğini ortaya koymaktadır. IFO (Institut für Wirtschaftsforschung) tarafından gerçekleştirilen ayrı bir araştırma ise firmaların enerji krizine hazırlık düzeylerinin genel olarak yetersiz olduğunu göstermektedir. Anket sonuçlarına göre yalnızca her üç Alman şirketinden biri, enerji arzında yaşanabilecek kesintilere karşı bir acil durum planına sahiptir. Bununla birlikte, firmaların %82'si yükselen doğal gaz maliyetlerine karşılık

³⁶ Egazete, "Ukrayna Savaşı Almanya'yı Nasıl Etkiledi?" (27 Ocak 2025).

enerji verimliliği yatırımlarına yönelmeyi planladığını belirtmektedir. Bu da enerji maliyetlerinin kontrol altına alınmasında verimlilik odaklı yaklaşımların ön plana çıktığını göstermektedir. Aynı anket çalışması, Almanya’da kademeli olarak devre dışı bırakılan nükleer enerjiye dair kamuoyundaki olumsuz görüşlerin şirketler nezdinde tam olarak karşılık bulmadığını da ortaya koymaktadır. Pek çok firma, enerji arz güvenliğini sağlamak amacıyla nükleer enerjinin yeniden kullanımına destek verdiğini ifade etmiştir. Ayrıca, işletmelerin %13’ü, enerji krizine karşı alınabilecek ek önlemler kapsamında üretimi geçici olarak durdurmayı değerlendirmektedir. Enerji maliyetlerindeki artış, firmaların mali yapılarına da doğrudan yansımaktadır. 2021 yılında enerji giderleri şirketlerin toplam satışlarının ortalama %5,1’ini oluştururken, bu oran 2022 itibarıyla %8,2’ye yükselmiştir. Bu önemli artış, firmaların rekabet gücü üzerinde baskı oluşturmakta ve maliyet yönetimini şirket gündeminde öncelikli bir konu haline getirmektedir. IFO Enstitüsü verileri, enerji tasarrufu amacıyla alınan başlıca tedbirin bina sıcaklıklarının düşürülmesi olduğunu göstermektedir. Bunun yanında firmalar; fazla mesailerin ve tatil izinlerinin azaltılması, uzaktan çalışmanın yaygınlaştırılması ve çalışma sürelerinin kısaltılması gibi çeşitli esnek uygulamalara yönelmektedir. Bu stratejiler, yalnızca maliyetleri kontrol altında tutmakla kalmayıp aynı zamanda operasyonel sürdürülebilirliği sağlama çabasının da bir parçası olarak değerlendirilmektedir³⁷.

Enerji Krizi meselesinde bir diğer etmen koalisyon hükümetinin yapısal farklılıklarıdır. En belirgin yapısal sorunlarından birisi enerji dönüşümüne dair izlenen stratejinin sanayi sektörüne getirmiş olduğu maliyet baskısıdır. Yenilenebilir enerji kaynaklarına hızlı geçiş hedeflenirken nükleer santrallerin devre dışı bırakılması ve kömür santrallerinin kapatılmış olması enerji arzında istikrarsızlıklara ve fiyatlarda ciddi artışlara neden olmuştur. Özellikle enerji yoğun sektörlerde faaliyet gösteren sanayi kuruluşlarının rekabet gücünü zayıflatan bu durum bazı şirketlerin üretimlerini kısmasına bazılarının ise yatırımlarını Almanya dışına kaydırmasına sebep olmuştur. FDP’nin düşük vergilendirme ve sınırlı devlet müdahalesi yönündeki yaklaşımı ile SPD ve Yeşiller’in yüksek kamu harcamaları ve sosyal destek politikaları arasındaki çatışmalar yatırım

³⁷ Euronews (EN), “Avrupa’da Enerji Krizi: Alman Şirketlerin Dörtte Biri İşçi Çıkarıp Maliyet Düşürmeyi Planlıyor” (Erişim 6 Nisan 2025).

ortamında belirsizliğe neden olmaktadır. Hükümetin sanayiye yönelik açık ve öngörülebilir bir strateji ortaya koyamamış olması enerji maliyetleriyle birleştiğinde sanayi yatırımlarını daha da kırılgan bir hâle getirmektedir. Yatırımcılar açısından bu durum, Almanya yerine daha cazip mali teşvikler sunan ülkelere yönelme eğilimini artırmaktadır. Almanya'nın önde gelen otomotiv, kimya ve teknoloji şirketlerinin ABD'de yürürlüğe konan "CHIPS Act" gibi yasal düzenlemelerden yararlanmak üzere yatırımlarını bu ülkeye kaydırmaları bu eğilimin somut göstergesidir. Almanya'nın yüksek enerji maliyetleri ve vergi yükleriyle şekillenen yatırım ortamı sadece üretimin değil araştırma ve geliştirme (AR-GE) faaliyetlerinin de yurt dışına taşınmasına yol açmaktadır. Bu eğilim, Almanya'yı uzun vadede teknolojik üstünlüğünü ve inovasyon kapasitesini kaybetme riskiyle karşı karşıya bırakmıştır. Ampelkoalition içindeki görüş ayrılıkları, özellikle sanayi politikaları bağlamında net bir yön tayinini engellerken Şansölye Olaf Scholz'un uzlaştırıcı rolü çoğu durumda yetersiz kalmaktadır. Yatırım ortamındaki öngörülemezlik, teşvik sistemlerindeki belirsizlik ve maliyet baskısı, Almanya'nın sanayi temelli ekonomik modelini aşındırarak iş gücü kayıplarını ve uzun vadeli ekonomik durgunluk riskini artırmaktadır³⁸. Önemli bir diğer kalem olan Alman çelik sanayisi, özellikle Eylül 2022 itibarıyla Kuzey Akım I boru hattı üzerinden sağlanan doğal gaz arzının azalmasından ötürü ciddi bir krizle karşı karşıya kalmıştır. Enerji temelli bu arz sıkıntısı, üretim süreçlerinde aksamalara neden olma riski taşıyarak çelik sektöründe zincirleme etkilere yol açabilecek bir domino etkisi yaratmaktadır. Bu durum Almanya'da sanayi üretiminde kesintiler ve maliyet baskıları şeklinde kendini göstermektedir. Bu bağlamda Avrupa'nın en büyük ikinci sanayi kuruluşlarından biri olan Thyssenkrupp'un çelik bölümü yükselen enerji maliyetlerinin üretim süreçleri üzerindeki baskısını doğrudan hissetmiştir. Şirket yetkilileri, mevcut üretim süreçlerinin doğal gazdan ham petrol veya kömür gibi alternatif yakıtlara çevrilmesinin teknik ve operasyonel açıdan son derece zor olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle doğal gaz arzında yaşanan kesintiler sadece üretim duraklamalarına değil aynı zamanda üretim altyapısında kalıcı teknik sorunlara da yol açabilmektedir. Benzer şekilde Almanya'nın ikinci büyük çelik üreticisi olan Salzgitter, Peine kentindeki üretim tesisinde eritme işlemlerini azaltmak zorunda kaldıklarını açıklamıştır. 2022 yılının Ocak-Haziran dönemine ait veriler Almanya'nın toplam çelik üretiminin önceki yılın aynı dönemine

³⁸ Meşe, "Almanya'nın Sanayisizleşmesi: Nedenler, Zorluklar ve Perspektifler".

kıyasla %5,5 oranında azalarak 19,56 milyon tona düştüğünü göstermektedir. Bu düşüş, Almanya'nın uzun yıllardır lider aktörlerinden biri olduğu küresel çelik pazarında rekabet gücünü kaybetmeye başladığına dair yorumlara neden olmuştur. 2021 yılı sonu itibarıyla Almanya, bir önceki yıla kıyasla çelik üretimini %12,3 oranında artırarak 40,1 milyon ton seviyesine çıkarmış ve böylece dünyanın sekizinci en büyük çelik üreticisi konumuna ulaşmıştır fakat 2022 yılında yaşanan enerji krizinin etkisiyle bu kazanımların sürdürülebilirliği ciddi biçimde sorgulanır hale gelmiştir. Artan enerji maliyetleri, yalnızca çelik sanayisini değil, üretim temelli diğer stratejik sektörleri de tehdit ederek Almanya'nın uluslararası düzeydeki üretim gücünü ve rekabetçi konumunu zayıflatmaktadır³⁹. Kimya ve ilaç sektörleri için enerjinin neredeyse yarısı doğal gazla sağlanmaktadır. Artan gaz fiyatları tarımda ise amonyak ve azot gübrelerinin üretimini ekonomik olarak zorlaştırmaktadır⁴⁰. İnşaat sektöründe ise 2024 yılında brüt katma değerdeki yıllık düşüş -%3,8'dir. Özellikle inşaat fiyatları ve faiz oranlarının yüksek seyretmesi sebebiyle daha az konut inşa edilmiştir⁴¹. Almanya'nın önde gelen kimya sanayi kuruluşlarından BASF, enerji krizinin yol açtığı artan maliyet baskıları nedeniyle küresel çapta yaklaşık 2.600 çalışanın görevine son vereceğini açıklamıştır. Söz konusu işten çıkarmaların büyük bir kısmı şirketin Batı Almanya'nın Ludwigshafen kentindeki merkezi tesislerinde gerçekleşecektir. Özellikle amonyak ve türev gübre üretimi gibi yüksek enerji tüketen üretim hatlarının değişen yapısal koşullara uyum sağlamak amacıyla kapatılması planlanmaktadır. Almanya'nın en büyük bireysel gaz tüketicilerinden biri olan BASF, enerji fiyatlarındaki sert yükseliş nedeniyle 2024 yılı sonuna kadar yıllık 500 milyon avroluk bir maliyet tasarrufu hedefi koyduğunu da kamuoyuna duyurmuştur⁴². 2024 yılının Ocak-Haziran döneminde, yıllık cirosu 10 milyon avroyu aşan 162 işletme iflas başvurusunda bulunmuştur. Bu durum, orta ve büyük ölçekli firmalar arasında yaşanan iflas vakalarında kayda değer bir artışa işaret etmektedir. Nitekim söz konusu sayı, 2023 yılının aynı dönemine kıyasla yüzde 41 oranında bir yükselişe karşılık gelmektedir. Ayrıca, bu iflas artışı, yılın başında yeniden yapılandırma uzmanları tarafından öngörülen yaklaşık yüzde 30'luk artış

³⁹ Erkin Sancarbaba, "Alman Çelik Endüstrisi ve Enerji Krizi", Synergy 4/5 (Ekim 2022), s.11.

⁴⁰ Clean Energy Wire (CEW), "The Energy Crunch – Effects On Households And Businesses And Government's Reaction" (Erişim 7 Nisan 2025).

⁴¹ Euronews (EN), "Almanya Ekonomisi 2024 Yılında Üst Üste İkinci Kez Küçüldü" (Erişim 7 Nisan 2025).

⁴² Clean Energy Wire (CEW), "War In Ukraine: Tracking The Impacts On German Energy And Climate Policy" (Erişim 7 Nisan 2025).

tahminini aşarak beklentilerin üzerinde gerçekleşmiştir. Bu gelişme, Almanya'daki büyük ölçekli şirketlerin karşı karşıya kaldığı ekonomik baskıların ciddiyetini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Almanya Federal Hükümeti, ekonomik büyümeyi teşvik etmek amacıyla “Büyüme Girişimi – Almanya için Yeni Ekonomik Dinamikler” başlıklı kapsamlı bir reform paketi hazırlamıştır. Bu paket; rekabet gücünün artırılması, bürokratik yüklerin hafifletilmesi, işgücü piyasasının güçlendirilmesi, etkin bir finansal altyapının oluşturulması ve sürdürülebilir enerji piyasalarının geliştirilmesi olmak üzere beş temel alanda toplam 49 önlem içermektedir. Söz konusu reform çerçevesinde, bireysel gelir vergisinin azaltılması hedeflenerek bu indirimin 2025 ve 2026 yıllarında toplamda 23 milyar avroya ulaşması öngörülmektedir. Ayrıca paket kapsamında şirketlere yönelik daha avantajlı amortisman düzenlemeleri ile araştırma ve geliştirme faaliyetlerini destekleyici teşvikler de yer almaktadır. İşgücü piyasasında ise hem demografik dönüşüme yanıt vermek hem de nitelikli iş gücü eksikliğini gidermek amacıyla yurtdışından vasıflı işgücü teminine yönelik çeşitli teşvikler hayata geçirilecektir. Buna ek olarak, ileri yaşlardaki bireylerin iş hayatında daha uzun süre kalmasını teşvik eden ve uzun süreli işsizlerin istihdam olanaklarını artırmaya yönelik mali destek mekanizmaları oluşturulacaktır. Alman hükümetinin öngörüsüne göre bu büyüme girişimi 2025 yılı itibarıyla gayrisafi yurt içi hasılda yaklaşık yarım puanlık ek büyüme sağlayarak ekonomiye yaklaşık 26 milyar avroluk doğrudan katkıda bulunacaktır⁴³.

2.2. Toplum ve İç Politika Üzerindeki Etkisi

Kendisini Rus petrolüne özellikle de gaz tedarikine bağımlı hale getiren Almanya bedeli siyasi düzeyde de ödemek zorunda kalmıştır. Savaşın başında Rusya'yı ekonomik olarak izole etme yönünde birçok sektörde siyasi bir irade olmasına rağmen ekonomik zarar verme endişesinden ötürü fosil yakıt ticareti hemen askıya alınmamıştır. Enerji fiyatlarındaki hızlı artış, Almanya halkının alım gücünü azaltarak özellikle düşük ve orta gelir gruplarında yaşam maliyeti krizi yaratmıştır. Bu durum toplumun çeşitli kesimlerinde huzursuzluklara ve hükümete yönelik tepkilerin artmasına neden olmuştur.

⁴³Anadolu Ajansı (AA), “Alman Ekonomisi Artan Rekabet ve İmalat Sektöründe Zayıflık Nedeniyle Büyüyemiyor” (Erişim 7 Nisan 2025).

Kriz, iç politikada federal hükümetin önceliklerini ve siyasi dengesini doğrudan etkilemiştir. Sosyal Demokrat Parti (SPD), Yeşiller ve Hür Demokrat Parti (FDP) üçlü koalisyonu, bir yandan enerji arz güvenliğini sağlama, diğer yandan sosyal adaleti koruma konusunda büyük bir sınavla karşı karşıya kalmıştır. Yeşiller Partisi'nin nükleer enerjiye karşı tutumunu gözden geçirmek zorunda kalması partinin kendi tabanında tartışmalara yol açmıştır. Öte yandan hükümetin kömür santrallerini geçici olarak yeniden devreye alma kararı çevre politikaları ile enerji güvenliği arasında yaşanan çelişkinin açık bir örneğidir. Toplumsal düzeyde artan enerji faturaları, kira ve gıda fiyatlarıyla birleşerek sosyal protestolara zemin hazırlamıştır. Özellikle Doğu Almanya'da bazı şehirlerde aşırı sağ ve popülist partilerin (özellikle AfD) kamuoyundaki desteğinin artması enerji krizinin siyasi yansımalarından biri olarak değerlendirilebilir. Enerji krizi aynı zamanda Almanya'nın "sosyal devlet" kimliğini test etmiştir. Hükümet çeşitli sosyal yardım paketleriyle toplumun en kırılgan kesimlerini destekleme yoluna gitmiştir⁴⁴.

Tado isimli iç mekân iklimlendirme teknolojileri şirketi tarafından yayımlanan bir rapora göre 2022 yılının Kasım ve aralık aylarında Alman hanelerinin yaklaşık %80'i, artan enerji maliyetleri nedeniyle yaşam alanlarındaki ısıtmayı bilinçli şekilde azaltma yoluna gitmiştir. Bu dönemde ülke genelindeki konutlarda iç mekân sıcaklıkları ortalama 19,4 santigrat derece olarak ölçülmüş ve bu değer bir önceki yılın ortalamasına kıyasla 0,8 santigrat derece daha düşük bir seviyede kaydedilmiştir. Bu veriler, halkın enerji tüketim alışkanlıklarında kriz kaynaklı bir davranış değişikliğine gittiğini açıkça ortaya koymaktadır. Buna paralel olarak enerji alanında faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen danışmanlık kuruluşu co2online tarafından yapılan analizler, gazlı ısıtma sistemine sahip hanelerdeki mali yükün ciddi biçimde arttığını göstermektedir. Söz konusu çalışmaya göre, devletin çeşitli müdahalelerine rağmen gazla ısınan ev sahipleri 2022 yılı boyunca ortalama 1.000 avro ek maliyetle karşı karşıya kalmıştır. 110 metrekaresel bir yaşam alanı örneği üzerinden yapılan hesaplamalarda, devlet desteklerinin faturayı yaklaşık 210 avro azalttığı görülse de toplamda ısıtma maliyetlerinin %65 oranında artarak rekor seviyelere ulaştığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda, enerji krizinin yarattığı ekonomik yük ve sosyal

⁴⁴ Kai Kappner , Peter Letmathe ve Philipp Weidinger, " Causes And Effects Of The German Energy Transition In The Context Of Environmental, Societal, Political, Technological, And Economic Developments ", Energy, Sustainability And Society 13/ 28 (Ağustos 2023), s.14.

adaletsizlik algısı, toplumsal düzeyde de tepkiye yol açmıştır. 22 Ekim 2022 tarihinde Almanya genelinde binlerce kişinin katılımıyla gerçekleştirilen gösteriler bu tepkinin kamusal alandaki somut yansımalarından biri olarak öne çıkmıştır. Almanya'nın önde gelen haber ajanslarından DPA'nın aktardığına göre "Dayanışma Sonbaharı: Sosyal Güvenlik Yaratın, Enerji Geçişini Hızlandırın" sloganı altında örgütlenen bu protestolarda, düşük gelirli bireylere yönelik hedefli yardım mekanizmalarının genişletilmesi, yüksek gelir gruplarına yönelik vergi politikalarının yeniden düzenlenmesi ve enerji dönüşümünün daha tutarlı biçimde uygulanması yönündeki talepler kamuoyuna duyurulmuştur. Gösterileri organize eden platformlar tarafından yapılan ortak açıklamada yaklaşan kış aylarının sadece bireysel ekonomik hayatta değil aynı zamanda toplumsal bütünlüğün korunması ve iklim politikalarının yeniden şekillendirilmesi açısından da belirleyici bir dönem olduğuna dikkat çekilmiştir. Açıklamada ayrıca toplum içi ve kuşaklar arası dayanışmanın artırılması ile Ukrayna'ya yönelik destek politikalarının sürdürülmesinin gerekliliği vurgulanmıştır⁴⁵. Artan doğalgaz ve elektrik fiyatları yalnızca maddi değil aynı zamanda psikolojik sorunlara da yol açmıştır. Bremen Tüketici Koruma Merkezi'nden uzmanlar, bazı ailelerin yüksek enerji faturaları nedeniyle derin kaygılar yaşadığını ve intihar düşüncelerine dahi kapıldıklarını tespit etmişlerdir. Artan enerji ve gıda fiyatları, büyük kentlerde düzenlenen protesto gösterileriyle toplumsal bir tepkiye dönüşmüştür. Berlin'de yüzlerce kişi hükümetin sosyal politikalarını yetersiz bularak daha fazla destek talebinde bulunmuştur⁴⁶. Bu toplumsal huzursuzluk ortamı Federal Kriminal Dairesi'nin de dikkatini çekmiştir. Kurum, radikal grupların bu kriz ortamından faydalanarak kamu düzenini tehdit edebileceği yönünde uyarılarda bulunmuştur⁴⁷. Kriz ülkeyi her alanda sınamıştır. Bunun bir örneği de Noel pazarlarıdır. Tüm Almanya genelinde kurulan yaklaşık 2000 pazarın enerji tasarruflu ışıklandırmalarla aydınlatılması ve bazı pazarların sadece 22.00'a kadar ışıklandırılmıştır⁴⁸. Krizin etkileri yalnızca vatandaşlar ve siyasi aktörlerle sınırlı kalmamış, kamu hizmetleri üzerinde de ciddi bir baskı oluşturmuştur. Sağlık Bakanı Karl Lauterbach'ın açıklamalarına göre artan enerji maliyetleri ve

⁴⁵ CEW, "War In Ukraine: Tracking The Impacts On German Energy And Climate Policy" .

⁴⁶ Takvim, "Almanya'da Enerji Krizi: Uzmandan Acı İtiraf: İnsanların Gücü Tükendi İntihar Edecek" (17 Ekim 2022).

⁴⁷ Habertürk, "Almanya'da Enerji Krizi Sonrası Toplumsal Olaylar Endişesi" (24 Eylül 2022).

⁴⁸ Anadolu Ajansı (AA), "Almanya'nın Geleneksel Noel Pazarları Enerji Krizinin Etkisi Altında Kuruldu" (22 Kasım 2022).

enflasyonist ortam, hastanelerin mali yapısını sarsmıştır⁴⁹. Birçok sağlık kuruluşu likidite sorunu yaşamaya başlamış ve devlet desteği olmaksızın iflas tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum, sosyal devletin temel yapı taşlarından biri olan sağlık sisteminin kırılganlığını gözler önüne sermiştir⁵⁰. Enerji arzındaki bu belirsizlik ortamı, kamuoyunda elektrik kesintilerine yönelik endişeleri de artırmıştır. Özellikle kış aylarında artan talep ve arz dengesizliği, uzun süreli elektrik kesintisi senaryolarının ciddi biçimde tartışılmasına yol açmış, hükümet bu tür olasılıklara karşı önleyici planlar hazırlamak zorunda kalmıştır. Vatandaşlara yönelik bilgilendirme kampanyaları düzenlenmiş ve olası “blackout” senaryoları için yerel yönetimlerin acil müdahale kapasiteleri gözden geçirilmiştir⁵¹.

Görsel 1: Federal Meclis Binası Önünde One Almanya Organizasyonu’nun Protestosu

Kaynak: (ANSA,2023)

Küresel yoksullukla mücadelede yapılan bütçe kesintilerine karşı tepkisini dile getiren ONE Almanya organizasyonu, koalisyon protokolünde yer alan ve Almanya'nın gayrisafi yurt içi hasılasının (GSYH) en az %0,7'sinin kalkınma işbirliği ve insani yardım faaliyetlerine ayrılacağına dair taahhüdü hatırlatarak, Federal Meclis binası önünde Başbakan Olaf Scholz ve Maliye Bakanı Christian Lindner'in suretlerini taşıyan altı metre

⁴⁹TRT Haber, “Almanya'da Enerji Krizi Sağlık Sistemini Vurdu” (17 Ekim 2022).

⁵⁰GZT, “Almanya'da Enerji Krizi Sağlık Sistemini Vurdu: Hastaneler Kapanmanın Eşiğinde” (17 Ekim 2022).

⁵¹ Haberler.Com , “Enerji Krizi: Almanya'da "Blackout" Korkusu” (Erişim 7 Nisan 2025).

yüksekliğinde balonlar sergilemiştir⁵². Almanya’da enerji fiyatlarındaki ani artış, özellikle dar gelirli kesimlerde ciddi bir toplumsal baskı yaratmış, hükümetin enerji krizine karşı aldığı önlemler bazı gruplar tarafından yetersiz bulunmuştur. ONE Organizasyonu’nun gerçekleştirdiği bu protesto, enerji krizinin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal bir sorun haline geldiğini göstermektedir. Söz konusu görsel, halkın artan enerji faturaları karşısında “krizin bedelini neden yurttaşlar ödüyor?” sorusunu sorduğunu; dolayısıyla hükümetin sosyal dengeyi korumakta yetersiz kaldığı yönünde bir algı oluştuğunu ortaya koymaktadır. Bu tepkiler, Almanya’nın enerji politikasını yalnızca teknik düzlemde değil, toplumsal meşruiyet açısından da yeniden değerlendirmek zorunda kaldığını göstermektedir⁵³.

Enerji krizinin bu toplumsal etkileri iç politikada da önemli gerilimler yaratmıştır. Üç partili koalisyon hükümeti (SPD, Yeşiller ve FDP), artan kamuoyu baskısı karşısında hem birbirleriyle hem de muhalefetle yoğun bir siyasi mücadele içerisine girmiştir. Özellikle Sol Parti’den ayrılarak kendi hareketini kuran Sahra Wagenknecht, hükümetin enerji politikalarını sert biçimde eleştirerek Almanya’nın Avrupa’nın en pahalı enerjisini kullandığını vurgulamış ve mevcut yönetimi başarısızlıkla suçlamıştır⁵⁴. Öte yandan Yeşiller Partisi içerisindeki bazı temsilciler geçmiş dönemlerde Rusya’ya olan enerji bağımlılığının yanlış bir strateji olduğunu savunarak mevcut kriz ortamının temellerinin önceki hükümetler döneminde atıldığını öne sürmüştür. Bu bağlamda enerji krizi, siyasal sorumluluk tartışmalarını da beraberinde getirmiştir⁵⁵. Şansölye Scholz’un liderliğindeki üç partili koalisyon, ortakların farklı önceliklerini yansıtarak ortak bir amaç duygusunu yansıtamamışlardır. Nitekim yapılan anketler sonucu üçlü koalisyon partisine destek Ocak 2022’de %53,3 oranındayken krizin etkisiyle %30,5’e düşmüştür. SPD %14,9, Yeşiller %10,8 ve FDP %4,8 oy almıştır. Herhangi bir koalisyon kurma konusunda diğer tüm partiler tarafından dışlanan ve düzen karşıtı olarak tanımlanan AfD, 2023 ortalarından bu yana kamuoyu yoklamalarında CDU/CSU’dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. AfD’ye desteğin artması seçmenlerin aşırı sağ görüşlere dönmesinden ziyade Almanya’daki duruma karşı protesto eğilimini yansıtıyor yorumu yapılabilir. Bu

⁵² ANSA, “Protest By Development Organisation Against German Government” (3 Temmuz 2023).

⁵³ Meşe, “Almanya’nın Sanayisizleşmesi: Nedenler, Zorluklar ve Perspektifler”.

⁵⁴ Hürriyet, “Enerji Fiyatlarındaki Artışa İsyan Etti” (21 Ekim 2024).

⁵⁵ Bloomberg HT, “Almanya Son 20 Yılda Yanlış Enerji Politikasının Cezasını Çekiyor” (31 Mart 2022).

seçmenler ortalama bir Alman seçmeninden daha fazla göçmen akışı, ekonomi ve Ukrayna'daki savaşa olası katılım konusundan rahatsız görünürken iklim değişikliğine karşı nispeten kayıtsız konumdadırlar. AfD yayımladığı programında Avrupa'da Rusya'yı dışlayan ve uygulanabilir bir güvenlik düzeninin olamayacağı belirtmektedir. Ek olarak AfD seçmenince gerçekleştirilmesi istenen barış kampının diğer tabandaki seçmenlerce de istenmektedir. Kasım 2022'deki bir ankette %55 oranın kamuoyunun Alman hükümetinden Ukrayna'daki savaşa diplomatik bir çözüm bulmak için daha fazla çaba göstermesini beklediğinin somut göstergesidir⁵⁶. Almanya'nın sanayi temelli ekonomik yapısındaki dönüşüm süreci sadece küresel eğilimler ve teknolojik gelişmelerle değil aynı zamanda koalisyon hükümetinin ekonomi, enerji ve maliye alanındaki politikalarıyla da doğrudan ilişkilidir. Sosyal Demokrat Parti (SPD), Yeşiller ve Hür Demokrat Parti'nin (FDP) oluşturduğu Ampelkoalition, enerji dönüşümünde izlenen stratejiler, sanayiye yönelik vergi politikaları ve devlet müdahalesi konularında ideolojik olarak farklı yaklaşımlara sahiptir. Bu farklılıklar özellikle Ekonomi ve İklim Koruma Bakanı Robert Habeck (Yeşiller) ile Maliye Bakanı Christian Lindner (FDP) arasında belirginleşen politik çekişmeler üzerinden görünür hâle gelerek sanayisizleşme sürecini hızlandıran yapısal etkenlerden biri hâline gelmektedir. Ekonomik kuramlar bağlamında incelendiğinde, Lindner'in ekonomi politikaları klasik liberalizm çizgisinde şekillenmektedir. Lindner, kamu harcamalarının azaltılması ve bütçe disiplininin korunması gerektiğini savunurken; Habeck'in yaklaşımı daha çok Keynesyen müdahaleci devlet modeline dayanmaktadır. Habeck, çevresel dönüşüm ve sürdürülebilir büyüme adına kamu yatırımlarının artırılmasını ve devletin ekonomide daha etkin bir rol üstlenmesini talep etmektedir. Bu iki görüş arasındaki farklılıklar özellikle yüksek kamu borcunun ekonomik büyüme üzerindeki etkisi ve çevre odaklı yatırımların finansmanı gibi konularda ciddi görüş ayrılıklarını doğurarak hükümetin ekonomik hedeflerinde tutarsızlıklar ve uygulama sorunlarını ortaya çıkarmıştır⁵⁷.

Konuya ilişkin bir diğer örnek ise eski Alman Şansölye Gerhard Schröder'in partisi SPD'den ihraç edilme gündemidir. Schröder, 1998- 2005 yılları arasında görevini tamamladıktan sonra 2005 seçimleriyle başbakanlıktan istifa etmiştir. Bu süreçte Putin'le yakın dostluk ilişkileri geliştirmiştir. Birkaç ay sonra hisselerinin çoğunluğu Rusya'ya ait

⁵⁶ Quincy Institute For Responsible Statecraft, "The Risks To Germany And Europe Of A Prolonged War In Ukraine".

⁵⁷ Meşe, "Almanya'nın Sanayisizleşmesi: Nedenler, Zorluklar ve Perspektifler".

olan devlet enerji şirketi Gazprom'a ait Rus-Alman şirketi Nord Stream AG'nin denetim kurulu başkanı olmuştur. 2017 senesinde ise Rus devlet enerji şirketi olan Rosneft'in de denetim kurulu başkanı seçilmiştir. 2022'de işgalin başlamasıyla Kremlin'le olan yakın ilişkileri ve ticari bağları kesmesi yönünde eleştirilmiş ve bu fikre çok sıcak yaklaşmamıştır. Schröder, işgali kınamış fakat Putin'i eleştirmemiştir. Toplum baskılarına daha fazla sessiz kalamayan Alman Parlamentosu Schröder'in özel hak ve ayrıcalıklarının azaltarak vergi mükelleflerince finanse edilen ofisine ve personeline el konulmuştur. Tüm bu gelişmelerin ardından Schröder, Rosneft'in denetleme kurulundan ayrılacağını açıklamıştır⁵⁸. Almanya, enerji krizi ve enflasyonla mücadele kapsamında 95 milyar avroyu aşan üç ayrı yardım paketinin ardından, Covid-19 pandemisi sırasında oluşturulan Ekonomik İstikrar Fonu'nu (Wirtschaftsstabilisierungsfonds) yeniden devreye sokarak enerji alanında bir savunma kalkanı mekanizması hayata geçirmiştir. Bu kapsamda, enerji maliyetlerini azaltmak ve arz güvenliğini sağlamak amacıyla ilave 200 milyar avroluk bir kaynak tahsis edilmiştir. Kamuoyunun dikkati özellikle doğal gaz ve elektrik fiyatlarına yönelmişken, olağan desteklerin yetersiz kaldığı durumlar için ise özel olarak oluşturulan fonlar üzerinden zorluk vakalarına yönelik ek destek mekanizmaları sunulmaktadır. Bu kapsamda uygulamaya konulan enerji fiyat frenleri özellikle hane halkı ve küçük işletmelerin korunmasına odaklanmaktadır. Yıllık doğal gaz tüketimi 1,5 milyon kilovatsaat (kWh) altında olan özel haneler, küçük ölçekli işletmeler ve eğitim, araştırma ile bakım kurumları için Mart 2023 itibarıyla, tüketimlerinin belirli bir oranı için gaz fiyatı kWh başına brüt 12 sent (ısıtma amaçlı kullanımda 9,5 sent) olarak sınırlandırılmıştır. Bu düzenleme geriye dönük olarak Ocak ve Şubat aylarını da kapsayacak şekilde yürürlüğe konmuştur. Daha yüksek tüketim grubunda yer alan, yıllık gaz tüketimi 1,5 milyon kWh'in üzerinde olan sanayi işletmeleri ve hastaneler gibi büyük ölçekli tüketiciler için ise, Ocak 2023 itibarıyla tüketimin belirli bir kısmına kWh başına net 7 sent (ısıtma için 7,5 sent) sabit fiyat uygulanmaktadır. Bu destek özellikle üretim faaliyetlerinin devamlılığının sağlanması, sağlık hizmetlerinin sektöre ugramasının engellenmesi ve enerji kaynaklı ekonomik tehditler karşısında istihdamın korunması amacıyla geliştirilmiştir. Ancak bu destekleme mekanizması, doğal gaz kullanılarak elektrik üreten tesisleri kapsam dışında bırakmaktadır; zira bu tür üretimin doğrudan

⁵⁸ Euronews (EN), “Eski Alman Şansölye Gerhard Schröder, Putin ile İlişkisi Nedeniyle Partisi SPD'den İhraç Edilebilir”(15 Temmuz 2022).

sübvansede edilmesi öngörölmemektedir. Federal Hükümet, enerji arzındaki istikrarı sağlamak ve sanayiye yönelik destekleri Avrupa Birliğı Devlet Yardımları Hukuku çerçevesinde sürdürülebilir kılmak amacıyla, Gaz ve Isı Uzman Komisyonu’nun (Gas- und Wärmepreisbremsen-Kommission) önerilerini esas almaktadır. Söz konusu fon kapsamında yalnızca acil müdahale programları için 8,9 milyar avroluk bir bütçe ayrılmıştır. Bu süreçte enerji tedarikçileri, müşterilerinden alınan ön ödemelerden feragat etmeleri karşılığında devletten doğrudan geri ödeme almaktadır. Öte yandan, yıllık elektrik tüketimi 30.000 kWh'in altında olan hane halkları ve küçük işletmeler için elektrik fiyatı, tüm vergiler, harçlar, şebeke ücretleri ve diğer yasal maliyetler dahil olmak üzere, kilovatsaat başına brüt 40 sent ile sınırlandırılmıştır. Bu düzenleme ile enerji krizi koşullarında dar gelirli kesimlerin korunması ve enerjiye erişimde sosyal adaletin sağlanması amaçlanmaktadır⁵⁹.

2.3. Güvenlik Politikaları Üzerindeki Etkisi

Almanya, 1949 yılından bu yana kendini uluslararası ilişkilerde bir “sivil güç” (Zivilmacht) olarak tanımlamış bu doğrultuda askeri güç kullanımına mesafeli yaklaşmayı tercih etmiştir. Çok taraflı iş birliklerine önem veren bu yaklaşım, Almanya’nın askeri misyonlara katılımı konusunda zaman zaman çelişkili görünse de dış politikada benimsenen “kararlı kararsızlık” ilkesiyle dengelenmiştir. Bu çerçevede Bundeswehr (Alman Silahlı Kuvvetleri) özellikle Soğuk Savaş sonrasında önemli reformlar geçirmiş; zorunlu askerlik kaldırılmış, personel sayısı azaltılmış ve savunma doktrini daha çok mali ve insani yardımlara yönelmiştir. Ancak 1994 yılında Federal Anayasa Mahkemesi’nin aldığı kararla Bundeswehr’in yurtdışı operasyonlara katılımı mümkün hale gelmiştir ancak bu tür askeri müdahalelerin parlamento onayına bağlanmasıyla demokratik denetim mekanizması güçlendirilmiştir. Bu gelişmeler, Almanya’nın güvenlik politikasında yapısal değişimlerin başladığı bir döneme işaret etmektedir⁶⁰. Soğuk Savaş sonrası Yugoslavya krizleri ve Almanya’nın birleşmesiyle ortaya çıkan yeni dış politika dinamikleri Berlin’i yalnızca ekonomik değil aynı zamanda siyasi bir aktör olmaya zorlamıştır. 2000’li yıllarda ise Almanya, dış politikada nispeten

⁵⁹Bundesministerium Für Wirtschaft Und Energie (BMWE), “ Gas- Und Strompreisbremse Entlasten Haushalte Und Unternehmen” (Erişim 4 Nisan 2025).

⁶⁰ Ahmet Emre Köker- Bedri Şahin, “Federal Almanya Cumhuriyeti’nin Ukrayna Dış Politikasının Değerlendirilmesi ”, Upa Strategic Affairs 5/1 (Mart 2024), s.6.

pasif bir tutum sergileyerek ekonomik kalkınmayı ve ihracat temelli büyümeyi öncelermiştir. Ancak bu dönemden itibaren Berlin yönetimi, Avrupa Birliği içinde daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerektiğini kabul etmeye başlamıştır. Nitekim 2013 seçimleri sonrasında kurulan büyük koalisyonun hazırladığı “Almanya’nın Geleceğini Yaratmak” başlıklı metinde AB içinde ortak dış, güvenlik ve ekonomik politikaların derinleştirilmesi hedeflenmiştir. Aynı dönemde ilan edilen “Yeni Güç, Yeni Sorumluluk” teması ise Almanya’nın uluslararası sistemde daha proaktif bir rol üstleneceğinin sinyallerini vermiştir.

Tüm bu sürecin ardından, 2022 yılında Rusya’nın Ukrayna’yı işgali, Almanya’nın geleneksel güvenlik politikaları açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bu gelişme Almanya’nın NATO ve AB ile olan güvenlik iş birliğini yeniden değerlendirmesine ve aynı zamanda savunma harcamalarının artırılması, askeri kabiliyetlerin gözden geçirilmesi ve daha aktif bir dış politika izlenmesi gibi kapsamlı adımların atılmasına neden olmuştur⁶¹. Enerji, modern devletlerin güvenliğini şekillendiren temel stratejik unsurlardan biri haline gelmiştir. Özellikle Almanya gibi enerji ithalatına yüksek derecede bağımlı ülkelerde, enerji tedarikinde yaşanan aksamlar yalnızca ekonomik istikrarı değil aynı zamanda dış politika esnekliğini, savunma kapasitesini ve iç güvenlik dinamiklerini doğrudan etkilemektedir. 2022’de yaşanan kriz süreci, Almanya’nın Rus doğalgazına olan yapısal bağımlılığını güvenlik perspektifinden yeniden değerlendirmesine neden olmuş; enerji güvenliği, ulusal güvenlik stratejisinin ayrılmaz bir bileşeni haline gelmiştir. Bu bağlamda, enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi, altyapıların korunması, siber saldırılara karşı dayanıklılığın artırılması ve savunma harcamalarının yeniden yapılandırılması gibi çok boyutlu önlemler gündeme gelmiştir. Bu bölümde, enerji krizinin Almanya’nın güvenlik politikaları üzerindeki etkileri analiz edilecek; enerji güvenliği ile ulusal güvenlik arasındaki giderek derinleşen etkileşim ele alınacaktır.

Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında artan sabotaj ve saldırı riski Almanya’da enerji altyapılarının fiziki güvenliğini yeniden gündeme getirmiştir. Enerji arzının sürekliliği yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda ulusal güvenlik açısından da öncelikli bir mesele haline gelmiştir. Bu doğrultuda Almanya, enerji altyapılarını kritik altyapı (Kritische

⁶¹ Merve Tekin Çolak, Tarihsel Süreçte Rus-Alman İlişkileri ve Ukrayna Savaşının Almanya’nın Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi (Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023), s.96.

Infrastrukturen – KRITIS) kategorisine dâhil ederek bu alanlarda yasal ve yapısal düzenlemelere gitmiştir. Federal hükümet, Federal Ağ Ajansı'na (Bundesnetzagentur - BNetzA) enerji şebekelerinin güvenliğini izleme ve gerektiğinde müdahale etme yetkileri tanımıştır. Bunun yanı sıra, 2023 yılında gündeme getirilen KRITIS Umbrella Act (KRITIS-Dachgesetz) ile enerji, su, ulaşım ve telekomünikasyon gibi temel altyapıların korunmasına yönelik bütüncül bir yasal çerçeve oluşturulmuştur. Bu yasa ile kritik altyapı işletmecilerine düzenli güvenlik değerlendirmesi yapma ve acil durum planları hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir⁶².

Görsel 2: Kuzey Akım Boru Hatlarının Rusya’dan Almanya’ya Uzanan Güzergahı ve Sızıntıların Meydana Geldiği Bölgeleri Gösteren Harita ⁶³

Kaynak: (BBC,2022)

2022 yılı Eylül ayında Baltık Denizi’nde gerçekleşen Kuzey Akımı I ve II doğalgaz boru hatlarına yönelik sabotaj, Avrupa’da enerji altyapılarının fiziksel güvenliğini doğrudan hedef alan ilk büyük ölçekli saldırılardan biri olmuştur. Her ne kadar faillerin kimliği net biçimde belirlenemese de bu olay, enerji hatlarının artık hibrit savaş ve jeopolitik

⁶² Clean Energy Wire (CEW), “ Germany To Step Up Critical Infrastructure Protection With New Law” (Erişim 5 Mayıs 2025).

⁶³ British Broadcasting Corporation (BBC), “Nord Stream Leak: West Shores Up Pipeline Security, Blaming 'Sabotage' ” (Erişim 5 Mayıs 2025).

gerilimlerin aracı haline geldiğini göstermiştir. Almanya açısından bu sabotaj, enerji güvenliğinin yalnızca tedarik boyutunda değil; aynı zamanda altyapı savunması ve siber güvenlik ekseninde de düşünülmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bu gelişmeler sonrasında Almanya, enerji tesislerinin korunmasına yönelik iç güvenlik önlemlerini artırmış; NATO ve AB düzeyinde kritik altyapıların korunmasına yönelik iş birliğini güçlendirmiştir. Dolayısıyla enerji güvenliği artık ekonomik istikrarın ötesinde, ulusal güvenlik stratejisinin asli bir parçası haline gelmiştir. Ayrıca, Almanya, Kuzey Akımı I ve II boru hatlarına yönelik sabotaj girişimleri sonrasında, deniz altı enerji iletim hatlarının ve LNG terminallerinin korunması için özel askeri ve teknik önlemler gündeme gelmiştir. Alman donanması, enerji altyapılarına yakın bölgelerde devriye faaliyetlerini artırmıştır⁶⁴. Dijitalleşmenin artmasıyla birlikte enerji altyapılarının bilişim sistemlerine olan bağımlılığı da artmıştır. Bu durum, özellikle enerji üretimi ve dağıtımı yapan kurumları siber saldırılara açık hâle getirmiştir. 2022 yılında Almanya Federal Bilgi Güvenliği Dairesi (BSI), ülkede enerji sektörünü hedef alan siber tehditlerin çok yüksek seviyede olduğunu raporlamıştır. Bu tehditler arasında özellikle fidye yazılımları (ransomware), hizmet dışı bırakma saldırıları (DDoS) ve SCADA sistemlerine yönelik sızma girişimleri öne çıkmaktadır. Bu bağlamda Almanya enerji sektöründe siber güvenliğin güçlendirilmesi amacıyla bir dizi strateji geliştirmiştir. Federal İçişleri Bakanlığı, enerji altyapılarında kullanılacak yazılım ve donanımların yalnızca güvenlik onaylı sağlayıcılardan tedarik edilmesi gerektiğine dair bir kılavuz yayımlamıştır. Ayrıca BSI, kritik altyapı işletmecilerine yönelik olarak yılda en az bir kez siber güvenlik tatbikatı yapma yükümlülüğü getirmiştir⁶⁵. Olaf Scholz, başlangıçta Ukrayna'ya silah sevkiyatına temkinli yaklaşırken koalisyon ortakları ve uluslararası baskılar neticesinde tutumunu değiştirmiştir. 2023 yılı mayıs ayına kadar 18 Leopard-2 tankı, 40 Marder zırhlı aracı, 34 Gepard hava savunma tankı, çeşitli zırhlı kurtarma ve mayın temizleme araçları, Iris ve Patriot hava savunma sistemleri, tekerlekli obüsler, topçu cephaneleri ve güdümlü hava savunma füzeleri gibi ekipmanlar sevk edilmiştir. Bu silah sevkiyatları, başlangıçta belirlenen sınırların ötesine geçmiş ve bazı Alman yetkililer, bu durumun Almanya'yı doğrudan bir çatışmaya sürükleyebileceği yönündeki endişelerini dile getirmiştir. Ancak

⁶⁴ Clean Energy Wire (CEW), “ Germany’s Grid Agency Receives Extra Powers To Improve Security Of Energy Infrastructure” (Erişim 5 Mayıs 2025).

⁶⁵Federal Ministry For Economic Affairs And Climate Action “ Cybersecurity: Building Safer Energy Infrastructure Together” (Erişim 2 Mayıs 2025).

Rusya'nın nükleer güç statüsü, doğrudan bir çatışma riskini nispeten azaltmaktadır. Koalisyon içindeki görüş ayrılıkları ve kamuoyunun desteğindeki azalmaya rağmen Almanya, Ukrayna'ya askeri yardım sağlamaya ve Rusya'ya yaptırım uygulamaya devam etmiştir⁶⁶.

Zeitenwende, yalnızca söylemsel bir dönüşüm değil, aynı zamanda Almanya'nın savunma politikasında tarihsel bir kırılma noktasıdır. Uzun yıllar boyunca askeri harcamalarını sınırlı tutan ve savunma konusunda çekingen bir tutum sergileyen Almanya, Şansölye Olaf Scholz'un ilan ettiği 100 milyar avroluk özel fon aracılığıyla askeri kapasitesini artırma kararı alarak NATO içerisindeki sorumluluklarını yeniden tanımlamıştır. 1990 yılından bu yana Almanya'nın savunma harcamaları hiçbir zaman GSYİH'nin %2'sine ulaşmamıştır. Federal Hükûmet tarafından hazırlanan ve Federal Meclis'e sunulan listede, bu özel fonun %40'ının hava kuvvetleri için, %19,3'ünün deniz kuvvetleri için ve %16,6'sının kara kuvvetleri için kullanılacağı belirtilmiştir. 2024 yılı federal bütçe taslağına göre, Almanya'nın savunma harcamalarının 70,97 milyar avro ile rekor seviyeye ulaşması beklenmektedir⁶⁷. Bu durum, özellikle 27 Şubat 2022'de yapılan parlamento konuşmasında vurgulanan dördüncü maddeyle birlikte Almanya'nın pasifist dış politika geleneğinden uzaklaşmaya başladığını göstermektedir. Bu dönüşümün nedenlerinden biri, Avrupa Birliği ve ABD'nin liderliğindeki Batı ile Çin ve Rusya'nın öncülüğündeki Doğu blokları arasındaki artan gerilimlerdir. Ukrayna Savaşı da bu durumun somut bir örneği olarak değerlendirilmektedir. 2022 yılında Ukrayna'nın işgaliyle birlikte Rusya'ya karşı uygulanan yaptırımlar gündeme gelmiştir ancak Rusya bu yaptırımları karşılıksız bırakmayacağını ifade etmiştir. Almanya ekonomik, siyasi ve askeri düzeydeki bu çatışmalar karşısında güvenlik tehditlerine maruz kalmakta ve uluslararası politikada daha etkin bir aktör olabilmek adına askeri gücünü artırmak zorunda kalmaktadır. Kamuoyu da bu doğrultuda dış politikanın değiştirilmesini, Ukrayna'ya silah yardımı yapılmasını ve Almanya'nın askeri kapasitesinin artırılmasını desteklemektedir. Scholz'un Federal Meclis'te yaptığı konuşmada; askeri harcamaların artırılması, F-35A savaş uçakları ve silahlı insansız hava araçlarının temini, yeni Avrupa silah projelerinin başlatılması ve NATO'nun doğu kanadındaki askeri varlığın

⁶⁶Köker-Şahin, "a.g.e.", s.33.

⁶⁷Tekin Çolak, "a.g.e.", s.116.

güçlendirilmesi gibi hedefler öne çıkmıştır⁶⁸. Ancak Zeitenwende çerçevesinde ortaya konan bu kararlı söylemlere rağmen uygulamada çeşitli siyasi çekinceler ve iç politik dinamikler nedeniyle gecikmeler yaşanmıştır. Bunun en dikkat çekici örneklerinden biri, Leopard 2 tanklarının Ukrayna'ya gönderilmesi sürecidir. Almanya Haziran 2022'de İspanya ve Polonya tarafından yapılan tekliflere, yoğun uluslararası baskılara ve iç kamuoyundaki eleştirilere rağmen başlangıçta olumsuz yanıt vermiştir. Koalisyon ortakları arasında görüş ayrılıkları yaşanmış; özellikle Yeşiller Partisi ağır silah gönderilmesini savunmuştur. Nihayetinde ABD'nin M1 Abrams tanklarını gönderme taahhüdüyle eşgüdümlü olarak Almanya, 25 Ocak 2023 tarihinde ilk Leopard 2 tanklarını Ukrayna'ya teslim edeceğini duyurmuştur⁶⁹.

Almanya'nın savunma doktrinindeki bir diğer önemli değişim, transatlantik ortaklarına yönelik belirsizliklerin sonlandırılmasıdır. Scholz'un liderliğinde Almanya, Rusya ile olan ekonomik bağlarını kesmiş ve NATO çerçevesinde daha fazla yükümlülük üstlenerek Batı ile olan bağlarını güçlendirmiştir. Almanya, yalnızca söylemsel değil somut askeri adımlar atarak NATO'nun önemini pekiştirmiştir. Ayrıca Almanya, herhangi bir NATO ülkesine yönelik Rus saldırganlığına karşı tavizsiz bir tutum sergileyeceğini açıklamıştır⁷⁰. Alman siyasi seçkinleri, Rusya'nın karşılıklı ekonomik bağımlılık yoluyla denetlenemeyeceğini fark etmişlerdir. Bu çerçevede, Avrupa'da ortak bir güvenlik mimarisi kurulmasının mümkün olmadığı sonucuna varılmış; Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve diğer bölgesel güvenlik kurumlarının devreye sokulması yönünde bir eğilim oluşmuştur. Almanya, Ukrayna'nın askeri olarak desteklenmesinin Avrupa'da barış ve güvenliğin sağlanması açısından kritik olduğunu düşünmektedir. Ukrayna'nın elde edeceği başarı, Rusya'nın daha uyumlu bir şekilde müzakere masasına oturmasını sağlayabileceğinden, Almanya geleneksel silah göndermeme ilkesinden uzaklaşmak zorunda kalmıştır⁷¹. Defence Turk verilerine göre Ukrayna, Almanya'nın silah ihracatında ikinci sırada yer almaktadır. Almanya, Ukrayna'ya 100 adet Patriot

⁶⁸ Huiyi Tian, "The Foreign Policy Transition Of The German Scholz Government In The Context Of The Russian-Ukrainian Conflict And Its Causes", *Highlights In Business, Economics and Management* 7 (Nisan 2023), s.4.

⁶⁹ Patrick A. Mello, "Zeitenwende: German Foreign Policy Change In The Wake Of Russia's War Against Ukraine", *Politics and Governance* 12 (2024), s.10.

⁷⁰ Petrulionis, "a.g.e.", s.85-86.

⁷¹ Petrulionis, "a.g.e.", s.63-75.

füzesi göndereceğini açıklamıştır⁷². Bu kapsamda Almanya, Ukrayna'ya toplamda en fazla askeri destek sağlayan ülkeler arasında yer almış; 31 Temmuz 2023 verilerine göre ABD'nin ardından ikinci sırada gelmiş ve tüm Avrupa ülkelerini geride bırakmıştır⁷³. Haziran ayında yayımlanan Ulusal Güvenlik Stratejisi belgesinde ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinin gerekli olduğu belirtilmiş; ancak stratejik bağımlılıklardan kaçınılması gerektiği vurgulanmıştır. Belgede, Rusya açık bir şekilde en büyük tehdit olarak tanımlanmış ve bu tehdidin yalnızca Ukrayna'ya değil, Almanya ile NATO ve AB müttefiklerine yönelik olduğu belirtilmiştir. Ukrayna'nın desteklenmesi, dolaylı olarak Avrupa'nın güvenliğinin sağlanması anlamına gelmektedir⁷⁴. Almanya, Ukrayna'yı destekleme kararlılığını sürdürmektedir. Almanya Başbakanı'nın Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenski ile gerçekleştirdiği görüşmelerde bu destek açıkça ifade edilmiştir. Ukrayna'nın en çok ihtiyaç duyduğu topçu ve hava savunma sistemleri Almanya tarafından müttefikler ve ortaklarla yakın iş birliği içinde temin edilmektedir. Ayrıca Almanya; tanksavar silahları, zırhlı personel taşıyıcılar, uçaksavar sistemleri, füzeler ve topçu tespit radarları da dahil olmak üzere çeşitli askeri ekipmanlar sağlamaktadır. Yeni bir AB misyonu kapsamında 5.000'i Almanya'da olmak üzere toplam 15.000 Ukraynalı askere eğitim verilecektir. Çekya, Yunanistan, Slovakya ve Slovenya gibi ülkeler ise Ukrayna'ya Sovyet dönemi tankları temin ederken Almanya da bu ülkelere karşılık olarak modern Alman tankları sağlamaktadır. Bu sayede Ukrayna, kullanmaya aşina olduğu ve mevcut lojistik sistemine entegre edebileceği tanklara kavuşmuş olacaktır. NATO'nun doğrudan Rusya ile çatışmaktan kaçınması gerektiği vurgulanarak caydırıcılık ilkesinin muhafaza edilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda Almanya; Litvanya'daki NATO muharebe grubunu güçlendirmiş, bir tugay tahsis etmiş ve doğu kanadındaki askeri varlığını artırmıştır. Ayrıca Slovakya'daki NATO grubuna asker katkısında bulunmakta, Estonya ve Polonya hava sahalarının güvenliğine destek sağlayarak Baltık Denizi'nde deniz faaliyetlerine katılmaktadır. Almanya, NATO'nun Yeni Kuvvet Modeli çerçevesinde yüksek hazırlık düzeyinde bir zırhlı tümen ve hava-deniz unsurları tahsis ederek F-35 savaş uçakları ile nükleer paylaşım düzenlemelerine

⁷² İrem Nur Keser, "Uluslararası İlişkiler'de Feminist Dış Politika Söylemi: İsveç ve Almanya Analizi", *Journal of Migration and Political Studies* 2/2 (Eylül 2024), s. 14-15.

⁷³ Mello, "a.g.e.", s.2-10.

⁷⁴ Kemal İnât, "Almanya'nın Yeni Ulusal Güvenlik Stratejisi ve Dış Politika Hedefleri", SETA (18 Mart 2025).

olan bağıllığını sürdürecektir. Almanya'nın Moskova'ya mesajı açıktır: NATO topraklarının her karışı savunulacaktır. Rusya'ya, nükleer söylemlerinin sorumsuz olduğu açıkça belirtilerek Ukrayna işgalinin Batı ittifakını zayıflatacağı yönündeki beklentilerin yanlış olduğu ortaya konmuştur. Aksine, AB ve transatlantik ilişkiler daha da güçlenmiştir. Almanya, savaşın başından itibaren etkili olan ekonomik yaptırımların uzun süre devam edeceğini öngörmüş ve bu konuda kararlılığını sürdürmektedir. G-7 ülkeleri, Ukrayna'nın toprak bütünlüğü ve egemenliğine saygı gösteren adil bir barış hedefine yönelik Zelenski'nin tutumunu desteklemektedir. Almanya da olası bir barış anlaşmasında Ukrayna'nın güvenliğini temin edecek düzenlemeler yapmaya hazırdır. Bu savaş, Avrupa'nın kendi güvenliğini sağlama zorunluluğunu açıkça göstermiştir⁷⁵. Almanya, Avrupa güvenliğinin sağlanmasının Rusya'ya karşı değil, Rusya ile mümkün olabileceğini savunmuştur. Başlangıçta bu doğrultuda bir denge politikası izlenmişse de günümüzde Almanya'nın Amerika Birleşik Devletleri ile uyumlu hareket ettiği görülmektedir⁷⁶.

⁷⁵ Tuğçe Pulurluoğlu, “Çok Kutuplu Bir Çağda Yeni Bir Soğuk Savaştan Nasıl Kaçınılır? ”, TUIC Akademi (Erişim 7 Mayıs 2025).

⁷⁶ Hüseyin Avcı .Uluslararası Sitemin Değişen Yapısında Almanya Rusya İlişkileri ve Türkiye'nin Rolü (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Avrupa Araştırma Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), s.75.

3. BÖLÜM: ALMANYA’NIN RUSYA’YA ENERJİ BAĞIMLILIĞI VE 2022 ENERJİ KRİZİ KARŞISINDA ALDIĞI ÖNLEMLER

Almanya'nın enerji politikaları, uzun yıllar boyunca büyük ölçüde Rusya'ya olan enerji bağımlılığına dayanıyordu. Özellikle doğal gaz ve petrol gibi stratejik enerji kaynakları, Almanya'nın enerji güvenliği için kritik bir rol oynamış ve bu durum Almanya'nın dış politika ve güvenlik stratejilerini şekillendirmiştir. Almanya'nın elektrik sistemi dünyadaki en güvenilir sistemlerden biri olarak kabul edilse de Rusya ile yaşanan kriz sürecinde doğalgaz arzı kaynaklı kesintiler yaşanmıştır. Bu süreçte Rusya, Yamal Boru Hattı'ndan doğalgaz akışını tamamen kesmiş, 2022 yılının ağustos ayında ise Kuzey Akım I hattında yağ sızıntısı olduğunu ileri sürerek sevkiyatı durdurduğunu açıklamıştır. Avrupa'nın uyguladığı yaptırımlar nedeniyle bakım yapılamadığını da ifade etmiştir. Ancak türbinlerin üreticisi olan Alman menşeli Siemens, bu teknik arızanın gaz akışının tamamen durdurulmasını gerektirecek ölçüde olmadığını bildirmiştir⁷⁷. 2022 yazında Rusya, enerji kartını daha açık bir biçimde kullanmaya başlamış doğalgaz fiyatlarını bir önceki yıla göre %450 oranında artırmıştır. Böylece doğalgaz fiyatları 2020 yazından 2022 sonbaharına kadar geçen sürede yaklaşık beş katına çıkmıştır⁷⁸. Kuzey Akım II hattının açılmaması durumunu öngören Rusya, Kuzey Akım I üzerinden yapılan sevkiyatı da kademeli olarak azaltmış ve 2022 sonbaharından itibaren neredeyse tamamen durdurmuştur. 31 Ağustos'ta yaptığı açıklamada Vladimir Putin, çıkarlarına ters düşen herhangi bir durumda gaz, petrol, kömür ve akaryakıt göndermeyeceklerini açık bir dille ifade ederek enerji kartını bir silah olarak kullanmaya devam edeceğinin sinyalini vermiştir⁷⁹. Nihayetinde Ocak 2023 itibariyle Kuzey Akım üzerinden Avrupa'ya doğalgaz sevkiyatı neredeyse tamamen durma noktasına gelmiştir⁸⁰. Bu olay, Almanya'nın Rusya'ya olan enerji bağımlılığını gözden geçirmesine ve azaltmaya yönelik stratejik adımlar atmasına neden olmuştur. Almanya, enerji tedarik güvenliğini sağlamak amacıyla alternatif enerji kaynakları ve tedarik yolları arayışına girmiştir. Bu bölümde,

⁷⁷ British Broadcasting Corporation (BBC), “Avrupa'da Enerji Krizi: Rusya Kuzey Akımı'nı Kesti, AB Ne Yapacak?” (Erişim 1 Ocak 2024).

⁷⁸ British Broadcasting Corporation (BBC), “Dünyanın Resmen Küresel Enerji Krizinin İçinde Olması Ne Anlama Geliyor?” (Erişim 1 Ocak 2024).

⁷⁹ British Broadcasting Corporation (BBC), “AB Enerji Krizi Nedeniyle Safları Sıklaştıyor, İngiltere'ye de Davet Var” (Erişim 7 Ocak 2025).

⁸⁰ Azime Telli- Emine Yeşil, “Ukrayna Krizinin Yeşil Enerji Dönüşümüne Etkisi: Almanya Örneği”, Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 4\2 (Temmuz 2023), s.11-14.

Almanya'nın enerji politikalarındaki dönüşüm süreci, Rusya'ya olan enerji bağımlılığının etkileri ve bağımlılığı azaltmak için atılan stratejik hamleler incelenecektir.

3.1. Almanya'nın Rusya'ya Olan Enerji Bağımlılığı ve Kriz Öncesi Enerji Politikaları

Rusya, dünya doğalgaz rezervlerinin yaklaşık %23'üne sahip olup, yıllık üretim açısından küresel doğalgaz ticaretinin %25'ini karşılamaktadır⁸¹. Aynı zamanda dünyanın ikinci büyük petrol ihracatçısıdır. Rus topraklarında dünya doğalgaz rezervlerinin üçte biri, petrol rezervlerinin onda biri ve kömür rezervlerinin beşte biri bulunmaktadır. Bu durum, Rusya'nın enerji kaynakları açısından küresel düzeyde stratejik bir aktör olmasını sağlamaktadır⁸². Zaman içinde Rusya'nın enerji politikaları yalnızca ekonomik bir unsur değil, aynı zamanda dış politikada yumuşak güç aracı haline gelmiştir. Özellikle petrol fiyatlarının yükselmesiyle birlikte Rus ekonomisi ortalama %7 oranında büyüme kaydetmiş, enerji gelirleri Moskova'nın dış politikasında önemli bir kaldıraç işlevi görmüştür⁸³. Enerji güvenliği meselesi bu noktada hem Rusya hem de Avrupa için kritik hale gelmiştir. Rusya'nın boru hattı stratejisi, mevcut enerji arzının sürekliliğini sağlamak ve sahip olduğu yüksek pazar payını koruyarak daha da artırmak üzerine şekillenmiştir. Ancak Rusya için en büyük yapısal zorluklardan biri, doğal gaz ihracatının %80'inin Batı yanlısı bir yönetimin başta olduğu Ukrayna toprakları üzerinden gerçekleşmesidir⁸⁴. Bu durum hem enerji arzı hem de dış politika açısından kırılgan bir yapı oluşturmaktadır. Öte yandan Avrupa Birliği ülkeleri, özellikle Almanya, Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltmak isterken, Rusya da enerji ihracatında Avrupa'ya olan bağımlılığı azaltmak amacıyla Doğu Vektörü stratejisini devreye sokmuştur. Bu karşılıklı bağımlılık ilişkisi, enerji meselesinin yalnızca ekonomik değil aynı zamanda stratejik ve jeopolitik bir konu olduğunu açıkça ortaya koymaktadır⁸⁵. Avrupa temiz enerji kaynaklarına yönelmiş durumdadır ancak temiz enerji kaynaklarına giden süreçte karbon emülsiyonunun düşük

⁸¹ Halit Hamzaoglu, “Rusya–Avrupa Birliği İlişkilerinde Enerji Etkeni ve “Kuzey Akımı-2” Boru Hattı Projesinin Jeopolitik İçeriği”, Alanya Akademik Bakış Dergisi 5\1 (Ocak 2021), s.3.

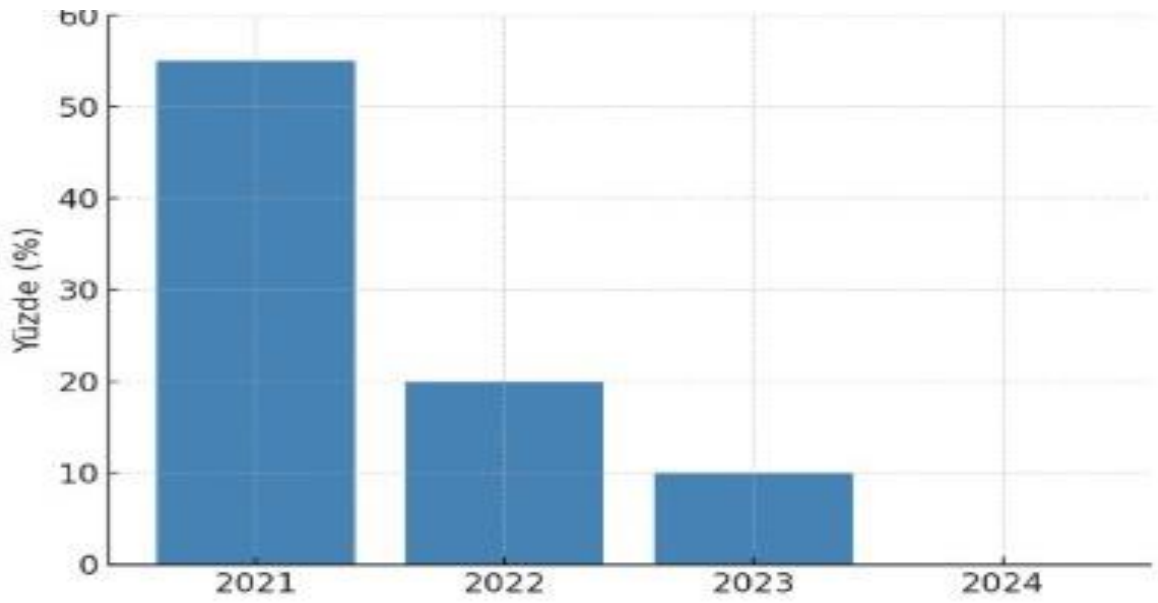
⁸² Mustafa Cem Ünal, Rus Dış Politikasında Enerjinin Rolü ve AB Enerji Politikasına Etkisi (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi , 2021), s.16.

⁸³ Muharrem Hilmi Özev – Zuleykha Kazımova, “Rusya'nın Doğu Akdeniz Politikalarında Enerji Güvenliği Bağlamında Eastmed Projesinin Yeri”, TASAM (Erişim 20 Ekim 2024).

⁸⁴ Mehlika Özlem Ultan- Didem Saygın, “Avrupa Birliği-Rusya Enerji İlişkilerinde Azerbaycan Alternatifi”, Bilig Dergisi 87\114 (Nisan 2022), s.11.

⁸⁵ Özey- Kazımova, “Rusya'nın Doğu Akdeniz Politikalarında Enerji Güvenliği Bağlamında EastMed Projesinin Yeri”.

olması, Amerika'dan alınan sıvılaştırılmış doğalgazın (LNG) fiyatının yüksek oluşu ve kurulan istasyonların yetersiz kalmasından dolayı doğalgaz iyi bir geçiş aracıdır. Almanya, 1990 sonrası dönemde Rusya ile enerji ilişkilerini stratejik bir temele oturtturarak Rusya'nın, Avrupa'da en büyük doğalgaz tedarikçisi hâline gelmesini sağlamıştır. Bu dönemde Gazprom ile yapılan anlaşmalar ve Nord Stream projeleri Almanya'nın enerji arz güvenliğini doğrudan Rusya'ya bağımlı hâle getirmiştir. 2021 yılı itibarıyla Almanya'nın doğalgaz ihtiyacının yaklaşık %55'ini Rusya'dan karşılaması bu bağımlılığın ne denli derinleştiğini gözler önüne sermektedir.

Grafik 2: 2021-2024 Yılları Arasında Almanya'nın Rusya'dan Doğalgaz İthalat Payı (%)

Kaynak: (Bundesnetzagentur,2022)

Grafikte de görüldüğü üzere Almanya, doğal gaz ithalatında Rusya'ya ciddi düzeyde bağımlıdır. Rus gazı, Almanya'nın sanayi üretiminden konutlara kadar geniş bir alanda kritik rol oynamakta ve ülkenin enerji politikalarında belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Ukrayna'daki savaşın ardından gelen enerji krizinde, bu derin bağımlılık Almanya'yı stratejik bir çıkmazla karşı karşıya bırakmıştır. Gaz akışının kesilmesi ülkenin enerji altyapısının ne kadar kırılgan olduğunu ortaya koymuş ve hükümetin enerji tedarikini çeşitlendirme çabalarını hızlandırmasına neden olmuştur⁸⁶.

⁸⁶ Bundesnetzagentur (BNETZA), "Bundesnetzagentur Published Gas Supply Figures For 2022"(Erişim 7 Mayıs 2025).

Almanya ve Rusya arasındaki doğal gaz ortaklığı 1966'nın sonlarına doğru keşfedilen Urengoi gaz sahasıyla başlamıştır. Özellikle 1973 yılında yaşanan Petrol Krizi sonrası Batı Avrupa'nın sanayi ülkeleri ve Alman Demokratik Cumhuriyeti enerji kaynaklarını çeşitlendirme konusunun daha çok üstüne düştüğü için petrolden doğal gaza kademeli bir geçiş yaşanmıştır. Rus gazı Avrupa Birliği içerisinde en çok Almanya tarafından alınmaktadır⁸⁷. 1968'de SSCB ve Alman Demokratik Cumhuriyeti, 1970'te ise SSCB ve Federal Almanya Cumhuriyeti arasında doğalgaz tedarik anlaşması imzalanmıştır. 1973 yılının 1 Mayıs tarihinde Alman Demokratik Cumhuriyeti'ne doğalgaz tedarik edilirken 5 ay sonra Federal Almanya Cumhuriyeti'ne de tedarik sağlanmıştır. 2005 yılının Eylül ayına gelindiğinde Kuzey Akım I, 2015 yılında ise Kuzey Akım II anlaşması imzalanmıştır⁸⁸. Tarafların farklı stratejik tercihleri ve jeopolitik anlamda rekabetine rağmen enerji bir çatışma alanı yaratmayarak 2014 yılında yaşanan Ukrayna krizi de bu düzeni bozmamış, enerji alanındaki ilişkiler krizin başlangıcında sekteye uğramamıştır. Enerji konusunda devletlere ek olarak uluslararası ölçekli enerji şirketleri de projeksiyon yaratarak önemli bir aktör olarak var olmaktadır. Rusya'nın önemli gaz şirketlerinden birisi olan Gazprom AB'ye karşı dış politikada siyasi ve ekonomik anlamda hedefleri gerçekleştirmede en etkili araçlarından birisidir ayrıca Rus devlet şirketi olarak doğal gazı Avrupa'ya taşıyan tek yetkili kurumdur⁸⁹. Avrupa'ya ilk boru hattının 1996'da Belarus Cumhuriyeti üzerinden faaliyet göstermesiyle Gazprom AB'nin enerji ayağında küresel bir oyuncu haline gelmiştir⁹⁰. Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla petrol üretimi önemli ölçüde azalmıştır. 1960-70'li yıllarda boru hattı projeleriyle Batı Almanya üzerinden enerji ilişkisi başlamıştır⁹¹. İki ülke arasında Soğuk Savaş döneminde dahi enerji yakınlaşması söz konusudur⁹². 2018 verilerine göre yaklaşık 65 milyar metreküple Rusya'dan en çok gaz alan ülke Almanya'dır⁹³. 2020'de ise doğal gazın yaklaşık %65'ini,

⁸⁷ Kübra Oruç, Neo-Klasik Realist Teori Bağlamında Almanya ve Rusya Arasındaki İlişkilerin AB Enerji Politikasına Yansıması (Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), s.130-139.

⁸⁸ Aysel Varoğlu, "Kuzey Akım ve Kuzey Akım-2 Boru Hatlarının Ekonomik, Politik ve Çevresel Açından Değerlendirilmesi" Yer Altı Kaynakları Dergisi 21 (Ocak 2022), s.3.

⁸⁹ Özge Tunç, "AB-Rusya Arasında Enerji Ticareti(Soğuk Savaştan Günümüze)", Academia (20 Aralık 2024).

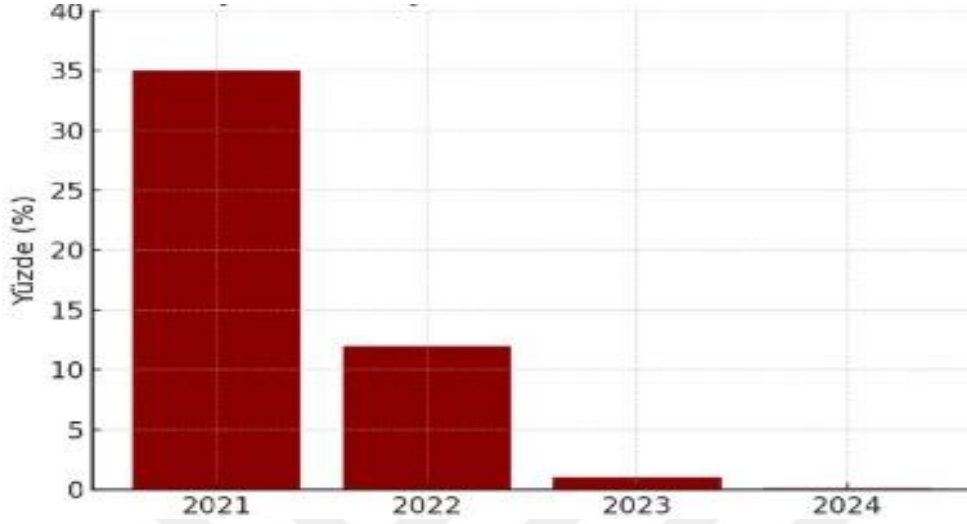
⁹⁰ Hamzaoğlu, "a.g.e.", s.4-8.

⁹¹ Ünal, "a.g.e.", s.125.

⁹² Şenay Kırgız Polat, "Savaşın Gölgesinde Mizah: 2022 Sonrası Almanya ve Rusya Gaz Krizine Yönelik Mizahi Tepkiler", Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi 4/2 (Ekim 2023), s.293.

⁹³ Yunus Furuncu, "Türkakım: Türkiye-Rusya Enerji İş Birliğinde Yeni Boyut", SETA (Erişim 29 Aralık 2024).

petrol ve petrol ürünlerinin yaklaşık %30'unu, katı fosil yakıtlarınsa %46'sını Rusya'dan tedarik etmiştir⁹⁴.

Grafik 3: Almanya'nın 2021-2024 Yılları Arasında Rusya'dan Yapmış Olduğu Ham Petrol İthalat Payı (%)

Kaynak: (Destatis, 2023)

2000'lere geldiğinde artan petrol fiyatları ve hükümetin enerji sektörüne verdiği teşviklere ek olarak Putin'in başkan olmasıyla petrol ve doğalgaz başta olmak üzere enerji kaynaklarını kontrol etmenin önemi tekrar vurgulanmıştır⁹⁵. Bu kontrol gücü ulusal güvenlik için önemli olduğu kadar ekonomik ve toplumsal olarak da iyileşmenin temelini oluşturacak bir unsur olarak görülmüştür. Gazprom aracılığıyla dış politika aracı olarak kullanılan kaynaklar Putin'in etkisiyle ekonomi ve siyasi alanlarda baskı aracı olarak kullanılarak Rus ekonomisine artı katılmış ve aynı zamanda ülkenin uluslararası prestijini de arttırarak Avrupa ve Avrasya'da etkili bir aktör haline gelme vesile olmuştur⁹⁶. Rus enerji şirketlerinin Rusya dış politikasında aktif bir oyuncu haline gelmesi "Rusya'nın Enerji Silahı" kavramını literatüre sokmuştur⁹⁷. Rusya'nın AB'ye kesintisiz, doğrudan ve güvenli bir gaz akışı sağlaması AB, NATO ve DTÖ gibi aktörlerle iyi ilişkiler kurmasına

⁹⁴ Melis Bostanoğlu, "AB'nin Enerji Krizi" (Yusuf Ertuğral, Görüşme Transkripsiyonu), Euro Politika Dergisi 15\7 (Ağustos 2022), s.11.

⁹⁵ Destatis, "Crude Oil Imports From Russia Down to 3,500 Tonnes In January 2023" (Erişim 7 Mayıs 2025).

⁹⁶ Ünal, Rus Dış Politikasında Enerjinin Rolü ve AB Enerji Politikasına Etkisi, s.15-34.

⁹⁷ Tuğçe Varol, "Rusya'nın Enerji Politikasının Yeni Aktörleri: Enerji Şirketleri", Putin'in Ülkesi - Yeni Yüzyıl Eşiğinde Rusya Federasyonu Analizi, Ed. İrfan Kaya Ülgerin (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2015), s.292-293.

sebepe olmuştur ancak 2008’de Rusya ve Gürcistan arasında yaşanan krizle AB’nin Rusya’ya karşı pozitif bakışı etkilense dahi enerji akışında kesinti yaşanmanın kaygısıyla Rusya’ya üst düzey tepkiler verilmemiştir.

Rusya’nın Ukrayna ile yaşadığı bir başka krizde, Ukrayna’nın Rus gazını çaldığı iddialarıyla gaz kesintisi olduğu için AB artık bu tutumunu sürdürememiş ve Rusya’nın kesintisiz ve güvenilir gaz tedarikçi olma sıfatı zedelenmiştir⁹⁸. Rus gazı askıya alınan Kuzey Akım II boru hattı haricinde 3 adet hat üzerinden Almanya’ya taşınmaktadır. Bu hatlardan olan Yamal Boru Hattı, 1994 yılında inşa edilmeye başlayıp 2006’da tam kapasiteye ulaşmıştır. Rusya’dan başlayarak Beyaz Rusya’ya oradan Polonya ve en nihayetinde de Almanya olmak üzere dört ülkede faaliyettedir. Hattın Rusya ve Beyaz Rusya’da kalan kısımlarına Gazprom, Polonya’daki kısma Europol Gaz, Almanya’da kalan kısmına ise Wingas’ın sahiplik yaptığı bu hat⁹⁹ yıllık 33 milyar m³ kapasiteye sahip olup 4200 km uzunluğundadır ve Avrupa’ya ihraç edilen doğalgazın yüzde 25’ini taşımaktadır¹⁰⁰. 1999’da inşası tamamlanan boru hattıyla Berlin’e %25 oranında gaz iletilmektedir. Bu hat Ukrayna siyasi krizlerinin ardından ekonomi eksenli siyasi bir girişim olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir boru hattı olan Dostluk Petrol Boru Hattının inşasına 1958’de başlanmıştır. Sovyetler Birliği, Çekoslovakya, Polonya, Macaristan ve Doğu Almanya’nın dahil olduğu ve toplamda yaklaşık 400 milyon rubleye inşa edilerek Avrupa’ya petrol taşıyan en eski, önemli ve 8900 km uzunluğuyla dünyanın en uzun boru hattıdır. Günlük 1,2- 1,4 milyon varil taşıma kapasitesi bazen 2 milyona çıkabilmektedir. Üç ayrı bölgeden toplanan petrol Kuzey koridoruyla Polonya’yı geçerek Almanya’ya ulaşmaktadır. Almanya’nın petrol ihtiyacı %15 oranında bu hat üzerinden sağlanmaktadır¹⁰¹. Önemli boru hatlarından olan Kuzey Akım I Boru Hattı incelendiğinde ise Ukrayna 1991’de bağımsızlığını kazandıktan sonra kendisini Avro-Atlantik Blok (ABD-AB) ve Rusya Federasyonu arasında bir yerde konumlandırmıştır. Kiev Moskova için konumundan ötürü stratejik, politik, ekonomik ve kültürel açıdan önemlidir ayrıca Soğuk Savaş döneminde Orta Doğu’ya duyulan enerji bağımlılığını

⁹⁸Hasan Duran- G. Tuba Türksavaş, “Enerji Temelli Almanya-Rusya İlişkilerinin Türkiye-Rusya İlişkileri ile Karşılaştırılması”, Academia (Erişim 1 Aralık 2024).

⁹⁹ Merve Aydın, Türkiye ve Rusya Federasyonu Arasındaki Doğal Gaz İlişkilerinin Bağımlılık ve Karşılıklı Bağımlılık Teorileri Çerçevesinde İncelenmesi (Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), s.87-88.

¹⁰⁰ Tunç, “AB-Rusya Arasında Enerji Ticareti(Soğuk Savaşın Günümüze)”.

¹⁰¹ Asya Demir, Rusya Federasyonu-Almanya Ekonomik İlişkilerinde Enerji Faktörü (1991-2018) (Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), s.96-102.

azaltmak amacıyla Doğu ve Batı arasında tahsis edilen enerjinin aktarımı için de önemli bir konumdadır. 21 Kasım 2004 yılında Ukrayna’da seçim yapılmıştır ancak Rus halkının yoğunlukta yaşadığı Donetsk ve Lugansk bölgelerinde hile yapıldığı gerekçesiyle tekrarlanan seçimlerin sonucunda Turuncu Devrim olayı yaşanmıştır. Rusya’nın bu devrime karşı tepkisi ise Ukrayna’ya karşı uyguladığı sübvansiyonları sona erdirerek gaz için yeni ücretler belirlemek olmuştur. Ukrayna bu yeni ücreti reddedince Rusya gaz basıncını düşürmüştü ve bu durumda Avrupa’ya ulaşan gazın azalmasına sebep olmuştur¹⁰². Seçimleri Avro-Atlantik yanlısı Viktor Yuşçenko kazananınca Rusya, Kiev’in ayrıcalıklı konumunun sona erdiğini, bundan sonrası için enerji ilişkilerinde piyasa kurallarının geçerli olacağını ve doğal gaz borçlarını ödemesini istemiştir. Yaşanan anlaşmazlıklar yüzünden 2006 ve 2009 kışında Avrupa’ya Rus gazının akışının durması hem Ukrayna’ya hem Avrupa kıtasına sosyal ve ekonomik açıdan zarar vermiştir. Bu noktada hem Rusya hem de AB gaz tedarikinde alternatifler arama yoluna gitmiştir¹⁰³. Gazprom’a göre Ukrayna’nın Rus gazını yeniden satın almaya başlaması ve hukuki davaların düşürülmesiyle iki ülke arasında transit sözleşme imzalanabilirdi ancak Ukrayna Rusya’yı saldırgan devlet ilan etmiştir. Karşılıklı yaşanan bu gerilim 2009 yılında 3 haftalık bir enerji krizi yaratarak Avrupa’nın endüstrisini olumsuz etkilemiş ve yeni bir enerji anlaşması imzalanması konusunda başrol olmasına sebep olmuştur.

Yaşanan bu gaz krizi Almanya’ya doğrudan gaz tedariki sağlayacak olan Kuzey Akım projesinin onaylanmasına sebep olmuştur. Rus şirketi olan Gazprom ve Finlandiya menşeli Neste’nin (eski adıyla Fortum Oil and Gas Oyj) ortak girişimi olan Kuzey Akım boru hattı projesinin kökeni 1998’e kadar dayanmaktadır ve projenin ilk adı Kuzey Avrupa Doğalgaz Boru Hattıdır. 2005’te Neste’nin alınmasıyla Gazprom’un hissesi %50 oranına yükselmiştir. Boru hattında her birinin ağırlığı 24 ton olan 200.000 adet boru kullanılmıştır. Bu projeyle :

- Yıllık ortalama 26 milyon Avrupalının ısıtma, elektrik gibi ihtiyaçları karşılanacaktır.
- Sanayi ve elektrik tüketiminin %25’inin oluşturmaktadır.
- AB’de doğal gaz talebi 1990-2010 yılları arasında iki kat artmıştır.

¹⁰² Varoğlu, “ Kuzey Akım ve Kuzey Akım-2 Boru Hatlarının Ekonomik, Politik ve Çevresel Açıdan Değerlendirilmesi”, s.6-9.

¹⁰³ Sina Kısacık, “ Kuzey Akım 2 Doğalgaz Boru Hattı Projesi’nin Rusya-AB-ABD Rekabetindeki Konumunu Anlamlandırmak”, Panel Gelişim (Erişim 18 Aralık 2024).

- 2035'e kadar mevcut gaz tüketiminin %40 olması beklenmektedir¹⁰⁴.

Kuzey Akım boru hattı, Rusya'nın Vyborg kıyısından başlayarak Baltık Denizi'nin altından Almanya'nın Greifswald kıyısına ulaşmaktadır. Nord Stream AG tarafından işletilen bu boru hatları Rusya, İsveç, Finlandiya, Danimarka ve Almanya'dan geçmektedir. Uzunluğu 1.224 km olup birinci hattın inşasına Nisan 2010'da başlanıp Haziran 2011'de bitirilerek kasım ayının ortalarında birinci, Ekim 2012'de de ikinci hattan nakliye başlanan proje 8 Kasım 2011 tarihinde dönemin Rusya Devlet Başkanı Medvedev ve Almanya Başbakanı Merkel'in katılımıyla Almanya'nın Lubmin kentindeki törenle açılmıştır ve hattın maliyeti 7.4 milyar eurodur. Rusya bu proje ile Belarus ve Ukrayna bağımlılığını aşmak istemiştir. Hat yılda 55 milyar m³ kapasiteye sahiptir¹⁰⁵. Kuzey Akım Projesiyle Almanya, Rusya tarafından AB ülkeleri arasında enerji konusunda kayırlan ülke statüsüne geçmiş ve böylece tarihte hiç olmadığı kadar diplomaside Rusya'ya yakınlık kurulmuştur¹⁰⁶.

Son olarak askıya alınan Kuzey Akım II Boru Hattı incelendiğinde, Nabucco boru hattı anlaşmasının iptal olması, yaşanan kargaşalar sebebiyle Ortadoğu'nun (Arap Baharları) gaz konusunda istikrarsız bir bölge olması, Japonya'daki nükleer enerji kaynaklı Fukushima kazası ve Kuzey Akım I hattının başarıya ulaşması Avrupa ve doğal olarak Almanya'yı da ucuz olan Rus gazına iterek ikinci bir projenin yapımına karar verilmiştir¹⁰⁷. Ekim 2012'de fizibilite çalışmalarına başlanarak Nisan 2017'de, OMV, ENGIE, Royal Dutch Shell, Wintershall ve Uniper gibi beş büyük enerji şirketince proje maliyetinin yarısının karşılanması taahhüt edilerek finansal anlaşması imzalanmıştır. Ekim 2018'de Baltık Denizi'ne döşeme çalışmaları başlanan projenin 2020'de faaliyete girmesi planlanmıştır¹⁰⁸. Nord Stream AG tarafından finanse edilen bu boru hattının hisselerini Rus, Alman, Hollandalı ve Fransız şirketler elinde bulundurmaktadır. Rusya'nın %51 oranında pay aldığı ve Batı Avrupa'ya direkt olarak ulaşacak tek Rus projesi olan Kuzey Akım II projesi başından beri tartışma yaratan bir proje olmuştur çünkü Ukrayna gazın transit geçişinden yıllık yaklaşık olarak 3 milyar dolar

¹⁰⁴Demir, Rusya Federasyonu-Almanya Ekonomik İlişkilerinde Enerji Faktörü (1991-2018), s.79-107.

¹⁰⁵ Tunç, "AB-Rusya Arasındaki Enerji Ticareti (Soğuk Savaşın Günümüze)".

¹⁰⁶ Demiral, "AB'nin Dış Politikadaki İkilemi: Yükselen Almanya-Rusya Enerji İlişkileri ve Stratejik Ortaklık".

¹⁰⁷ Varoğlu, "Kuzey Akım ve Kuzey Akım-2 Boru Hatlarının Ekonomik, Politik ve Çevresel Açısından Değerlendirilmesi", s. 6-9.

¹⁰⁸ Aydın, Türkiye ve Rusya Federasyonu Arasındaki Doğal Gaz İlişkilerinin Bağımlılık ve Karşılıklı Bağımlılık Teorileri Çerçevesinde İncelenmesi, s.89.

kazanmaktadır¹⁰⁹. Kuzey Akım II ile Ukrayna aradan çıkarılacak doğal olarak yıllık yaklaşık 3 milyar dolarlık geçiş ücretini alamayarak Rusya karşısında eli zayıflayacak ve ekonomisi olumsuz etkilenecektir ayrıca Rus gazına bağımlı ülkeler için pazarlık eli zayıflayacaktır¹¹⁰. Ek olarak Ukrayna'nın devre dışı bırakıldığı bu projeyle Rusya'nın Almanya ve Çek pazarına ulaşılması ABD ile rekabet ortamında elini güçlendirecektir. Projeyi yöneten Gazprom şirketi Kuzey Akım II için:

- İşletme maliyetinin daha düşük olması
- Yamal yarımadasından Kuzeybatı Avrupa'ya daha hızlı şekilde gaz tedariki yapılabileceği ve mesafenin kısılmasından ötürü nakil işleminin daha ucuz olacağı
- Zararlı gaz salınımında önemli ölçüde azalma sağlaması
- Üretici ve tüketici arasında üçüncü kişi olmayacağından gazın siyasi bir nitelikte kullanılamayacağı
- Bu hat sayesinde Rusya ve AB arasında enerji güvenliği ve jeopolitik olarak istikrarın artacağını söylemiştir¹¹¹.

2011'e kadar Rus gazının %80'i Ukrayna üzerinden Avrupa'ya taşınırken 2019'da bu oran %45'e düşmüştür. ABD, Ukrayna'nın jeopolitik konumunun önemsizleşeceği ve Avrupa'nın enerji açısından Rusya'ya karşı bağımlılığının daha çok artacağını savunarak açılacak bu yeni hattı eleştirmiş ve hem Donald Trump hem de Joe Biden tarafından boru hattında pay sahibi olan kişilere yaptırım uygulanmıştır¹¹². Trump, Avrupa'nın Enerji Güvenliğini Koruma Kanunu'nu (PEESA) kapsamında 100 fitten (30 metre) daha derin boru hattı döşeyen şirketlere yaptırım kararı aldığından Hollanda ve İsviçre şirketleri projeden çekilmiş ve proje durmuştur. Temmuz 2020'de ise Kuzey Akım II projesine yaptırım uygulayabilmek için Amerika'nın Hasımlarıyla Yaptırım Yoluyla Mücadele Etme Yasası'nı (CAATSA) yürürlüğe konulmuş ve Ocak 2021'de PEESA kurallarına göre hatların döşenmesinde kullanılmış olan Fortuna adlı Rus gemisi yasaklı gemiler arasına alınmıştır. Ayrıca Aralık 2019'da Başkan Trump tarafından imzalanan yaptırım kararına göre Kuzey Akım II ve Rusya'nın diğer deniz altı doğal gaz ihracatındaki boru hatlarının inşasında kullanılacak gemileri satan, kiralayan, temin eden kişi ya da

¹⁰⁹ Yiğit Kırdük, "Kuzey Akım Çıkmazı", ANKASAM (Erişim 18 Aralık 2024).

¹¹⁰ Büşra Zeynep Özdemir Daşcıoğlu, "Kuzey Akım 2 Almanya'yı ABD ve Rusya Arasında Sıkıştıran Boru Hattı", SETA (Erişim 18 Aralık 2024).

¹¹¹ Stoilko Bichikliski- Çiğdem Nas, "Avrupa Birliği'nin Kuzey Akım-2 Projesine Yönelik Yaklaşımı", Bilge Strateji 13\24 (Kasım 2022), s.8.

¹¹² Kırdük, "Kuzey Akım Çıkmazı".

kurumlara yaptırım uygulanacak ve projeye en az 1 milyon dolar veya son on iki ayda 5 milyon dolar yatırım yapan ya da Rus enerji ihracat boru hatlarının inşasında aynı miktarda ticari faaliyette bulunan kişi ve kurumlara da yaptırım uygulanacaktır¹¹³. Trump'ın bu uygulamaları projenin ilerlemesini durdurmuş ve Almanya tarafından Avrupa enerji politikasına Amerikan müdahalesi olarak yorumlanmıştır. Biden başa geldikten sonra ise Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın kınamalarına rağmen durdurmak için doğru zaman olmadığı ve yaptırımların da ilişkileri negatif etkileyeceğinden ötürü tepkisiz kalmışlardır¹¹⁴. Projeye karşı Ukrayna'nın transit ülke rolünün ve doğal olarak ekonomisinin negatif etkileneceği yönünde itirazlar gelmekteydi. Almanya, Ukrayna'nın rolünü zayıflatmayacak bir yolun bulunacağını söylemiş ancak bu konuda ortaya herhangi bir alternatif koymamıştır. Danimarka, Polonya, Finlandiya ve İsveç boru hattı projelerine şiddetle eleştiride bulunurlarken Angela Merkel Kuzey ve Güney Akım projelerinin Avrupa'nın gaz ihtiyacını karşılamak için gerekli olduğunu belirleterek destek vermiştir¹¹⁵. Angela Merkel'in Kuzey Akım II'ye sahip çıkma nedeni hem politik hem de ekonomik nedenlerdendir ancak bu sahipleniş hem ulusal hem de uluslararası tepkilere neden olmuştur. Ayrıca Almanya'nın bu yaklaşımının altında Rusya ile ekonomik ve enerji konularında işbirliği sağlanarak Rusya'nın Avrupa değerlerine yaklaşabileceği yönünde bir mantalite yatmaktaydı ancak tüm yaptırım ve söylemlere rağmen Rusya'nın işgale devam etmesi bu tezin doğru olmadığını göstermiştir. Tüm süreç içinde somut ve olumlu tek gelişme Ukrayna'yla olan sözleşmenin 2024 yılına kadar devam edeceği yönünde söz verilmesidir fakat Büyük Rusya hedefine ulaşmanın yolu olan Ukrayna'nın zayıflaması tercih edileceğinden bu sözün garantisi bulunmamaktadır¹¹⁶. Kuzey Akım II, Almanya için sadece ticari değer taşımakta ve Alman enerji şirketlerine yeni gelir kaynağı sunacak bir proje niteliğindeydi fakat Nisan 2018'de Merkel'in bu projeye Ukrayna'nın transit rolü değişmediği müddetçe destek verileceğini belirtmesiyle baştaki düşüncelerinden şüphe duymaya başladıkları çıkarımı yapılabilmektedir. ABD'nin tüm baskılarına rağmen 2021'de boru hattı tamamlanmıştır ancak 22 Şubat 2022'de Rusya'nın

¹¹³ Özdemir Daşcıoğlu, "Kuzey Akım 2 Almanya'yı ABD ve Rusya Arasında Sıkıştıran Boru Hattı".

¹¹⁴ Abdullah Altay, "Kuzey Akım 2: Avrupa'nın Geleceği ve Rusya'nın Jeopolitik Etkisi", İNSAMER (Erişim 18 Aralık 2024).

¹¹⁵ Hüseyin Çağrı Çorlu, "Russia-The European Union Relation and The Energy Charter Treaty", Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1\2 (Haziran 2018), s.18.

¹¹⁶ Oktay Hekimler, "Alman Dış Politikasında Bir Çıkmaz Sokak: Kuzey Akım II Projesi", Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi 1 (2021), s.6.

Ukrayna saldırısıyla hattın silah olarak kullanılabileceği ve bu müdahalenin uluslararası hukuka aykırı olması gerekçeleriyle Almanya boru hattının sertifikasyon sürecini durdurmuştur¹¹⁷. Dönemin ABD başkanı Trump, Almanya'nın Kuzey Akım II bağımlılığından kurtularak ABD'den LNG ithal etmesi yönünde diplomasi yürütmüştür¹¹⁸. Güney Akım projesiyle beraber değerlendirildiğinde, Kuzey Akım projesinin hayata geçmesiyle Avrupa'nın toplam gaz tüketiminde Rusya'ya bağımlılığının % 25'ten % 35'e çıkması öngörülmektedir¹¹⁹. Diğer açıdan Rusya'nın AB enerji piyasasında hakimiyet kurmasına da sebep olacak ve stratejik bağımsızlığı tehdit eder hale gelecektir¹²⁰. Savaşın başlamasıyla Rusya kendisine uygulanan yaptırımlara karşı hamle olarak 31 Ağustos- 2 Eylül 2022 tarihleri arasında Kuzey Akım üzerinden gaz sevkiyatı yapılmayacağını bildirmiştir. Kremlin Sözcüsü Peskov'un yaptığı açıklamada sevkiyatın yaptırımlardan dolayı durdurulduğunu ve bu yaptırımların vatandaşların daha fazla ödeme yapmasına sebebiyet verdiğini açıklamıştır¹²¹.

Avrupa, bu kesintilere karşı alternatif üretmeye çalışınca Rusya ile AB arasında gerginlik yaşanmıştır. Bu gerginliğin üzerine Rusya, Kuzey Akım I üzerinden sevk edilen gazı tamamen keserek enerji fiyatlarının artmasına ve sonucunda da Avrupa'yı enerji krizine sürükleyerek Kuzey Akım II hattını açmaya hazır olduğunu belirterek enerji kartını oyuna sürmüştür. Bir süre sonra Danimarka menşeli bir F-16 2022 eylül ayında Baltık Denizi'nin dibinde, Danimarka'nın Bornholm Adası açıkları ve İsveç'in güney kıyı şeridine yakın bir bölgede önce sızıntı sonra patlamalar olduğu bildirilmiştir. Çelik ve betonla güçlendirilmiş boru hattını parçalayacak güçte olan bu patlamaların arkasında kimin olduğu somut verilerle ortaya konamamıştır. Kremlin'in savaş eylemi olarak bombaladığı konusunda genel bir uzlaşma olsa dahi Batı ülkeleri Rusya'yı resmen suçlamamıştır. İngiltere merkezli The Times gazetesinin edindiği bilgilere göre yetkililer bu saldırının Rusya'yı suçlamak için Batılı bir devletçe gerçekleştirildiği yönündeki teori üzerinde de durmaktadır. Bir diğer grup ise boru hattının yapımında milyarlarca dolar harcamış ve düzenli bir maddi akış sağlayan ayrıca Avrupa'nın enerji bağımlılığını da

¹¹⁷ Bichiklisko – Nas, “a.g.e.”, s.3.

¹¹⁸ Özdemir Daşcıoğlu, “Kuzey Akım 2 Almanya'yı ABD ve Rusya Arasında Sıkıştıran Boru Hattı”.

¹¹⁹ Fahrettin Tepealtı, Boru Hatları Ulaşımı ve Potansiyelinin Türkiye'nin Siyasi Coğrafyasındaki Etkileri ve Önemi (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), s.88.

¹²⁰ Altay, “Kuzey Akım 2: Avrupa'nın Geleceği ve Rusya'nın Jeopolitik Etkisi”.

¹²¹ Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE), “Kuzey Akım Boru Hattı'ndan Avrupa'ya Doğal Gaz Sevkiyatları Durdu” (Erişim 18 Aralık 2024).

arttıran bir hattı patlatmanın Rusya açısından mantıksız olacağını savunmaktadır fakat kendisine maddi gelir sağlayan boru hattını baskı kurmak amacıyla kapatabilmesi karşı görüş olarak sunulmuştur. New York Times'ta yayınlanan bir haberde ise Putin'i hatların onarılması için hesaplamalar yapmaya başladığı iddia edilmesi üzerine tekrar aynı ikileme düşülerek o halde Rusya neden hatları bombalasın sorusu sorulmuştur¹²². Nord Stream sorunların sebebini tespit edememiş ve ne kadar sürede düzeltileceği hakkında net süre verememiştir. Bu noktada da çeşitli Avrupa ülkeleri ve Ukrayna'nın yaptığı sabotaj suçlamalar Rusya tarafından kabul edilmemiştir. ABD istihbaratında saldırının Ukrayna yanlısı bir grupça yapıldığı yönünde bilgiler mevcuttur. Moskova Batı'yı, Avrupa Birliği Kremlin' suçlarken NATO ve Batılı ülkeler Rusya'yı açıkça suçlamamıştır. Alman medyasında yayınlanan bir haberde ise iki Ukraynalıya ait Polonya merkezli bir şirketten kiralanan tekneyle saldırının yapıldığını paylaşılmış ancak kişilerin uyrukları hakkında bilgi aktarılmamıştır¹²³. Amerikalı araştırmacı gazeteci Seymour Hersh'ün isimsiz kaynağına dayanarak yayınladığı raporda ABD donanmasına ait dalgıçların, Joe Biden'ın emri CIA işbirliği ve Norveç'in de ortaklığıyla beraber Kuzey Akım II'ye saldırı düzenlediğini bildirmiştir¹²⁴ fakat kesin olarak tespit edilemeyen bu sorun neredeyse yeni bir savaş cephesi açacak noktaya gelmiştir¹²⁵.

Kuzey Akım II yalnızca Almanya'nın enerji arz güvenliğini değil, aynı zamanda Avrupa genelinde enerji politikalarının jeopolitik etkilerini de gündeme taşımıştır. Projenin doğrudan Rusya ile Almanya arasında kurulmuş olması, transatlantik ilişkiler açısından bazı devletlerin tepkisini çekmiş ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri, bu iş birliğini siyasi ve stratejik çıkarlarına tehdit olarak değerlendirmiştir. Bu çerçevede ABD'nin Kuzey Akım II'ye yönelik eleştirileri sadece enerji politikalarıyla sınırlı kalmamış daha geniş bir jeopolitik stratejinin parçası haline gelmiştir. ABD, Avrupa enerji piyasasında Rusya'nın temelli bir güce sahip olmasını istememektedir. Soğuk Savaş sonrası dönemde açılan gaz vanasından beri Rusya'nın attığı adımları takip etmektedir. 2015'e kadar Rusya'nın enerji sayesinde Avrupa'yla ilişkiler geliştirmesi, Rusya'nın enerjiyi yaptırım aracı olarak kullanması, enerjinin bağımlılığa dönüşmesi ve bu bağımlılığın da Trans-

¹²² Euronews (EN), "Baltık Denizi'ndeki Kuzey Akım Boru Hatlarına Yönelik Saldırıların Ardında Kim Var?" (Erişim 18 Aralık 2024).

¹²³ British Broadcasting Corporation (BBC), "Ukrayna: Kuzey Akım 1 Boru Hattındaki Patlamalarla İlgimiz Yok" (Erişim 26 Şubat 2024).

¹²⁴ Szócs László, "Amerikai Vád Amerikára ", Magyar Nemzeti (2 Ekim 2023).

¹²⁵ Kırdük, "Kuzey Akım Çıkmazı".

Atlantik ortaklığına zarar vermesi sebebiyle ABD bu işbirliğine karşı durmaktadır. 2015 yılında ABD’de gaz ihraç etmeye başlayınca politik sebeplerin yanına ekonomik sebepler de eklenmiştir. ABD’nin tepkisine rağmen Avrupalı devletler ve doğal olarak Almanya da Gazpromla büyük sorunlar yaşamadan yoluna devam ederek bu ortaklıktan kazanç sağladıkları için Rusya ile ilişkilerine devam etmişlerdir. İki defa Ukrayna kaynaklı gaz tedarik sorunu yaşanmış ve Gazprom çözüm yolunu sorun yaratan tedarikçilerin aradan çıkarıldığı hatlar inşa etmekte bulmuştur. ABD, bu kesintiler konusunda Ukrayna’nın safında durarak kesintinin her ülkenin başına gelebilecek normallikle olduğunu ancak Avrupa’nın bundan ders alarak Gazprom’la arasında mesafe koymasını gerektiğini vurgulamıştır. Obama döneminden Trump’a oradan da Biden yönetimine kadar uzanan Rusya’yı Avrupa pazarından uzaklaştırma politikası söz konusudur¹²⁶. Tüm bu veriler, Almanya’nın yıllardır süren enerji politikalarının merkezine Rusya’yı yerleştirdiğini ve bu tercihlerin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda jeopolitik sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Rusya’dan sağlanan enerji, Almanya’nın ekonomik istikrarı ve sanayi kapasitesi için vazgeçilmez bir unsur hâline gelirken, bu durum Berlin’i dış politikasında zaman zaman stratejik ikilemlerle karşı karşıya bırakmıştır. Diğer yandan, Almanya’nın enerji güvenliği politikaları, yalnızca Rusya ile ilişkilerle sınırlı kalmamış; özellikle Ukrayna krizleri ve 2022 sonrası gelişmelerle birlikte ABD başta olmak üzere transatlantik müttefiklerin baskısı ve yönlendirmesiyle yeniden şekillenmeye başlamıştır. Bu noktada Almanya, bir yandan Rusya’dan enerji ithalatına dayanan ekonomik çıkarlarını korumaya çalışırken, diğer yandan Batı bloğunun güvenlik ve değerler eksenli beklentileri arasında denge kurma çabası içine girmiştir. Dolayısıyla Almanya’nın enerji politikası, yalnızca arz güvenliği ve ekonomik rasyonalite ile değil, aynı zamanda çok katmanlı bir uluslararası güç mücadelesi bağlamında değerlendirilebilir.

3.2. Almanya’nın Enerji Krizi Karşısında Aldığı Önlemler

Almanya, uzun yıllar boyunca enerji ihtiyacının büyük bir kısmını Rusya’dan doğrudan tedarik ettiği fosil yakıtlar aracılığıyla karşılamış ve bu durum Berlin’in dış politikasında enerji bağımlılığına dayalı bir kırılganlık yaratmıştır. Savaşın başlamasıyla birlikte Rusya’dan enerji ithalatının kısıtlanması ya da tamamen durdurulması Almanya’yı kısa

¹²⁶ Mühdan Sağlam , “ABD’nin Kuzey Akım II Hesabına Avrupa Ne Diyor?”, Gazete Duvar (3 Mart 2021).

sürede kapsamlı ve çok boyutlu önlemler almaya itmiştir. Bu bağlamda, Almanya'nın enerji krizine karşı geliştirdiği stratejiler dört ana eksende şekillenmiştir: ABD'den LNG ithalatı, alternatif enerji tedarikçileriyle yapılan yeni anlaşmalar, ulusal düzeyde enerji güvenliği kapasitesini artırmaya yönelik reformlar ve Avrupa Birliği çatısı altında geliştirilen REPowerEU planı. Bu adımlar, sadece enerji arzının sürdürülmesini değil aynı zamanda Almanya'nın dış politika manevra alanını genişletmeyi ve Rusya karşısındaki bağımlılığını azaltmayı da hedeflemiştir.

3.2.1. ABD'den LNG İthalatı

Ukrayna Savaşı'nın ardından Almanya'nın enerji güvenliği alanında attığı en somut adımlardan biri, ABD'den sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) ithalatına yönelmesidir. Berlin, 2022 yılı itibarıyla Rusya'dan gelen boru hattı gazının kesilmesiyle birlikte enerji arzında derin bir boşlukla karşı karşıya kalmış ve bu boşluğu ABD 'den alınan LNG ile doldurmaya çalışmıştır. Bu gelişme, Almanya için sadece bir tedarik değişikliği değil aynı zamanda dış politikada ABD ile olan enerji ilişkilerini derinleştiren stratejik bir yönelim olmuştur. ABD Enerji Bakanlığı 2024 yılının başında ülkede çıkarılan doğal gazın yarısının Avrupa'ya satıldığını açıklamıştır. 2021'de ABD'nin Avrupa'ya sattığı LNG 2 Bcf/d'nin biraz üzerindeyken 2023'te Avrupa'ya LNG ihracatı günde yaklaşık 7.7 milyar metreküp (Bcf/d) olmakla birlikte ABD tarafından ihraç edilen LNG'nin yüzde 50'sine denk gelmektedir. Almanya, inşa ettiği iki büyük istasyonla Avrupa'da ABD'den en fazla LNG alan ülke haline gelmiştir. Enerji Bakanlığı açıklamasında 2023'te Almanya'nın ithal ettiği LNG'nin yüzde 80'ini ABD'den aldığını belirtmiştir¹²⁷. Almanya'nın daha önce sahip olmadığı LNG altyapısını hızlıca inşa etmesi, özellikle de yüzer LNG terminallerinin devreye sokulması krizin aciliyetini ve devletin yeni dış enerji politikalarına uyum sağlama çabasını açık biçimde göstermektedir. Ancak, ABD LNG'sinin yüksek maliyeti ve çevresel etkileri, bu yeni yönelimin sürdürülebilirliği konusunda hem ekonomik hem politik düzeyde bazı tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Paris İklim Anlaşması ile Batılı devletler yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş konusunda uzlaşıya varmıştır¹²⁸. Bu noktada ABD'nin çıkarlarının tehlikeye girmesiyle küresel ısınmanın Amerika'nın çıkarlarının olumsuz etkilenmesi için

¹²⁷ Yücel Özdemir, "Almanya Yeniden ABD'ye Nasıl Bağımlı Hale Geldi ?", Evrensel (23 Ağustos 2024).

¹²⁸ U.S. Energy Information Administration (EIA), "Well Completions Per Location More Than Double In Lower 48 States As Technology Advances " (Erişim 9 Mayıs 2025).

yürütülen bir propaganda olduğunu öne sürerek Paris İklim Anlaşması'nın tersi bir politika izlenilmeye başlanmıştır¹²⁹.

Rusya'yı bu coğrafyadan itmek için her türlü karşı duruşu sergilemekte olan ABD, Avrupa pazarına açılmak isteyen bir LNG ihracatçısıdır fakat yüksek maliyetli ve uzun süreli yapılmış olan Rusya-AB doğal gaz ticareti anlaşmaları engeline takılmaktadır. Kendisine karşı bir tutumda olduğundan Polonya, Ukrayna ve Slovakya gibi ülkeler de Rusya tarafından bypass edilmeye çalışılmaktadır. Bu noktada 40 yıldır Danimarka ve Polonya arasında süren münhasır ekonomik bölge sorununun ABD'nin başlatmış olduğu diplomatik görüşmeler vesilesiyle çözülmesi ve Danimarka'nın Gazprom'un geçişi kullanacağı toprakların kendine ait olduğunu söyleyerek geçişe izin vermemesi ABD'nin elinin bu hattın üzerinde olduğunun somut bir örneğidir. Ayrıca Kuzey Akım II'nin inşasının tamamlanmaması ve Rusya'nın Ukrayna'ya mecbur kalması da amaçlar arasındadır çünkü inşa tamamlanamazsa Rusya Ukrayna'ya mecbur kalacaktır ancak Ukrayna'da bulunan hatlar eski ve yenilenmesi gerekmektedir. Bu tadilat ortalama en az 7 milyar dolar tutacak ve Ukrayna kısa sürede bu tadilatı yapamayacağı için muhtemel kesintiler yaşanacak ve ABD'de Rusya'yı suçlu göstererek gaz konusunda Rusya'ya olan güveni sarsmaya çalışacaktır¹³⁰. Washington ve Brüksel'in Kuzey Akım II'ye karşı lobicilik faaliyeti sonucunda Kopenhag, Baltık'taki inşaatın kendi kıta sahanlığından geçmesine engel olmuştur¹³¹. Ayrıca ABD'nin yaptırımlarından dolayı projenin inşası 2019'da bir yıllık süreyle durmuş ve hattın kalan kısımlarının inşa, sigorta ve sertifikasyonu yaptırımlardan dolayı Avrupalı firmaların geri çekilmesi sebebiyle tamamen bir Rus girişimi haline gelmiştir¹³². 31 Ocak 2022'de ise ABD Başkanı Joe Biden, Rusya'nın gazı kesebilme ihtimaline karşı Katar Emiri Temim bin Hamad es-Sani ile görüşerek kriz durumunda Avrupa'ya LNG ithal etmesi yönünde görüşmeler sağlamıştır¹³³. Bir düşünce kuruluşu olan Bruegel'in verilerine göre Almanya toplamda 268,1 milyar avroyla enerji krizine en çok kaynak ayıran Avrupa ülkesi olmuştur. Bu oran milli gelirin %7,5'ine tekâmül etmektedir¹³⁴. ABD ve AB'nin enerji çeşitlendirme

¹²⁹ Cafer Talha Şeker, "Avrupa Jeopolitiğinde Rus-Amerikan Rekabeti ve Almanya'nın Yükselişi", İNSAMER (Erişim 13 Aralık 2024).

¹³⁰ Mokhammad Akhiyadov, "AB, ABD ve Rusya Üçgeninde Kuzey Akım-2 Doğal Gaz Boru Hattı", İNSAMER (Erişim 13 Aralık 2024).

¹³¹ Şeker, "Avrupa Jeopolitiğinde Rus-Amerikan Rekabeti ve Almanya'nın Yükselişi"

¹³² Hekimler, "a.g.e.", s.2.

¹³³ Enerji Günlüğü, "ABD Avrupa gazı için Katar ile görüşüyor" (Erişim 13 Aralık 2024).

¹³⁴ Anadolu Ajansı (AA), "Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Almanya'da Enerji Fiyatları Yükseldi".

baskılarından dolayı Alman Ekonomi ve Enerji Bakanı Peter Altmaier 2022 yılına kadar iki adet LNG terminalinin inşa edileceğini söylemiştir¹³⁵. Almanya, ağır ilerleyen bürokrasi süreçlerine sahip olmasına karşın 200 günden az sürede 17 Aralık 2022’de ilk özel sektör LNG terminali açılmıştır. Lubmin yüzer LNG terminali, yüzer depolama ve yeniden gazlaştırma ünitesi adındaki özel donanımına sahip Neptune adında bir gemiyi içermektedir¹³⁶. Bu terminal sayesinde Almanya’nın doğal gaz ihtiyacı %5 oranlarında karşılanacaktır¹³⁷. LNG’nin ne olduğu incelendiğinde, arındırma, sıvılaştırma ve nakliye şeklinde 3 aşamadan geçen çoğunlukla metandan oluşan ya da etanla karıştırılan ve yabancı maddelerden arındırılarak -160°C’ye kadar soğutularak yoğunlaştırılan bir bileşimdir. Crystol Enerji analisti olan Carole Nakhle LNG’den önce gazın sadece boru hatlarıyla nakledildiğini fakat LNG’nin okyanusları aşarak daha fazla bölgeye ulaşabildiğini söylemektedir. AB’nin 2022 verilerine göre AB ülkelerinde kullanılan gazın %40’ını LNG oluşturmaktadır¹³⁸.

LNG yandığında ortaya çıkan karbon salınımının normalde kullanılan gazın yaydığı karbondan büyük bir farkı yoktur ancak LNG’nin üretim ve nakliye sürecinde kullanılan enerjinin karbon salınımı ortalama 10 kat daha fazladır. Bu da Avrupa’nın doğal olarak Almanya’nın çevre politikasıyla ters düşmektedir¹³⁹. LNG’ye ek olarak, 2011’de yaşanan Fukushima felaketinin ardından Almanya’da 2022 yılının sonuna kadar kapatılması planlanan sonlandırılmamış 3 nükleer santral bulunmaktadır. Yaşanan krizle beraber Rusya 2022 Ağustos’unda Almanya’ya gaz akışını kesince Almanya Başbakanı Olaf Scholz koalisyonun ortaklarından olan Liberal Hür Demokratların desteğiyle santrallerin 2022 sonunda kapatılması gerektiğini söyleyen diğer ortaklardan Yeşillere rağmen 3 santralin çalıştırılmaya devam etmesi yönünde karar almıştır¹⁴⁰. 2021 yılına kıyasla Rusya’dan doğalgaz alımı %55 oranından %35 oranına düşürülmüştür ve Almanya’nın elektrik ihtiyacının %6’sı bu 3 santral tarafından karşılanmaktadır ancak yine de ihtiyacını karşılayacak kadar enerji bulmak Almanya’yı zorlamaktadır. Bu çerçevede

¹³⁵Demir, Rusya Federasyonu-Almanya Ekonomik İlişkilerinde Enerji Faktörü (1991-2018), s.123.

¹³⁶ British Broadcasting Corporation (BBC), “Almanya, Rus Gazına Bağımlılıktan Kurtulmak İçin Ne Yaptı?” (Erişim 1 Ocak 2024).

¹³⁷Anadolu Ajansı (AA), “Almanya, İlk Özel Yüzer LNG Terminalini Açtı” (Erişim 1 Ocak 2024).

¹³⁸ British Broadcasting Corporation (BBC), “LNG Nedir, Neden Önemli Hale Geldi?” (Erişim 1 Ocak 2024).

¹³⁹ British Broadcasting Corporation (BBC), “Rusya’nın Ukrayna’yı İşgaliyle Sıvılaştırılmış Doğalgaz Kullanımı Arttı, Karbon Hedefleri Tehdit Altında” (Erişim 1 Ocak 2024).

¹⁴⁰ Sibel Mazrek, “Enerji Krizi Bağlamında Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişi”, ANKASAM (1 Ocak 2024).

değerlendirildiğinde, Almanya'nın ABD'den LNG ithalatına yönelmesi yalnızca bir enerji tedarik değişikliği değil aynı zamanda ülkenin dış politikasında köklü bir dönüşümün göstergesidir. Rusya'ya olan enerji bağımlılığının yarattığı kırılganlık, Almanya'yı hem yeni enerji kaynakları bulmaya hem de Atlantik ötesi iş birliklerini güçlendirmeye itmiştir. ABD ile kurulan bu yeni enerji hattı Almanya'nın enerji güvenliği arayışına kısa vadede çözüm üretmiştir ancak yüksek maliyet, çevresel etkiler ve Paris İklim Anlaşması hedefleriyle olan uyumsuzluk gibi faktörlerden ötürü bu stratejinin sürdürülebilirliğini tartışmalı hale gelmiştir. Almanya'nın kriz karşısında hızlı ve kararlı şekilde LNG altyapısı inşa etmesi devlet kapasitesinin esnekliğini ve dış politika reflekslerinin güçlendiğini göstermektedir fakat uzun vadede enerji arz güvenliği ile çevresel sürdürülebilirlik arasında denge kurabilmek Almanya'nın hem ulusal hem de uluslararası düzlemde karşı karşıya kalacağı en büyük sınamalardan biri olmaya devam edecektir¹⁴¹.

3.2.2. Alternatif Tedarikçi Ülkelerle Enerji Anlaşmaları: Kanada, Norveç, Azerbaycan, Cezayir, Katar ve Senegal

Enerji krizine karşı Almanya'nın geliştirdiği en dikkat çekici politikalardan biri, Rusya dışındaki ülkelerle alternatif enerji anlaşmaları yaparak enerji kaynaklarını çeşitlendirme çabasıdır. Bu kapsamda Almanya, özellikle Norveç ile olan enerji işbirliğini genişletmiş, Norveç, kısa sürede ülkenin en büyük doğal gaz tedarikçisi hâline gelmiştir. Bunun yanı sıra Katar ile imzalanan uzun vadeli LNG anlaşmaları, hem arz güvenliğini artırmaya yönelik bir adım olarak değerlendirilmiş hem de iç politikada insan hakları ihlalleri nedeniyle eleştirilmiştir. Kanada ile yeşil hidrojen üretimi konusunda yapılan işbirliği ise Almanya'nın sadece fosil yakıt değil, aynı zamanda yenilenebilir enerji alanında da yeni ortaklıklar kurma arzusunu göstermektedir. Bu çok yönlü enerji diplomasisi, Almanya'nın dış politikasında enerji temelli yeni bir yönelim geliştirdiğini ve kriz karşısında esnek ama stratejik kararlar almaya yöneldiğini ortaya koymaktadır. 2022 yılının Eylül ayı sonunda Almanya Başbakanı Olaf Scholz, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Katar'ı kapsayan bir Körfez turuna çıkmıştır. Bu ziyaretlerin temel amacı, Ukrayna Savaşı sonrasında Rusya'dan kesilen enerji arzının yarattığı boşluğu doldurabilecek yeni

¹⁴¹ British Broadcasting Corporation (BBC), "Almanya Enerji Krizi Nedeniyle Nükleer Santrallerini Kapama Planını Erteledi" (Erişim 1 Ocak 2024).

tedarikçiler bulmaktır. Ziyaret edilen her ülke Almanya açısından farklı enerji kaynakları bakımından stratejik değer taşımaktadır. Almanya ile Suudi Arabistan arasındaki ilişkiler, Cemal Kaşıkçı cinayeti gibi insan hakları ihlalleri nedeniyle yaklaşık dört yıldır gergindi. Ayrıca Almanya, 2017’de Katar’ın Suudi Arabistan ve müttefikleri tarafından ablukaya alınması sürecinde Doha’nın yanında yer almıştı. Ancak bu ziyaret, enerji arz güvenliğinin Almanya’nın dış politika önceliklerini nasıl şekillendirdiğini ve ilkeler karşısında nasıl pragmatik bir yaklaşım sergilediğini gözler önüne sermiştir. Bu temaslar esnasında Başbakan Scholz’un kamuoyuna yönelik “Kışı atlatacağız” açıklaması, yalnızca bir moral mesajı değil, aynı zamanda enerji krizi, yüksek enflasyonun iç güvenliğe etkileri ve toplumsal huzursuzluk potansiyelinin siyaseten yönetilmesi gerektiğine dair bir güvence niteliği taşımaktadır. Rusya’nın Kuzey Akım I üzerinden gaz akışını durdurması, Almanya’nın Kuzey Akım II projesini iptal etmesi ve petrol tedarikinin de kesilmesi üzerine Berlin hükümeti, alternatif kaynaklar geliştirme ihtiyacını gecikmeli olarak fark etmiştir. Bu farkındalık doğrultusunda gerçekleştirilen Körfez ziyaretlerinin temel amacı; BAE ve Katar’dan LNG ithalatı, Suudi Arabistan ve BAE’nin petrol üretimini artırması ve böylece hem petrol fiyatlarının düşmesi hem de bu üç ülkeden hidrojen gibi yeni nesil enerji kaynaklarının temini olmuştur¹⁴². Bu doğrultuda Almanya, 2022 yılı aralık ayında ilk hidrojen boru hattı ağının inşasına onay vermiştir. Yenilenebilir kaynaklarla üretildiğinde daha temiz bir enerji kaynağı olan hidrojen, Berlin’in uzun vadeli enerji dönüşüm politikalarında merkezi bir rol oynamaya adaydır. Nitekim BAE ile LNG ve dizel yakıt ithalatına yönelik sözleşmeler de imzalanmıştır. Almanya’nın enerji boşluğunu doldurmak için yöneldiği diğer kaynaklar arasında Cezayir de yer almaktadır¹⁴³. Cezayir, Rusya ile silah anlaşmaları sebebiyle Moskova’nın doğrudan eleştiremediği ancak Avrupa için potansiyel LNG tedarikçisi olan stratejik bir aktördür¹⁴⁴. Katar, halihazırda dünyanın en büyük ikinci gaz ve en büyük LNG ihracatçısıdır. 2022 yılında Almanya Ekonomi Bakanı Robert Habeck’in Alman iş dünyasının liderleriyle birlikte Doha’yı ziyareti sırasında, uzun vadeli bir enerji ortaklığının temelleri atılmıştır. Katar Başbakanı Mohammed bin Abdulrahman Al Thani, North Dome gaz sahasındaki genişletme çalışmaları ile 2026 yılına kadar Katar’ın yıllık

¹⁴² Dünya, “Enerji Krizi Almanya’yı Hidrojene Yönlendirdi” (Erişim 29 Aralık 2024).

¹⁴³ Anadolu Ajansı (AA), “Almanya 'Kışı Atlatmak' İçin Körfez’in Kapısında”(Erişim 1 Ocak 2024).

¹⁴⁴ Şeyma Kızılay, “Enerji Krizi Denkleminin Vazgeçilmez Aktörü Cezayir mi ?” ANKASAM (Erişim 13 Aralık 2024).

LNG üretim kapasitesini 77 milyon tondan 126 milyon tona çıkaracağını ve Almanya'ya daha büyük miktarlarda gaz sağlayabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca bu iş birliği yalnızca LNG ile sınırlı kalmayıp yeşil hidrojen üretimi alanında da derinleştirilmeyi hedeflemektedir¹⁴⁵. Buna paralel olarak, Almanya'nın hidrojen temelli enerji dönüşümünü hızlandırma çabaları yalnızca Körfez ülkeleriyle sınırlı kalmamış, transatlantik düzeyde de sürdürülmüştür. Ağustos 2022'de Almanya Başbakanı Olaf Scholz ve Başbakan Yardımcısı Robert Habeck'in Kanada'ya gerçekleştirdiği resmi ziyaret sırasında iki ülke arasında yeşil hidrojen yatırımları ve tedarikine yönelik kapsamlı bir iş birliği anlaşması imzalanmıştır. Anlaşma kapsamında Almanya'ya yönelik yeşil hidrojen ihracatının 2025 yılında başlaması hedeflenmiştir. Ayrıca Haziran 2024'e kadar iki ülke arasında uluslararası hidrojen anlaşmalarını düzenlemek amacıyla ikili bir ticaret platformunun kurulması da kararlaştırılmıştır¹⁴⁶. Almanya'nın enerji çeşitliliğini sağlamak için yöneldiği bir diğer önemli aktör ise Azerbaycan'dır. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in yaptığı açıklamaya göre Avrupa'ya gaz ihracatını artırma hedefleri doğrultusunda 2022'de 8 milyar metreküp olan ihracat miktarının 12 milyar metreküpe çıkarılması planlanmaktadır. Azerbaycan'ın başta Türkiye ve Gürcistan olmak üzere İtalya, Macaristan, Arnavutluk ve diğer Balkan ülkeleriyle sürdürdüğü enerji iş birlikleri, Almanya ile yapılacak uzun vadeli gaz anlaşmalarının altyapısını güçlendirmektedir. Aliyev'in Avrupa ile uzun süreli enerji sözleşmeleri yapmak istediklerini vurgulaması, bu ülkenin Avrupa enerji arz güvenliğinde uzun vadeli ve istikrarlı bir aktör olma iradesini ortaya koymaktadır¹⁴⁷. Almanya'nın enerji diplomasisinin önemli ayaklarından bir diğeri de Afrika kıtasıdır. Bu bağlamda Almanya Başbakanı Olaf Scholz, 2022 yılında gerçekleştirdiği ilk Afrika ziyaretinin ilk durağı Senegal'de Cumhurbaşkanı Macky Sall ile bir dizi görüşmeler gerçekleştirmiştir. Scholz, Almanya'nın Senegal'in yenilenebilir enerji projelerine olan ilgisini ifade ederek iki ülke arasında bu alanda ortak çıkarların bulunduğunu dile getirmiştir. Öte yandan Senegal Cumhurbaşkanı Sall, ülkesinin Avrupa pazarına LNG sağlamak için çalışmalara hazır olduğunu belirtmiş ve LNG üretiminin 2023'te 2,5 milyon tona, 2030 yılına kadar ise 10

¹⁴⁵ Ticaret Bakanlığı, “Almanya ve Katar Arasında Anlaşma İmzalandı: Katar Almanya'ya 2024 Yılı İtibarıyla LNG Tedarikinde Bulunmaya Başlayacak” (Erişim 13 Aralık 2024).

¹⁴⁶ Temiz Enerji, “Almanya ve Kanada Hidrojende İşbirliğini Genişletiyor” (Erişim 7 Mayıs 2025).

¹⁴⁷ Anadolu Ajansı (AA), “Almanya Başbakanı Scholz: Azerbaycan, Almanya ve AB İçin Önemi Artan Bir Ortak” (Erişim 7 Ocak 2025).

milyon tona ulaşmasının beklendiğini ifade etmiştir. Senegal'in bu hedefleri Almanya'nın enerji ithalatında yeni kaynaklara yönelme stratejisiyle uyumludur¹⁴⁸.

Tüm bu girişimlere rağmen, Almanya'nın enerji krizi ciddi ekonomik ve toplumsal sonuçlar doğurmuştur. İşgal öncesinde Almanya'nın doğalgaz ithalatının %55'i Rusya'dan sağlanırken, bu oran 2022 yılı itibarıyla %35'e düşürülmüştür. Ancak bu düşüş fiyatlara yansımış; megavat saat başına elektrik fiyatı 2021 yılında 50 euro iken 2022 başında 200 euroya, gaz fiyatı ise 16 eurodan 65 euroya kadar çıkmıştır. Enerji maliyetlerindeki bu artış, odun piyasasını da etkilemiş; metreküp fiyatı 60–70 euro aralığından 200 euroya kadar yükselmiştir. Bu durum, odun hırsızlıklarında artışa yol açmış ve Kuzey Ren-Vestfalya eyaleti, bazı ormanlardaki ağaçların gövdelerine GPS cihazı yerleştirmek zorunda kalmıştır¹⁴⁹. Crystol Enerji CEO'su Carole Nakhle, yaşanan kriz sonucunda Alman halkının güneş paneli kurmak ve odun sobası edinmek gibi bireysel çözümlere yöneldiğini belirtmektedir. Bu tablo, Almanya'nın yalnızca uluslararası düzeyde değil, yerel ve bireysel düzeyde de enerji bağımlılığını azaltmak için çok boyutlu bir dönüşüm sürecine girdiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, Ukrayna Savaşı sonrası Rusya'ya uygulanan yaptırımlar, Almanya'nın uzun yıllardır enerji arz güvenliğini büyük ölçüde Rusya'ya dayandırmış olmasının ciddi bir kırılma yarattığını ortaya koymuştur. Krizin derinleşmesiyle birlikte Berlin yönetimi, dış politikasında ilkelerini ikinci plana iterek Körfez ülkeleriyle enerji temelli iş birliklerine yönelmiş; Suudi Arabistan, BAE, Katar ve Cezayir gibi aktörlerle siyasi, ekonomik ve stratejik açılardan yeniden pozisyon almıştır. Bu yönelimin ardında yalnızca alternatif tedarik kaynakları arayışı değil, aynı zamanda iç siyasette toplumsal huzursuzluk riskini minimize etme çabası da yer almaktadır. Almanya'nın Katar'la uzun vadeli LNG ve hidrojen ortaklığı kurma hamlesi ile Cezayir gibi yeni aktörlere yönelmesi, enerji diplomasisinin artık yalnızca ekonomik değil jeopolitik bir araç olarak da değerlendirildiğini göstermektedir. Ancak tüm bu girişimlere rağmen enerji fiyatlarındaki artışın toplumsal etkileri, enerji güvenliği tartışmalarının yalnızca dış politika ekseninde değil, aynı zamanda sosyal politika perspektifiyle de ele alınabilmektedir¹⁵⁰.

¹⁴⁸ TRT, “Almanya Senegal'le Enerji İş Birliği Hedefliyor” (Erişim 7 Ocak 2025).

¹⁴⁹ NTV, “Almanya'da Enerji Krizi: Odun Hırsızlığı Artıyor” (Erişim 19 Ekim 2024).

¹⁵⁰ British Broadcasting Corporation (BBC), “Rusya, Avrupa'ya Gaz Akışını Nasıl Kesiyor?” (Erişim 1 Ocak 2024).

3.2.3. Ulusal Enerji Güvenliği Adımları

Almanya, savaşın ardından ortaya çıkan enerji krizini yönetmek amacıyla kapsamlı bir enerji tasarrufu ve kriz yönetimi stratejisi geliştirmiştir. Almanya'nın bu süreçte izlediği politikalar, yalnızca arz güvenliğini sağlamakla sınırlı kalmamış; toplumsal dayanışma, tüketici farkındalığı, enerji verimliliği ve uzun vadeli dönüşüm hedefleriyle de şekillendirilmiştir. Hem bireysel tüketicilere hem de kamusal ve özel kurumlara yönelik alınan tedbirler, çok boyutlu bir enerji yönetimi anlayışının göstergesidir. Bu tedbirler, kısa vadeli enerji tasarrufu sağlarken, Almanya'nın enerji geçişi ve sürdürülebilirlik hedefleriyle de doğrudan bağlantılıdır. Bu çerçevede öncelikli olarak bireysel enerji tüketiminin azaltılmasına yönelik uygulamalara ağırlık verilmiştir. Evlerde oda sıcaklığının düşürülmesi, duş sürelerinin en fazla beş dakika ile sınırlandırılması ve sıcak su kullanımının azaltılması gibi önlemler, günlük yaşam pratiklerini dönüştürmeyi hedeflemiştir. Bunun yanında, bulaşık ve çamaşır makinelerinde ekonomik programların tercih edilmesi, yemek pişirirken tencere kapağının kapalı tutulması ve yemek piştiği anda ocağın kapatılması gibi basit ama etkili uygulamalar yaygınlaştırılmıştır. Ofislerde tasarruflu ampullerin kullanımı da yine bireysel ve kurumsal düzeyde enerji verimliliğini artırmaya yönelik önemli bir adımdır. Kamusal alanda alınan tedbirler ise daha yapısal düzeyde planlanmıştır. Hastaneler dışındaki kamu binalarında oda sıcaklığının maksimum 19 derece ile sınırlandırılması, bina girişleri ve koridorlarında ise ısıtıcıların tamamen kapatılması gibi uygulamalar yürürlüğe konmuştur. Estetik amaçla aydınlatılan anıt ve kamu binalarının geceleri ışıklandırılmaması ve dükkanların gece ışıklarının kapatılması gibi kararlarla gereksiz enerji kullanımının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Ayrıca özel yüzme havuzlarının elektrik ya da gaz ile ısıtılması da yasaklanarak enerji tasarrufunda lüks tüketim unsurlarına yönelik sınırlamalar getirilmiştir. Toplu taşıma alanında da önemli düzenlemelere gidilmiştir. Özel araç kullanımının azaltılması hedefiyle toplu taşımada büyük indirimler uygulanmış böylece hem enerji tasarrufu sağlanması hem de karbon emisyonlarının azaltılması amaçlanmıştır¹⁵¹. Akaryakıt ve kömür taşıyan trenlere demiryolu kullanımında öncelik tanınarak stratejik enerji kaynaklarının daha etkin taşınması sağlanmıştır. Elektrik tüketiminin yüksek olduğu saatlerde kullanımın azaltılması için çeşitli hedefler belirlenmiş, bu doğrultuda

¹⁵¹BBC, "AB Enerji Krizi Nedeniyle Safları Sıklaştırıyor, İngiltere'ye de Davet Var".

kamuoyuna bilgi verilerek farkındalık artırılmıştır. Yer altı gaz depolarının doldurulması da arz güvenliğini sağlamak adına alınan kritik adımlardan biri olmuştur. Almanya, yalnızca tüketimi kısımaya yönelik değil, aynı zamanda enerji sektöründeki gelir dağılımını da yeniden düzenlemeye yönelik politikalar geliştirmiştir.

Bu kapsamda, nükleer santral ya da yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen elektriği satan şirketlerin kârlarına sınır getirilmiş ve elde edilen gelirlerin zor durumdaki işletmelere ve hane halkına aktarılması hedeflenmiştir. Aynı şekilde petrol ve gaz şirketlerinin kriz döneminde elde ettikleri yüksek kârların sınırlandırılması ve bu kaynakların tüketici destekleme mekanizmalarında kullanılması planlanmıştır. Bu gelirlerin bir kısmı yenilenebilir enerji yatırımlarında değerlendirilerek uzun vadeli enerji dönüşüm stratejilerine katkı sunmuştur¹⁵². Uluslararası düzlemde ise Almanya, Avrupa Birliği içinde ortak bir enerji güvenliği politikası geliştirme yönünde çaba göstermiştir. Ancak AB Komisyonu'nun Rusya'ya yönelik altıncı yaptırım paketi çerçevesinde fosil yakıtların tamamen ambargo altına alınması önerisi, üye ülkeler arasında uzlaşa sağlanamaması nedeniyle hayata geçirilememiştir. Almanya Ekonomi Bakanı Robert Habeck, her ülkenin enerji altyapısı ve bağımlılık düzeyinin farklı olduğunu belirterek, Almanya'nın kısa vadede bu tür bir ambargoya hazır olmadığını dile getirmiştir¹⁵³. Rusya'nın 31 Mart 2022 itibarıyla Ukrayna'yı destekleyen ülkelerden doğal gaz ödemelerini ruble ile alma şartı getirmesi, Almanya'yı daha da zorlayan bir gelişme olmuştur. Rusya, Avrupa Birliği'nin bu kararı doğrudan kabul etmemesi üzerine tavrını yumuşatmış ve rubleyle ödemenin aşamalı olarak uygulanacağını açıklamıştır. Ancak bu durum Almanya'nın enerji krizine karşı daha somut önlemler almasına engel olmamıştır. Almanya, bu gelişmenin ardından acil durum planını devreye sokmuş ve şirketlerden hane halkına kadar tüm aktörleri enerji tasarrufuna çağırmıştır. Sonuç olarak Almanya'nın enerji krizine verdiği tepki yalnızca bir geçici çözüm niteliği taşımamaktadır. Krizin başlangıcından itibaren uygulanan politikalar, ülkenin enerji arz güvenliğini sağlamak kadar, uzun vadeli enerji dönüşümüne geçişin altyapısını da güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Tüketimin düşürülmesi, enerji verimliliğinin artırılması ve enerji sektöründeki ekonomik adaletsizliklerin azaltılması yönünde atılan adımlar Almanya'nın

¹⁵² British Broadcasting Corporation (BBC), "Almanya Kış Aylarında Hangi Önlemlerle Enerji Tasarrufu Sağlamayı Hedefliyor?" (Erişim 1 Ocak 2024).

¹⁵³ British Broadcasting Corporation (BBC), "Avrupa Birliği, Rusya'ya Petrol ve Doğalgaz Ambargosunda Uzlaşmakta Zorlanıyor" (Erişim 13 Aralık 2024).

sürdürülebilir bir enerji geleceği kurma hedefiyle doğrudan ilişkilidir. Bu süreç yalnızca bir enerji krizi yönetimi değil; aynı zamanda daha dirençli, daha çevreci ve daha adil bir enerji sistemi kurma iradesinin de göstergesidir¹⁵⁴.

3.2.4. REPowerEU Planı

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik başlattığı saldırı, Avrupa Birliği ülkelerinin enerji politikalarında köklü bir dönüşümü zorunlu kılmıştır. Özellikle doğalgazda Rusya'ya yüksek derecede bağımlı olan Almanya ve diğer Avrupa ülkeleri enerji güvenliğini sağlamak, fiyat istikrarını korumak ve enerji arzında çeşitliliği artırmak amacıyla bir dizi yapısal ve kısa vadeli önlem geliştirmiştir. Bu bağlamda AB'nin REPowerEU politikası ve Almanya'nın ulusal düzeyde aldığı tedbirler yalnızca enerji tedarikini güvence altına almayı değil aynı zamanda enerji dönüşümünü hızlandırmayı hedeflemiştir. 8 Mart 2022 tarihinde Avrupa Birliği tarafından ilan edilen REPowerEU politikası, Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltma hedefi doğrultusunda kapsamlı bir stratejik çerçeve sunmuştur. Bu politika kapsamında doğal gaz arzının çeşitlendirilmesi, enerji güvenliğinin artırılması ve gaz depolama seviyelerinin yükseltilmesi gibi önlemler alınmıştır. Ayrıca, Rusya'dan enerji temin eden girişimlere likidite desteği sağlanması ve üye ülkelerin olası enerji krizlerinde birbirini desteklemesi hedeflenmiştir¹⁵⁵. Gaz, LNG ve hidrojen tedarikinin güvenilir ortaklarla sağlanması, yeni rüzgâr ve güneş enerjisi projelerinin AB Enerji Platformu aracılığıyla teşvik edilmesi de REPowerEU'nun temel bileşenlerindendir. Orta vadede 300 milyon avroluk yatırım ve reform destekleri ile çevresel riski düşük bölgelerde yenilenebilir enerji tesislerinin hızlıca inşa edilmesine olanak sağlayacak yasal düzenlemeler planlanmıştır. Ayrıca, AB'nin 2030 temiz enerji hedefi %40'tan %45'e yükseltilmiştir¹⁵⁶. Almanya, bu süreci yalnızca AB düzeyinde değil, ulusal ölçekte de aktif politikalarla desteklemiştir. 2022 yılının Eylül ayında Almanya, bireyler ve şirketler için toplam 200 milyar avroluk bir enerji destek paketi açıklamıştır¹⁵⁷. Aynı yılın aralık ayında, ülkenin en kalabalık eyaleti olan Kuzey Ren-

¹⁵⁴ British Broadcasting Corporation (BBC), "Almanya ve Avusturya, Rusya ile Doğal Gaz Krizinde 'Acil Durum Planı'nı Devreye Soktu" (Erişim 1 Ocak 2024).

¹⁵⁵ Firdevs Korla, "Ukrayna Krizi Sonrasında Avrupa'da Enerji Sorunsalı: Alternatif Enerji Arz Kaynakları ve Türkiye", Journal of Economics and Political Sciences 2/1(Temmuz 2022), s.9.

¹⁵⁶ Ferhan Oral, "Yenilenebilir Enerji Kaynakları ve AB'nin "REPowerEU" İnisiyatifi", ANKASAM, (1 Ocak 2024).

¹⁵⁷ Cemal Ege Özkan, "Fransa-Almanya İlişkilerinde Enerji Krizi", ANKASAM (1 Ocak 2024).

Vestfalya'nın Meclis Başkanı Andre Kuper, bürolarda yüksek enerji tüketimine neden olan ani su ısıtıcılarının söküleceğini ve yılda 370 bin kilovatsaat tasarruf sağlanacağını duyurmuştur. Ayrıca 2023 yılı itibariyle çatılara güneş enerjisi panelleri kurularak çevresel farkındalık oluşturulması ve örnek olunması hedeflenmiştir¹⁵⁸. Enerji dayanışmasının bir göstergesi olarak, Almanya ile Fransa arasında 2022 Kasım ayında imzalanan iş birliği bildirisiyle Fransa'nın Almanya'ya gaz, Almanya'nın ise Fransa'ya elektrik sağlaması kararlaştırılmıştır¹⁵⁹.

Yapısal dönüşümün bir parçası olarak Almanya, 2023 yılında Enerji Güvenliği Yasası'nı değiştirerek Rusya'ya ait Rosneft şirketinin iki yan kuruluşunu kamulaştırmıştır. Bu karar, enerji alanında stratejik varlıkların kontrolünü ele alma yönünde atılmış önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda, enerji arzını sürdürmek adına 14 termik santral ünitesi yeniden faaliyete geçirilmiş, 3 ünite ise acil durumlar için hazır konuma getirilmiştir. 4 Ekim 2023 tarihinde alınan kararla birlikte 2022'de devreye alınan acil durum önlemleri kapsamında linyit kömürüyle çalışan santrallerin bir kış daha faaliyet göstermesine karar verilmiştir. Bu uygulamayla 2023–2024 kış döneminde olası ısıtma sorunlarının önüne geçilmesi ve elektrik üretimi yoluyla doğal gaz tasarrufu sağlanması amaçlanmıştır. Almanya ve Avrupa Birliği'nin enerji krizine verdiği tepkiler, kısa vadeli ihtiyaçlara yanıt verirken uzun vadeli enerji dönüşümünü de hızlandırma amacını taşımaktadır. REPowerEU planı ile belirlenen stratejik öncelikler sadece Rusya'ya olan bağımlılığı azaltmayı değil; aynı zamanda Avrupa'nın enerji altyapısını sürdürülebilir, dayanıklı ve çeşitlendirilmiş bir yapıya dönüştürmeyi hedeflemektedir. Almanya'nın ulusal düzeyde attığı adımlar ise bu dönüşümün uygulayıcı ayağını oluşturmaktadır. Kamulaştırma, tasarruf önlemleri, yenilenebilir enerji yatırımları ve uluslararası iş birlikleri Almanya'nın enerji güvenliği anlayışının çok boyutlu hale geldiğini göstermektedir¹⁶⁰.

¹⁵⁸ Enerji Günlüğü, “Almanya, Senegal ile Gaz Projeleri Geliştirecek” (Erişim 13 Aralık 2024).

¹⁵⁹ Enerji Günlüğü, “Almanya ve Fransa'dan Enerji İşbirliği ”(Erişim 13 Aralık 2024).

¹⁶⁰ Techinside, “Almanya, Enerji İçin İklim Krizi'ni İkinci Plana Atıyor!” (Erişim 1 Ocak 2024).

4. BÖLÜM: ENERJİ KRİZİ KARŞISINDA ALMANYA’NIN DIŞ POLİTİKA TEPKİLERİ VE ULUSLARARASI KONUMLANIŞI

Enerji krizinin Almanya üzerindeki etkileri yalnızca iç dinamiklerle sınırlı kalmamış ülkenin dış politika pratiklerinde de belirgin ve hızlı dönüşümlere yol açmıştır. Uzun yıllar boyunca ekonomik çıkarlarını önceliklendiren ve krizlerden uzak bir denge politikası benimseyen Almanya, 2022 itibarıyla bu yaklaşımını gözden geçirmek zorunda kalmıştır. Krizin tetikleyici unsurlarından biri olan Rusya-Ukrayna Savaşı, Berlin yönetimini enerji arz güvenliğini yeniden tanımlamaya ve dış politikada daha net, proaktif bir duruş sergilemeye yöneltmiştir. Bu bölümde başlıklar hem söylemsel hem pratik düzlemde ele alınarak analiz edilecektir.

4.1. Tarihsel Dönüm Noktası “Zeitenwende”

2021 seçimlerinin ardından Olaf Scholz liderliğinde kurulan “Trafik Işığı Koalisyonu” (Ampelkoalition), dış politikada Angela Merkel döneminin temel özelliklerini büyük ölçüde sürdürmüştür. Scholz, 2018–2021 yılları arasında Merkel hükümetinde Maliye Bakanı ve Şansölye Yardımcısı olarak görev yapmış ve seçim sürecinde deneyimli, sakin, gerçekçi ve güvenilir bir profil çizmiştir. Koalisyon hükümetinin ilk aylarında Almanya’nın dış politika yaklaşımı jeoekonomik çıkarların önceliğini esas alan, askeri olmayan araçlara dayalı, yumuşak güç unsurlarını temel alan ve pasifist dış politikayı önceleyen bir çizgide ilerlemiştir. Bu dönemde dış politikada müzakere ve diplomasinin merkezde olduğu bir yaklaşım öne çıkarken Annelena Baerbock’un dışişleri bakanlığına getirilmesiyle birlikte feminist dış politika anlayışı da gündeme gelmiştir¹⁶¹. Feminist dış politika, toplumdaki tüm unsurların dikkate alındığı kadınlar ve ötekileştirilmiş grupların uluslararası ilişkilerde daha fazla temsil edildiği, toplumsal cinsiyet eşitliğine öncelik veren ve bu çerçevede kaynak tahsisi gerçekleştiren bir yaklaşımı ifade etmektedir. Annelena Baerbock, Berlin’de düzenlenen uluslararası bir konferansta yaptığı konuşmada dış politika gündemlerine toplumsal cinsiyet bakış açısını dahil etmeye kararlı olduklarını bu doğrultuda kadınların ve ayrımcılığa uğrayan grupların haklarının temsilinin güçlendirileceğini belirtmiştir. Feminist dış politikanın temel önceliklerinden biri kadınların güvenlik, insani yardım ve barış süreçlerinde aktif rol alarak temsiliyet

¹⁶¹ Petrulionis, “a.g.e.”, s.82-85.

haklarını kullanabilmesidir. Bu anlayış sürdürülebilir barış, güvenlik ve kalkınmanın sağlanması açısından önemli görülmektedir. Ancak bu yaklaşım savaş ve krizlerin yoğunlaştığı bir dönemde kamuoyunun ve muhalefetin eleştirilerine maruz kalarak feminist dış politikanın uygulanabilirliği sorgulanmıştır¹⁶².

Bu bağlamda Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle birlikte Almanya'nın dış politikası ciddi bir sınavla karşı karşıya kalmıştır. Krizin başında tüm eleştirilere rağmen Kuzey Akım II projesi savunularak Ukrayna'ya silah gönderilmesinin krizi daha da derinleştireceği öne sürülmüştür. Ancak 22 Şubat 2022 tarihinde krizin derinleşmesiyle birlikte Kuzey Akım II projesi askıya alınmış ve bu karar dış politikada yaklaşan dönüşümün habercisi olmuştur. Üç gün sonra, 27 Şubat 2022 tarihinde, Olaf Scholz'un Federal Meclis'te yaptığı konuşmada "Zeitenwende" (dönüm noktası) kavramı ilan edilmiştir. Scholz bu konuşmasında, Almanya'nın dış ve savunma politikasında köklü bir zihniyet değişikliğine gidileceğini açık bir şekilde beyan etmiştir¹⁶³. Scholz günümüzün karmaşık, çok kutuplu dünya düzeninde, saldırganlık ve emperyalizmin dalgasını geri çevirebilmenin önemine dikkat çekerek Almanya ve Avrupa Birliği'nin, NATO, ABD ve G-7 ile bu mücadeleyi sürdürmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak bu hedefin gerçekleştirilmesinin özellikle dünya çapında bloklar arasında yeni ayrımlar yaratma tehlikesiyle birlikte geldiğini de ifade etmiştir. Scholz'a göre, bu mücadele için tüm çabaların, pragmatik bir şekilde ve ideolojik engellerden uzak olarak yeni ortaklıklar kurmaya yönelik olması gerekmektedir. Günümüz dünyasında barış, refah ve insan özgürlüğünü ileriye taşıma hedefi yalnızca yeni bir zihniyetle değil aynı zamanda bu hedeflere ulaşmak için kullanılan araçların da farklı olmasını zorunlu kılmaktadır. Scholz'un bu konuşmasında ifade ettiği üzere Zeitenwende kavramı aslında Almanya'nın uluslararası ilişkilerde ve güvenlik politikalarında benimsediği bu yeni yaklaşımın temelini oluşturmaktadır.

Bu kavram, sadece bir dönüm noktası değil aynı zamanda açık toplumların korunması, demokratik değerlerin savunulması ve küresel ittifakların güçlendirilmesi gerekliliğini ortaya koyan bir zihniyet değişikliğidir. Scholz, bu dönüşümün, Almanya'nın hem iç hem de dış politikasındaki yeni yönelimleri şekillendirdiğini ve global bağlamda daha etkin bir rol üstlenmeyi amaçladığını belirtmiştir¹⁶⁴. Zeitenwende kavramı, Almanya'nın dış

¹⁶² Keser, "a.g.e.", s.12.

¹⁶³ Petrulionis, "a.g.e.", s.60-61.

¹⁶⁴ Pulurluoğlu, "Çok Kutuplu Bir Çağda Yeni Bir Soğuk Savaşın Nasıl Kaçınılır? ".

politikasında yalnızca söylemsel bir değişim değil, aynı zamanda güvenlik politikalarında, askeri kapasitede ve uluslararası iş birliklerinde de somut dönüşümler içeren bir paradigma değişimini ifade etmektedir. Bu doğrultuda silahlı kuvvetlere 100 milyar avro tutarında ek bütçe ayrılması, Ukrayna'ya askeri yardım sağlanması ve çatışma bölgelerine silah gönderilmesine ilişkin yasağın kaldırılması gibi adımlar planlanmıştır. Scholz'un konuşmasında; Ukrayna'nın desteklenmesi, Rusya'ya yaptırımların uygulanması, NATO'da kolektif savunma yükümlülüklerinin yerine getirilmesi, Bundeswehr'in güçlendirilmesi için özel fon kurulması ve savunma harcamalarının GSYİH'nin %2'sine çıkarılması ile enerji güvenliğini sağlayacak önlemlerin alınması şeklinde beş maddelik bir eylem planı sunulmuştur. Olaf Scholz, Merkel'den farklı bir dış politika gündemi oluşturarak "Önce gaz ve Önce Rusya" politikalarından vazgeçilmiştir. Almanya'nın siyasi seçkinleri ise artık Rusya ile Avrupa'da güvenlik mimarisi oluşturma niyetinde değildirler. Almanya'nın stratejik kültüründe jeopolitik çıkarlar yeniden önem kazanarak Pasifist düşünceden ziyade güvenlik kaygılarıyla öne çıkmıştır. Geleneksel dış politikasında köklü değişimler geçiren Almanya'nın feminist dış politikaya ne ölçüde sağdık kaldığı tartışmaya açıktır. Teori ve pratik arasında farklar söz konusudur ve politikaların nasıl ve ne ölçüde uygulanacağı pratikte belirsizlikler yaratmaktadır.

Rusya-Ukrayna Savaşı örneğinde de görüldüğü üzere Almanya NATO'ya bağlı kalırken feminist dış politika temeli olan barışçıl ve demilitarize yaklaşımı sürdürmeye çalışmıştır fakat askeri taahhütlerin devam etmesi feminist politikaya ters düşmektedir çünkü burada insan haklarının gözetildiği yumuşak güç unsurları benimsenmektedir. Öte yandan feminist ilke savunulurken dünyanın önde gelen silah ihracatçısı olan Almanya silah ihracatına da devam edilmesi bütünlüğü sorgulatarak feminist politikanın eleştirilmesine sebep olmuştur¹⁶⁵. Ancak bu değişikliklerin uygulanmasında, Almanya'nın geçmişte ABD'nin güvenlik şemsiyesine sığınırken aynı zamanda Rusya ile Ostpolitik temelinde yürüttüğü ticari, enerji, ekonomik ve toplumsal ilişkilerinin etkisiyle şekillenen siyasi zihniyetin dönüşümü kolay olmamıştır. Almanya'nın, siyasi temaslar yoluyla Rusya'yı Avrupa'ya entegre ederek daha fazla istikrar ve güvenlik sağlayabileceği yönündeki inancın gerçekçi bir yaklaşım olmadığı, savaşın patlak vermesiyle netlik kazanmıştır. Savaşın başlaması, Avrupa'nın askeri kapasitesindeki yetersizlikleri açığa çıkararak

¹⁶⁵ Tekin Çolak, "a.g.e.", s.116.

ABD'nin siyasal liderliğini güçlendirmiş ve Avrupa güvenliğinin ABD desteği olmadan zayıf kaldığını ortaya koymuştur. Bu durum ABD'nin arzu ettiği bir gelişme değildir. Ukrayna'nın direnişi, müttefik ülkelerin savunma konusundaki kararlılığı, harcamaların yönlendirilme biçimi, hükümetlerin silahlı kuvvetlerin modernizasyonu konusundaki iş birliği, Almanya'nın Ukrayna'ya sağladığı askeri destek ve Rusya'ya yönelik uygulanan yaptırımlardaki aktif rolü savaşın gidişatını doğrudan etkilemiştir. Ayrıca Berlin yönetimi, Ukrayna'nın Avrupa Birliği'ne adaylık sürecinde de öncü bir pozisyonda yer almıştır. Tüm bu çabalara rağmen Almanya, koalisyon hükümetinin içerisindeki farklı bakış açıları sebebiyle çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. SPD, daha muhafazakâr bir yaklaşımla Rusya ile doğrudan temastan kaçınırken; Yeşiller, FDP ve bazı Avrupa ülkeleri Almanya'nın Rusya'ya karşı Avrupa'da liderlik rolü üstlenmesi gerektiğini savunmuştur. Scholz ve SPD, bu liderlik pozisyonunun Rusya ile doğrudan bir karşıtlığa yol açabileceğinden endişe ederek başlangıçta yalnızca miğfer gönderilmesine karar verilmiştir ancak ABD'nin etkisiyle bu tutum değişmiş ve Ukrayna'ya giderek artan oranda silah desteği sağlanmaya başlanmıştır. ABD hem Almanya'daki koalisyon ortaklarını hem de AB'deki diğer müttefiklerini etkileyerek Almanya'yı Ukrayna konusunda kendi görüşüne yaklaştırmıştır. Dışişleri Bakanı Annalena Baerbock'un "Rusya'ya karşı, birbirimize değil" şeklindeki açıklaması bu bağlamda dikkat çekicidir. Muhalefetteki CDU'dan bazı önemli politikacılar da Almanya'nın Ukrayna'ya silah göndermesini destekleyerek Şansölye Scholz'a baskı yapmışlardır¹⁶⁶.

Sonuç olarak, Zeitenwende kavramı Almanya'nın pasifist dış politika geleneğinden klasik güvenlik ve güç temelli bir dış politika anlayışına yönelmesinin somut göstergesi olmuştur. Bu dönüşüm, Almanya'nın yalnızca söylem düzeyinde değil, yapısal ve kurumsal düzeyde de dış politika yapım sürecinde paradigma değişimi yaşadığını ortaya koymaktadır¹⁶⁷. Zeitenwende'nin en somut başarılarından biri, Almanya'nın on yıllardır süregelen Rus doğalgazına bağımlılığını azaltmaya yönelik politika değişikliğidir. Scholz'un 27 Şubat 2022 tarihinde Federal Meclis'te yaptığı tarihi konuşmada dile getirdiği üzere, Avrupa'nın uzun vadeli güvenliği Rusya'ya karşı bir duruşla değil, iş birliği çerçevesinde şekillendirilmelidir. Ancak mevcut koşullar altında, bu güvenlik vizyonunun yeniden tanımlanması kaçınılmaz hale gelmiştir¹⁶⁸.

¹⁶⁶ Pulurluoğlu, "Çok Kutuplu Bir Çağda Yeni Bir Soğuk Savaşın Nasıl Kaçınılır? ".

¹⁶⁷ İnat, "a.g.e.".

¹⁶⁸ Benjamin Tallis, "The End of the Zeitenwende", DGAP (Erişim 7 Mayıs 2025).

4.2. Almanya'nın Ukrayna Politikası

Almanya'nın Ukrayna ile geçmişine bakıldığında, Alman tüccarlar ve gezginler 10. yüzyılda Ukrayna topraklarına gelmeye başlamışlardır fakat asıl yerleşim Rus İmparatorluğu'na Katerina II'nin Alman kolonicileri davet eden manifestosuyla gerçekleşmiştir. Çariçe II. Katerina 1764 yılında Güney Rusya'nın bazı bölgelerine Almanları kolonize etme amacıyla bir kararname çıkarmıştır. 1775'te Alman yerleşimciler, Ukrayna'nın güneyindeki eski Kazak topraklarına gelmişler ve 19. yüzyılın ilk yarısında sayıları artan Alman yerleşimciler, Ukrayna bozkırlarına ve Kırım'a yerleşmişlerdir. Bu kolonicilere Karadeniz Almanları (Schwarzmeerdeutsche) denilmiştir ve yaklaşık 345.000 kişiden oluşmaktadırlar. İki yüzyıldan fazla bir süreç boyunca Ukraynalılar ve Almanlar yan yana yaşamıştır. Birinci Dünya Savaşı, Almanya ve Ukrayna'yı karşı karşıya getirmiştir. 3 Mart 1918'de Bolşeviklerle Merkezi Güçler arasında yapılan Brest- Litovsk Antlaşması ile Ukrayna, Alman ve Avusturya işgal bölgelerine bölünmüştür. Bu süreçte Çarlık İmparatorluğu'ndaki ikinci en büyük Alman koloniyi oluşturan 700.000 Alman Güney Ukrayna'da yaşıyordu. Almanya, savaş bittikten sonra bu sayıyı arttırmayı planlamıştır fakat öncelik Merkezi Güçler'in açlık çeken nüfusunu beslemek için Ukrayna'dan gıda toplayabilmektir. Köylüler gıda temini için yapılan taleplere direnince Almanlar Ukrayna'daki Merkezi Rada (Tsentralna Rada) hükümetini dağıtmış ve yerine Hetman Pavlo Skoropadskyi'nin daha iş birlikçi rejimiyle yönetme yoluna gitmişlerdir. Bolşevikler saldırılar devam ederken Ukraynalıları Almanlara karşı savunduklarını iddia etmektedirler. Almanlarla Ukraynalılar arasındaki bu çatışma Almanya'nın Kasım 1918'deki teslim oluşuna kadar sürmüştür. Ukraynalılar ile Almanya arasındaki diğer büyük karşılaşma, 1939 yılından sonra gerçekleşmiştir. Nazi-Sovyet Paketi'nin şartları sonucunda Batı Ukrayna'nın çoğu Sovyetler tarafından işgal edilmiştir. SSCB 1940'ta, Romanya'yı zorlayarak Besarabya ve Bukovina'yı devralarak Polonya ve Romanya'da daha önce yaşayan toplam 7 milyon Ukraynalıyı SSCB bünyesine katmıştır. Polonya 31 Eylül 1939'da Naziler tarafından işgal edildiğinde farklı bölgelerinde yarım milyon Ukraynalı yaşamaktaydı. En dramatik değişiklik 22 Haziran 1941'de Nazilerin Sovyetler Birliği'ni istila etmesiyle gerçekleşmiştir. Bu olayın ardından çoğu Ukraynalı Almanya yönetimi altına girmiştir.

İkinci Dünya Savaşı esnasında Almanya-Ukrayna ilişkisi oldukça karışıktır. Savaş boyunca 2,3 milyondan fazla Ukraynalı Reich'ın farklı bölgelerinde köle işçi olarak çalıştırılmak için sınır dışı edilmiştir. Ukrayna'daki acımasız Nazi yönetimine karşı Anti-Alman partizan savaşı için alınmış askerler, hayal kırıklığı yaşayan milliyetçiler, komünistler, Yahudiler ve zorla çalıştırılan iş kampı kaçaklarından oluşan Ukraynalı direniş hareketi ortaya çıkmıştır. 1943 yılında Stalingrad'da Almanların yenilgisiyle Nazi Propaganda Bakanı Josef Goebbels Slavlara karşı daha pragmatik bir tutum benimsemeye başlamıştır. Savaş sonrası Sovyet döneminde, Almanlar ve Ukraynalılar arasındaki en önemli ilişkiler Doğu Almanya-Ukrayna ilişkileri üzerinden kurulmuştur. Ukrayna SSC hükümetiyle Doğu Almanya arasında çokça ekonomik, kültürel ve politik bağ bulunmaktadır. Batı Almanya 1969 yılında Ostpolitik politikasını benimsemeye başladığında Doğu Alman ve Ukraynalı detant muhalifleri de ortak bir neden için birleşmişlerdir. Batı Almanya da Ukrayna SSC hükümeti ile ekonomik, kültürel ve politik bağlar kurmuştur fakat bu ilişkiyi Moskova ile sürdürmüştür. Komünist dönemin sona ermesiyle de Ukrayna ve iki Alman devletinin arasındaki ilişki artarak 1991'e gelindiğinde Ukrayna hem Doğu hem de Batı Almanya ile ilişkiler kurma konusunda bir model oluşmuştur. Doğu ve Batı Almanya'nın 1990'da birleşmesi, yeni bir Almanya'nın ortaya çıkmasının ardından Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Ukrayna'nın da 1991'de bağımsızlığını ilân etmesiyle bu yeni bağımsız devletle ilişkilerin nasıl şekilleneceği soru işaretleri yaratmıştır. Ukrayna bağımsızlığını kazandığında Almanya'dan ekonomik ve politik desteği konusunda beklenti içindeydi fakat kısa süre sonra beklentilerinin gerçekçi olmadığı anlaşılmıştır. Almanya diğer Batılı ülkeler gibi Ukrayna'nın egemenlik ilânını hemen tanımamıştır fakat 1989'da Kiev'de Konsolosluk açmıştır. Ukrayna'daki ekonomik durum kötüleşince Başbakan Leonid Kutschma Almanya ve AB'den yardım talep etmiştir. Alman hükümeti ise temkinli kalmaya devam ederek Ukrayna ile olan ilişkisini Rus bakış açısıyla değerlendirmeyi sürdürmüştür. Almanya'nın Ukrayna'ya karşı başlangıçtaki yaklaşımı iki yönlüdür ve müttefikleri gibi Sovyetler Birliği'nin dağılması büyük bir endişe yaratmıştır. İzleyecekleri politikalar bilinmeyen ve tahmin edilemeyen liderlere sahip 15 yeni devlet bağımsızlığını ilân etmişti ve Batı dünyası Rusya ile etkileşim kurmaya alışkındı. Almanya'nın Ukrayna'daki temel çıkarları Sovyet askerlerinin kendi topraklarına yeniden yerleşmesini önlemek ve Kiev ile Moskova arasındaki gerilimi sınırlandırabilmektir. Eylül 1994'e kadarki en acil sorun eski Doğu

Almanya topraklarından 380.000 Sovyet askerinin geri çekilmesi idi. Bu askerlere konut ve istihdam gerekli olduğu için Almanya, konut inşaatı ve iş eğitimi şeklinde başlangıç yardımları yapmıştır ve tahsis edilen yardımlardan Ukrayna da önemli ölçüde pay almıştır. Almanya, Avrupa’da daha büyük bir rol üstlenmeye ve Orta ve Doğu Avrupa ekonomilerini yeniden inşa etmede liderlik olmak konusunda müttefik ve komşularınca baskılanmaktaydı fakat bir yandan istikrarı teşvik etmek diğer yandan Rusya, Ukrayna ve diğer ardıl devletlerin taleplerini dengede tutabilmesi gücü bu nedenle Almanya da post-komünist devletlere yardım yükünü AB ve diğer çok taraflı organlara aktarmaya çalışmıştır. Ukrayna’ya müdahil olma zorunluluğu sağlam bir pazar toplumu inşa etme istemi ve Ukrayna’da yaşanacak istikrarsızlık ve krizin Almanya’nın istikrar ve güvenliğine etkilerinden korkulması sebebiyle hem olumlu hem de olumsuz olarak değerlendirilmekteydi.

2014’teki Onur Devrimi’ni örnek kabul eden Ukrayna’da bir reform süreci izlemektedir. Almanya-Ukrayna iş birliği ise iyi yönetim yani demokrasi, sivil toplum, kamu yönetimi ve merkeziyetin azaltılmasına ek olarak enerji verimliliği ile sürdürülebilir ekonomik kalkınma üzerine odaklanmaktadır¹⁶⁹. Merkel dönemi boyunca Almanya-Ukrayna ilişkilerinde ciddi bir ivme yakalanamamıştır. Bunun başlıca nedenlerinden biri, Ukrayna’nın doğu sınırlarının kontrolünü hiçbir zaman tam olarak geri kazanamamış olmasıdır. Almanya, Rusya’nın saldırgan politikalarına karşı en güçlü tepki olarak yalnızca ekonomik yaptırımları kullanmıştır. Bu ise esasen reaktif bir dış politika yaklaşımı olup proaktif bir stratejinin uygulanmadığını göstermektedir. Almanya’nın, sorunun çözümüne yönelik siyasi açıdan somut adımlar atmaması Ukrayna açısından büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Zira Kremlin ile yeni ekonomik projelerin gelişmesini durdurmak anlamına gelecek her adım Berlin tarafından ekonomik maliyet gözetilerek geri planda bırakılmış ve Ukrayna’nın beklentileri bu nedenle göz ardı edilmiştir¹⁷⁰ ancak Avrupa’da yaşanan siyasi ve ekonomik dinamikler göz önüne alındığında iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler özellikle son yıllarda büyük bir önem kazanmıştır. Sadece ticaret hacmi değil aynı zamanda yatırımlar, teknolojik işbirliği ve enerji sektöründeki ortak projeler de derinleşmektedir. Almanya Ukrayna için önemli bir ticaret ortağı konumdadır ve Ukrayna’nın Avrupa Birliği’ne entegrasyon süreci iki ülke

¹⁶⁹ Köker- Şahin, “a.g.e.”, s.13-24.

¹⁷⁰ Petrulionis, “a.g.e.”, s.47-56.

arasındaki ticaret ve yatırım ilişkilerini güçlendirmiştir. Alman şirketleri Ukrayna'nın tarım, enerji ve teknoloji sektörlerine yatırım yapmaya isteklidirler. Yenilenebilir enerji ve bilişim teknolojileri alanları da geleceğin ekonomik ilişkilerinin bir anahtarıdır. Ukrayna, Almanya'nın özellikle tarım ürünleri, madenler ve metal ürünleri ihracatıyla dikkatini çekmektedir. Almanya'dan Ukrayna'ya yapılan ihracatlar ise genellikle makine, otomotiv parçaları ve kimyasal ürünleri içermektedir. Yatırımlar kısmında da Alman şirketleri, Ukrayna'da pek çok sektöre yayılmış vaziyettedir fakat aynı zamanda Ukrayna'dan da Almanya'ya yapılan yatırımlar giderek artmaktadır. İki ülke arasındaki ticaret, yatırım ve stratejik iş birliği ve Almanya'nın Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü ve egemenliğini destekleyen diplomatik duruşu Ukrayna-Rusya krizinde de Almanya'nın rolünü önemli bir konuma getirmiştir. Ukrayna ile olan derin bağlar ve Rusya'yla kurulan stratejik ilişkileri arasında denge kurma gereksinimi Almanya'nın bu krizdeki tutumunda belirleyici bir etmendir¹⁷¹.

Krizin ilk günlerinde Almanya, Rusya ile olan enerji ve ticaret temelli ilişkilerini korumaya çalışarak bu kapsamda Kuzey Akım II projesi desteklenmiş ve Ukrayna'ya silah göndermenin çatışmayı daha da alevlendireceği savunulmuştur. Ancak 22 Şubat 2022 tarihinde krizin şiddetlenmesiyle birlikte Kuzey Akım II projesi askıya alınmış; bu gelişme Almanya'nın dış politikasında yaklaşan değişimin habercisi olmuştur¹⁷². Scholz'un 27 Şubat 2022 tarihinde Federal Meclis'te yaptığı Zeitenwende konuşmasıyla birlikte Ukrayna'ya silah yardımı sağlanmasına karar verilmiş, bu karar Almanya'nın tarihsel dış politika çizgisi açısından radikal bir adım olmuştur. Scholz'un bu açıklamaları, yalnızca yeni bir savunma stratejisi değil, aynı zamanda Ukrayna'ya verilen desteğin boyutunun da artacağına sinyallerini vermiştir. Almanya, başlangıçta yalnızca miğfer gönderme kararı alarak temkinli bir tutum sergilemiş; ancak iç politikada koalisyon ortaklarından gelen baskılar ve uluslararası kamuoyunun eleştirileri sonucu bu tutum zamanla değişmiştir. SPD, daha temkinli bir yaklaşımla Rusya ile doğrudan karşı karşıya gelmekten kaçınırken; Yeşiller, FDP ve bazı Avrupa ülkeleri Almanya'nın Rusya'ya karşı daha kararlı bir liderlik sergilemesi gerektiğini savunmuştur. Bu çelişkili yaklaşımlar, koalisyon içerisinde görüş ayrılıklarına neden olmuş, ancak zamanla Ukrayna'ya verilen askeri destek artarak devam etmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin

¹⁷¹ Köker- Şahin, "a.g.e.", s.13-24.

¹⁷² Petrulionis, "a.g.e.", s.60-61.

hem Almanya'daki koalisyon ortakları hem de Avrupa Birliği'ndeki müttefikler üzerindeki etkisi, Almanya'nın Ukrayna politikasında önemli bir belirleyici olmuştur. Scholz'un başlangıçta temkinli olan tutumu, özellikle ABD'nin yönlendirmesi ve uluslararası baskılar sonucunda değişmiş; 2022 başından 2023 başına kadar Almanya, Ukrayna'ya yaklaşık 2,3 milyar avro değerinde askeri ekipman ve silah gönderme kararı almıştır. Almanya'nın resmi kaynaklarında bu yardımlar arasında radar sistemleri, roketatarlar, zırhlı araçlar, hava savunma sistemleri, dron karşıtı sistemler, mayın temizleme araçları, mühimmat, askeri giysiler ve çeşitli insansız hava araçları yer almaktadır¹⁷³. Askeri yardımların yanı sıra Almanya, Ukrayna'nın Avrupa Birliği üyelik sürecinde de öncü bir rol üstlenmiştir. Ukrayna'nın adaylık statüsünün tanınması sürecinde Berlin yönetimi aktif bir dış politika yürütmüş ve Ukrayna'nın Avrupa ile bütünleşmesini desteklemiştir. Almanya ayrıca, Buça Katliamı gibi savaş suçlarına karşı net tutum sergilemiş; Dışişleri Bakanı Baerbock, olayın ardından yaptığı açıklamada, Rusya'nın diplomatik temsilcilerine yönelik yaptırımlar uygulanacağını duyurmuştur. Almanya'nın Rusya'ya karşı uyguladığı yaptırımlar da Ukrayna politikasının önemli bir parçasını oluşturmuştur. Ukrayna krizinden önce Moskova'ya karşı 2.700 yaptırım uygulanmışken, savaşın ardından bu sayı bir yıl içinde 15.000'e yükselmiştir. Ancak yaptırımların Rus ekonomisi üzerindeki etkisinin sınırlı kalması ve ruble kurundaki istikrar, bu önlemlerin etkinliğinin kamuoyunda tartışılmasına neden olmuştur¹⁷⁴. Rusya Merkez Bankası'nın faiz oranlarını artırarak döviz talebini sınırlaması ve karşı yaptırımlar yoluyla Almanya'nın enerji güvenliğini tehdit etmesi, savaşın yalnızca askeri değil aynı zamanda ekonomik düzlemde de sürdüğünü göstermiştir.

Bu bağlamda, Almanya'nın RT Deutsch'un yayın faaliyetlerini durdurması ve Rusya'nın buna karşılık Deutsche Welle'nin Moskova ofisini kapatması da medya alanında yaşanan karşılıklı yaptırımların örneğidir. Enerji güvenliği boyutunda ise Almanya, Kuzey Akım I projesi üzerinden Rusya'nın uyguladığı baskıyla karşı karşıya kalmıştır. Gazprom'un gaz akışını önce %75 oranında azaltması, ardından boru hattını kapatması, Rusya'nın enerji kaynaklarını siyasi koz olarak kullandığını ortaya koymuştur. Bu süreç, Almanya'nın düşük fiyatlı enerji karşılığında dış politikada yaşadığı kırılganlıkları açıkça gözler önüne sermiştir. Almanya, Ukrayna'ya yönelik destek kapsamında Amerika

¹⁷³ Köker- Şahin, "a.g.e.",s.33

¹⁷⁴ Tekin Çolak, "a.g.e.", s.116.

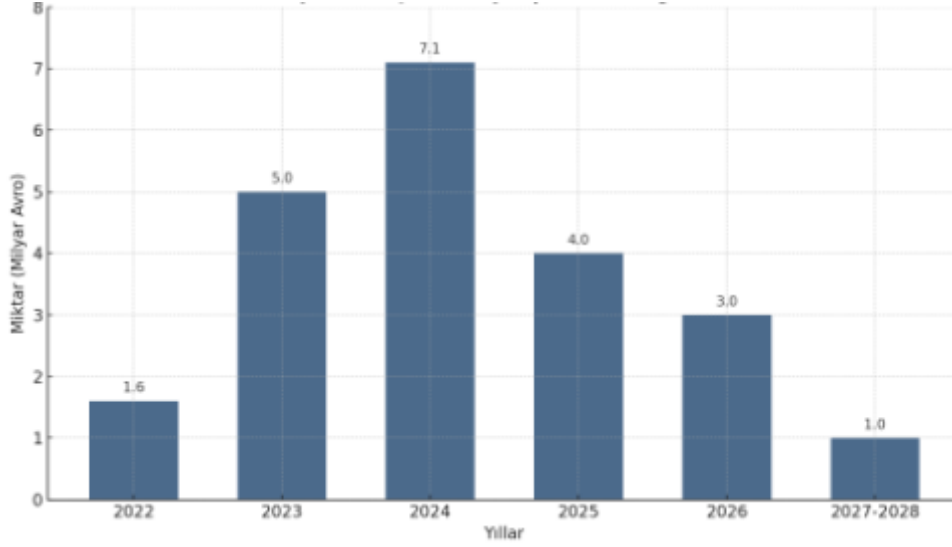
Birleşik Devletleri'nin ardından en büyük ikinci bağışçı konumundadır. Haziran 2024 itibarıyla Almanya, Ukrayna'ya yapılan toplam yardım (sivil, insani, mali ve askeri alanlarda) için yaklaşık 33 milyar avro kaynak ayırmış, buna ek olarak ülkedeki Ukraynalı mültecilerin barınma ve sosyal entegrasyon süreçleri için yaklaşık 26 milyar avroluk harcama gerçekleştirmiştir. Bu rakamlar, Almanya'yı mutlak mali büyüklük açısından Avrupa'daki en yüksek katkıyı sağlayan ülke haline getirmiştir¹⁷⁵. Tüm bu gelişmeler, Almanya'nın Ukrayna politikasının zamanla daha belirgin bir biçimde askeri ve stratejik temellere kaydığını göstermektedir. Scholz'un liderliğinde savunma harcamaları rekor düzeye ulaşmış, Almanya NATO'daki yükümlülüklerini yeniden tanımlamış ve klasik realizme daha fazla yaklaşan bir dış politika izlemeye başlamıştır¹⁷⁶. Bununla birlikte, feminist dış politika söylemleri ile Almanya'nın askeri eylemleri arasında belirgin bir çelişki oluşmuştur¹⁷⁷. Almanya, Ukrayna'nın alt yapısının yeniden inşa edilmesi, devlet kurumlarının işletilmesi, tıbbi malzeme desteği, insani yardımlar, savaştan kaçarak Almanya'ya sığınan 1 milyondan fazla Ukraynalının geçimini sağlamaları için yardımlar ve 10 binin üzerinde Ukrayna askerini Almanya'da eğitmek şeklinde kapsamlı yardımları olsa da Koalisyon hükümetinin 2025 için bütçe planlamasında tasarruf önlemleriyle birlikte Ukrayna'ya yardımlarda da azalma söz konusudur. 2025 için 4 milyar avro, 2026 için 3 milyar avro, 2027 ve 2028 yılları için ise 1 milyar avro yardım yapılması planlanmaktadır¹⁷⁸.

¹⁷⁵ Tallis, "The End of the Zeitenwende".

¹⁷⁶ Keser, "a.g.e.", s.14-15.

¹⁷⁷ İnat, "a.g.e."

¹⁷⁸ Anadolu Ajansı (AA), "Almanya En Büyük İkinci Destekçisi Olduğu Ukrayna'ya Yardımları Azaltıyor" (Erişim 13 Mayıs 2025).

Grafik 4: Almanya'nın Bütçesinde Ukrayna'ya Tahsis Ettiği Yardımlar (Milyar Avro)

Kaynak: (Anadolu Ajansı, 2024)

4.3. Rusya'ya Uygulanan Yaptırımlar

Avrupa Birliği'nin bir üyesi olarak Almanya hem ekonomik hem de diplomatik anlamda Rusya'ya yönelik sert yaptırımlar uygulayarak savaşın seyrine etki etmeyi hedeflemiştir. Özellikle enerji, ticaret, finans ve savunma alanlarında atılan adımlar Almanya'nın dış politikada ne denli büyük bir dönüşüm yaşadığını ortaya koymuştur. Bu yaptırımlar, sadece Almanya'nın kendi güvenliğini sağlama amacını taşımakla kalmamış aynı zamanda Avrupa'daki enerji bağımlılığını azaltma ve Ukrayna'ya olan stratejik desteği güçlendirme hedefi gütmüştür. Rusya-Ukrayna savaşı sonrası Almanya, Rusya'dan gelen enerji ithalatını büyük ölçüde kesmiş ve enerji bağımlılığını azaltmayı amaçlayan bir stratejiye yönelmiştir. 2023 yılı itibarıyla Rusya'dan ham petrol alımını tamamen sonlandırarak Rusya'ya olan enerji bağımlılığını sona erdirmek için önemli bir adım atmıştır¹⁷⁹. Bu gelişme aynı zamanda Almanya'nın enerji arz güvenliğini sağlama çabalarını pekiştirmiştir. Rus enerji şirketi Rosneft'in Almanya'daki yan kuruluşları da kamulaştırılarak Rusya'nın enerji piyasasındaki etkisi azaltılmaya çalışılmıştır¹⁸⁰. Bu sürecin ardından kömür ve nükleer enerji gibi alternatif enerji kaynaklarına yönelerek enerji arzını güvence altına almak için önemli adımlar atmıştır. Bu strateji Almanya'nın

¹⁷⁹ Burak Karagöl, "Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Almanya'da Enerji Fiyatları Yükseldi", Petrotürk (23 Şubat 2023).

¹⁸⁰ SonDakika.com, "Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Almanya'da Enerji Fiyatları Yükseldi"(Erişim 7 Nisan 2025).

hem iç piyasada enerji krizine karşı dayanıklılığını artırmayı hem de küresel enerji piyasasında denetimini sağlamayı hedeflemiştir¹⁸¹. Rusya'ya yönelik ekonomik yaptırımlar da büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Özellikle ticaret ilişkilerinde önemli bir daralma yaşanarak 2022 yılı itibarıyla Rusya ile olan ihracat %57,5 oranında azaltılmıştır. Bu durum Almanya'nın Rusya ile olan ticari bağlarını önemli ölçüde zayıflatırken Avrupa Birliği'nin Rusya'ya uyguladığı finansal yaptırımlar da Almanya'nın ekonomik stratejilerinin merkezine yerleşmiştir¹⁸². Rusya'nın SWIFT ödeme sisteminden çıkarılması gibi adımlar Rusya'nın uluslararası finansal alandaki hareket kabiliyetini sınırlarken Almanya'nın uyguladığı yaptırımlarla Rusya'nın ekonomik izolasyonu pekiştirilmiştir¹⁸³. Ayrıca Alman şirketlerine sağlanan Hermes kredi garantileri de askıya alınarak Alman iş dünyasında Rusya ile olan ilişkilerin sona ermesi sağlanılmıştır. Almanya'nın uyguladığı yaptırımların ekonomik etkileri de oldukça büyük olmuştur. 2022 yılı itibarıyla, savaş ve sonrasındaki enerji krizi Almanya ekonomisine yaklaşık 100 milyar avro değerinde bir maliyet yüklemiştir. Enerji fiyatlarının artması ve Rusya ile olan ticaretin azalması Alman ekonomisini zorlasa da Almanya hükümeti bu olumsuz etkileri hafifletmek amacıyla önemli mali tedbirler almıştır¹⁸⁴. Avrupa'daki diğer ülkelerden daha fazla kaynak ayıran Almanya, toplamda 268,1 milyar avro değerindeki ekonomik destek paketini enerji fiyatlarını dengeleme ve piyasaları istikrara kavuşturma amacıyla kullanmıştır. Bu mali destek hem Almanya'nın iç ekonomik istikrarını korumayı hem de Rusya'ya karşı uygulanan yaptırımların ekonomik etkilerini azaltmayı amaçlamaktadır¹⁸⁵. Bunun yanı sıra, AB'nin Rusya'ya yönelik yaptırımları daha da genişlemiş ve güncellenmiştir. Güncel verilere göre, Vladimir Putin, Sergey Lavrov ve pek çok Rus oligark ile devlet görevlilerinin yer aldığı 1708 kişi ve 422 kurum yaptırımlara tabi tutulmaktadır. AB bankalarında yaptırım listelerinde yer alan kişilere ait 24,9 milyar avro ve Rusya Merkez Bankası'na ait 210 milyar avro varlık dondurulurken Rusya'dan kömür ve petrol ithalatı yasaklanmıştır. Rus petrolünün deniz yoluyla taşınmasına ilişkin bir fiyat üst sınırı getirilerek sınıvlaştırılmış propan yasağı

¹⁸¹Ekotürk, “Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Almanya'da Enerji Fiyatları Yükseldi”(Erişim 7 Nisan 2025).

¹⁸² Yenişafak, “Savaş ve Yaptırımlar Almanya'nın Rusya'ya İhracatı Yüzde 57,5 Azalttı” (21 Nisan 2022).

¹⁸³ SonDakika.com, “Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Almanya'da Enerji Fiyatları Yükseldi”.

¹⁸⁴ Anadolu Ajansı (AA), “Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Alman Ekonomisine Maliyeti 100 Milyar Avro Olarak Hesaplandı” (Erişim 7 Nisan 2025).

¹⁸⁵ Karagöl, “Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Almanya'da Enerji Fiyatları Yükseldi”.

uygulanmıştır. Petrol arıtma sektöründeki mal ve teknolojilerin Rusya'ya ihracatı yasaklanarak Rus enerji ve madencilik sektörlerine yeni yatırımların yasaklanması gibi birçok önlem alınmıştır¹⁸⁶.

Bireysel yaptırımlar ise Ukrayna'nın; toprak bütünlüğüne, egemenliğine ve bağımsızlığına zarar veren eylemleri desteklemek, finanse etmek veya uygulamaktan sorumlu olan kişileri hedef almaktadır. Bu yaptırımın uygulandığı kişiler arasında Vladimir Putin, Sergey Lavrov, Viktor ve Oleksandr Yanukoviç, Milli Güvenlik Kurulu üyeleri, komutanlar, üst düzey yetkililer ve askeri personel, bakanlar, valiler ve yerel politikacılar, iş adamları ve oligarklar da dahil edilmiştir. AB, Eylül 2022'de Rusya ile Vize Kolaylaştırma Anlaşmasını tamamen askıya alarak Rus vatandaşlarının AB'ye ayrıcalıklı erişimlerini kısıtlamıştır¹⁸⁷. Batı'nın yaklaşık %15 oranında bir ekonomik daralma öngörüsüne karşın, Rusya ekonomisinin yalnızca %2,2 oranında küçülmesi, Kremlin'e karşı uygulanan yaptırımların etkinliğini sorgulatmaktadır¹⁸⁸. Sonuç olarak, Almanya, 2022 Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında Rusya'ya yönelik uyguladığı yaptırımlarla yalnızca kendi ulusal çıkarlarını korumakla kalmamış aynı zamanda Avrupa'nın güvenliği ve dünya ekonomisinin dengesini gözetten bir strateji izlemiştir. Enerji, ticaret, finans ve savunma alanlarındaki yaptırımlar Almanya'nın dış politika anlayışında büyük bir dönüşüm yaşadığını göstermektedir. Bu süreçte Almanya'nın aldığı kararlar hem kısa vadede Rusya'ya karşı bir baskı oluşturmayı hem de uzun vadede Avrupa'nın enerji güvenliğini sağlama ve stratejik bağımsızlık hedefine ulaşmayı amaçlamaktadır.

¹⁸⁶ Aydın, "a.g.e.", s.83-86.

¹⁸⁷ Ayşe Gülce Uygun, "Avrupa Birliği'nin Rusya'ya Yönelik Yaptırımları: Dış Politika Aracı Olarak Yaptırımlar", Troyacademy International Journal Of Social Sciences 8/1 (Mart 2023), s.8.

¹⁸⁸ Tekin Çolak, "a.g.e.", s.116.

5. BÖLÜM: ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ALMANYA’NIN YENİ DİŞ POLİTİKA VİZYON ÖNGÖRÜLERİ

Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası dönemde enerji arz güvenliğinin dış politika ile olan kesişim noktaları, Almanya’nın geleneksel dış politika anlayışında önemli kırılmalar yaratmıştır. Özellikle Rusya’ya olan enerji bağımlılığı, Berlin’i sadece ekonomik anlamda değil diplomatik ve stratejik düzeyde de savunmasız bir konuma sürüklemiş; bu durum dış politika vizyonunun yeniden tanımlanmasını kaçınılmaz kılmıştır. Enerji krizinin tetiklediği bu dönüşüm, Almanya’nın gelecekte dış politikasını hangi eksenler üzerinde kuracağı sorusunu da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda Almanya’nın dış politika vizyonu üç farklı yönelime açık görünmektedir: Bir yanda ABD’nin güvenlik şemsiyesi altında sürdürülen geleneksel ittifak yapısına bağlılık, diğer yanda çok kutuplu dünyada daha özerk ve bağımsız bir aktör olma isteği, son olarak ise Avrupa Birliği içinde entegrasyonu derinleştirerek bir lider ülke kimliğini pekiştirme hedefi. Enerji güvenliği kaygıları, bu üç yönelimin de belirleyici faktörlerinden biri olarak öne çıkmakta; Berlin’in hangi yöne kayacağına dair stratejik işaretleri vermektedir. Bu bölümde, Almanya’nın gelecekteki dış politika pozisyonlanmalarına dair öngörüler, enerji güvenliği perspektifi ekseninde analiz edilerek tartışılacaktır.

5.1. ABD’nin Güvenlik Şemsiyesi Altında Almanya

Soğuk Savaş’ın ardından Avrupa güvenlik mimarisinin temel taşı haline gelen transatlantik ittifak yapısı, Almanya’nın dış politika yönelimleri üzerinde belirleyici etkiler oluşturmıştır. NATO şemsiyesi altında konumlanan Almanya, askeri kapasite geliştirme konusunda uzun yıllar temkinli bir tutum sergilemiş; güvenlik ve savunma alanlarında büyük ölçüde ABD’nin liderliğine ve yönlendirmesine bağlı kalmıştır. Özellikle Ukrayna Savaşı sonrasında yeniden şekillenen güvenlik ortamında Almanya’nın hem dış politika söylemlerinde hem de stratejik karar alma süreçlerinde yaşadığı dönüşüm, bu bağımlılık ilişkisinin sınırlarını ve kırılma noktalarını tartışmaya açmıştır. Bu bağlamda Almanya’nın geleneksel olarak izlediği itidalli dış politika çizgisi ile yeni güvenlik tehditleri karşısında sergilediği duruş arasındaki gerilim, transatlantik ilişkilerin enerji ve güvenlik boyutlarıyla birlikte ele alınmasını gerektirmektedir.

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından Almanya’nın dış politikası, büyük ölçüde Amerika Birleşik Devletleri’nin güvenlik şemsiyesi altında şekillenmiştir. Federal Almanya

Cumhuriyeti (Batı Almanya), Soğuk Savaş boyunca ABD'nin öncülüğündeki NATO'ya katılarak Sovyet tehdidine karşı askeri güvenliğini garanti altına almış; bu stratejik ortaklık, Almanya'nın dış politika kimliğinde belirleyici bir unsur olmuştur. 1990 birleşmesi sonrası ise Almanya'nın bu bağımlılığı biçim değiştirerek devam etmiş, Almanya bir yandan Avrupa Birliği içinde güçlenme arayışına girerken diğer yandan transatlantik ilişkilere duyduğu güvenlik temelli bağlılığı sürdürmüştür¹⁸⁹. Almanya'nın savunma harcamalarındaki artış, dış politika söylemindeki dönüşüm ve enerji politikalarındaki yeniden yapılanma kırılmayı somutlaştıran unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Ancak bu dönüşüm sadece askeri ya da jeopolitik düzlemde değil aynı zamanda enerji güvenliği bağlamında da ele alınmalıdır. Enerji güvenliği, özellikle 2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle birlikte Almanya'nın dış politikasında kritik bir başlığa dönüşmüştür. Uzun yıllar boyunca Almanya, Rusya'dan nispeten uygun fiyatlarla sağladığı enerji kaynakları sayesinde sanayisini güçlendirmiş, ekonomik kalkınmayı teşvik etmiştir. Ancak bu durum, Almanya'yı enerji alanında stratejik bir bağımlılığa sürüklemiş ve kriz zamanlarında zafiyet yaratmıştır¹⁹⁰. ABD ise bu enerji bağımlılığına yönelik eleştirilerini yıllardır sürdürmüştü; özellikle Kuzey Akım II projesine karşı çıkarak Almanya'nın enerji arzını çeşitlendirmesi gerektiğini savunmuştur¹⁹¹. Ukrayna Savaşı sonrasında ABD, Almanya ile enerji güvenliği konusunda daha yoğun bir iş birliği geliştirmiştir. Washington yönetimi, Almanya'nın Rusya'dan enerji ithalatını azaltma politikalarını desteklemiş ve sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) sevkiyatını artırarak enerji arzını çeşitlendirmesine katkı sunmuştur¹⁹². Bu süreç, Almanya'nın enerji arz güvenliğinin sağlanmasında ABD ile olan ilişkilerini pekiştirmiş ve dış politikasında transatlantik eksenini yeniden merkezileştirmiştir. Bu bağlamda, Almanya'nın yeni dış politika vizyonu; enerji arz güvenliği, ekonomik özerklik ve stratejik çeşitlendirme çabalarıyla şekillenen bir dönüşüm sürecine işaret etmektedir. ABD ile Almanya arasındaki enerji ilişkileri tarihsel olarak her zaman öncelikli bir gündem maddesi olmasa da 2022 sonrası dönemde bu alan iki ülke arasındaki stratejik ortaklığın önemli bir bileşeni haline gelmiştir. ABD, Avrupa enerji piyasasında Rusya'nın köklü bir güç

¹⁸⁹ Hans Kundnani, *The Paradox of German Power* (New York: Oxford University Press, 2015), s.107.

¹⁹⁰ Kristen Westphal, "Germany's Energy Policy at a Crossroads", SWP (Erişim 17 Mayıs 2025).

¹⁹¹ Maria Shagina ve Kristen Westphal, "Nord Stream 2 and the Energy Security Dilemma" SWP (Erişim 17 Mayıs 2025).

¹⁹² Federal Foreign Office, "Speech by the Coordinator of Transatlantic Cooperation Michael Georg Link, at a reception on the Conference of the Heads of German Missions" (Erişim 17 Mayıs 2025).

olmasına karşıdır. Soğuk Savaş sonrasında başlayan enerji iş birliğı sürecini yakından izleyen Washington yönetimi, 2015 yılına kadar Rusya'nın enerji yoluyla Avrupa ile geliştirdiğı ilişkilerden ve bu durumun yarattığı stratejik bağımlılıktan rahatsız olmuştur. Rusya'nın enerjiyi bir dış politika aracı olarak kullanması özellikle Ukrayna üzerinden yaşanan iki büyük gaz kesintisiyle birlikte Transatlantik ortaklığı zemininde güvenlik kaygılarını artırmıştır.

Bu bağlamda, ABD hem siyasi hem de ekonomik nedenlerle Avrupa'nın Rusya ile olan enerji ortaklığına karşı pozisyon almıştır. 2015'ten itibaren ABD'nin LNG ihracatçısı konumuna gelmesiyle birlikte enerji politikaları yalnızca jeopolitik değıl aynı zamanda ekonomik rekabet unsurlarını da içermeye başlamıştır. Her ne kadar Avrupalı ülkeler Gazprom ile ciddi bir sorun yaşamadan ekonomik kazanç elde etmeye devam etmiş olsa da ABD bu ilişkilerin orta ve uzun vadede güvenlik riskleri doğuracağı görüşündedir. Bu nedenle Washington, Rusya'nın Avrupa enerji piyasasındaki konumunu sınırlandırmak amacıyla farklı yollar izlemiştir. Enerji krizlerinin ardından Ukrayna'nın yanında durarak Avrupa ülkelerinin Gazprom'la arasına mesafe koyması gerektiğini savunmuştur. Obama döneminde başlayan bu strateji, Trump yönetiminde Paris İklim Anlaşması'na karşı çıkılması ve enerji politikasında Amerikan çıkarlarının öne çıkarılmasıyla devam etmiřtir¹⁹³. ABD, Almanya'nın Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltma çabalarında hem LNG (sıvılaştırılmış doğal gaz) ihracatıyla hem de enerji altyapısına yönelik yatırımlarla ön plana çıkmıştır. Almanya'nın enerji arzını çeşitlendirme stratejisi, ABD'nin küresel LNG tedarik zincirindeki rolüyle örtüşmektedir. Rusya'nın Avrupa enerji piyasalarındaki jeostratejik etkisinin kırılması için ABD'nin yürüttüğü enerji diplomasisi, Almanya'nın dış politika yönelimlerini doğrudan etkilemiřtir¹⁹⁴. Almanya'nın ABD ile enerji alanında giderek derinleşen ilişkisi, bir yandan Rusya ile olan enerji bağlarının kopması anlamına gelirken diğeryandan da Almanya'da "enerji bağımsızlığı" ve "stratejik özerklik" tartışmalarını gündeme getirmiřtir¹⁹⁵. Berlin yönetimi, enerji güvenliğı sorununu yalnızca Amerikan iş birliğıyle çözmek yerine, Avrupa düzeyinde ortak enerji stratejileri geliştirilmesini savunmuş; özellikle hidrojen enerjisi ve yenilenebilir kaynaklara yönelik yatırımları ön plana çıkarmıştır. Fakat kısa vadede ABD'nin LNG ihracatı, Almanya'nın enerji arz güvenliğinin sağılanmasında

¹⁹³ Sağlam, "a.g.e."

¹⁹⁴ Umbach, "a.g.e.", s.25.

¹⁹⁵ Tekin, "a.g.e." s.85-110.

vazgeçilmez hale gelmiştir¹⁹⁶. Almanya'nın NATO şemsiyesi altında güvenlik politikalarını sürdürmesi ABD'nin askeri ve siyasi liderliğini kabul etmesini gerektirirken enerji alanındaki gelişmeler bu bağımlılığı daha da pekiştirmiştir. Örneğin, Rusya'nın Kuzey Akım I ve II projeleri üzerindeki etkisini kaybetmesinden sonra Almanya, enerji arzında hem altyapısal hem de tedarik bazında ABD'ye yönelmiştir. ABD Başkanı Joe Biden, Olaf Scholz'e gaz sıkıntısı yaşandığı noktada daha fazla LNG tedariki yapılacağını garanti etmiştir. Ayrıca yaptıkları ortak basın açıklamasında Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesi halinde Kuzey Akım II diye bir şeyin olmayacağını söyleyerek Almanya'nın bu durumda söz hakkı olmayacağını mesajını da vermiştir¹⁹⁷. Öte yandan Almanya'nın ABD'ye olan stratejik bağımlılığı, dış politika özerkliği konusunda bazı eleştirileri de beraberinde getirmektedir. Özellikle Çin ile ticari ilişkilerde daha dengeli bir tutum sergilemek isteyen Berlin, Washington'ın sert tutumlarıyla çelişmektedir. Enerji krizinin ardından Amerika'dan LNG ithal ederken fiyatların yüksekliği ve uzun vadeli bağımlılık riskleri de Alman kamuoyunda tartışmalara neden olmuştur. Bu nedenle Almanya, ABD'nin güvenlik şemsiyesi altında kalmayı sürdürürken, aynı zamanda daha dengeli ve çok taraflı bir dış politika arayışına da girmiştir¹⁹⁸. ABD, İkinci Dünya Savaşı'ndan en az zarar gören ülke olarak çıkmıştır fakat Avrupa'nın gördüğü büyük zarardan ötürü durumu kendine çevirerek Avrupa'yı önemli bir pazar olarak görmüştür. Savaştan çıkan Avrupa ülkelerine “Marshall Planı” adı altında bir kalkınma desteği sağlayarak ülkelerin kalkınmasına yardımcı olurken alım güçlerinin de yükselmesine sebebiyet vererek kendine yeni pazaralar oluşturmuştur. Bu sayede kendine bağımlılığı da arttırmıştır. Almanya'nın Soğuk Savaş sonrası birleşmesiyle ABD'nin beklentileri de artmıştır çünkü bu bölge de potansiyel olarak pazar yeridir. ABD, bölgeye yapılan yatırımları teşvik ederek birleşmeden sonra en büyük yatırımcı sıfatına erişmiştir. Ancak birleşme sonrası yapısal sorunları çözmeye çalışan ve Doğu Almanya'yı sistemine tam manada entegre etmeye çalışan Almanya, ABD'nin isteği verimi sağlayamamış üstüne ABD ile ikili ilişkiler yerine Avrupa Birliği entegrasyonu ve Avrupa ülkeleriyle iş birliği yapmaya öncelik vermiştir. Süreçle birlikte, ABD'den finansal destek alan ve yatırımlarla teşvik

¹⁹⁶ International Energy Agency (IEA), “IEA Report Highlights The Opportunity For Germany's Energy Transition To Strengthen Its Security And Competitiveness” (Erişim 17 Mayıs 2025).

¹⁹⁷ British Broadcasting Corporation (BBC), “Ukrayna krizi: ABD ve AB, Rusya'nın enerji kartına karşı hangi adımları atıyorlar?” (Erişim 26 Şubat 2024).

¹⁹⁸ Christopher Hill ve Karen E. Smith (ed.) European Union Foreign Policy in a Chancing World (Cambridge: Polity Press, 2014), 1/123.

edilen Almanya, ABD ile ekonomik ilişkilerini tam tersine çevirmeyi başarak ticaret fazlası vermeye başlamış ve yatırımlar artık Almanya'dan ABD'ye yönelmiştir. Ancak bu yöneliş yaşanan enerji kriziyle eski haline dönmüştür. Almanya'nın enerji politikaları yalnızca devlet düzeyinde değil aynı zamanda küresel ölçekte faaliyet gösteren büyük şirketlerin stratejik kararları doğrultusunda da şekillenmektedir. Özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ardından hızlanan enerji arzını çeşitlendirme ve stratejik bağımlılığı azaltma çabaları, Alman sanayisinin öncülerini ABD merkezli enerji şirketleriyle daha yakın iş birliklerine yönlendirmiştir¹⁹⁹.

Bu bağlamda kimya sektörünün önde gelen aktörlerinden biri olan BASF, 2023 yılında Amerikan sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) üreticisi Cheniere Energy ile uzun vadeli bir tedarik anlaşması imzalamıştır. Anlaşma kapsamında BASF, 2026 yılından itibaren yıllık yaklaşık 800.000 ton LNG ithal edecek ve bu iş birliği 2043 yılına kadar sürecektir. Tedarik, Cheniere'nin Louisiana'daki Sabine Pass tesisinin genişletilmesiyle sağlanacak ve gaz fiyatları, ABD Henry Hub doğal gaz endeksine bağlı olarak belirlenecektir. BASF CFO'su Dr. Dirk Elvermann, söz konusu anlaşmayı Avrupa gaz piyasasında artan dalgalanmalar ve belirsizlikler karşısında enerji portföyünü çeşitlendirme stratejisinin bir parçası olarak değerlendirmiştir²⁰⁰. Öte yandan, BASF geçmişte Rus Gazprom şirketiyle birlikte Kuzey Akım II projesinde de yer almıştır ancak 2022'de savaşın patlak vermesiyle birlikte proje iptal edilmiş ve bu durum Alman şirketlerinin Rusya ile olan enerji ortaklıklarını yeniden gözden geçirmelerine neden olmuştur. Almanya'nın Rus gazına dayalı enerji modelinden hızla uzaklaşması yalnızca güvenlik kaygılarına değil aynı zamanda ABD'nin enerji pazarında daha etkin bir aktör olma yönündeki stratejik hedeflerine de işaret etmektedir. Bu noktada ExxonMobil ve Cheniere Energy gibi Amerikan enerji devleri, Avrupa'ya LNG ihracatında önemli rol oynamıştır. ABD'nin Avrupa enerji piyasasındaki etkinliğini artırarak Rusya'ya olan bağımlılığın azaltılmasına katkı sunmuştur. Cheniere Energy'nin Avrupa'ya yönelik LNG sevkiyatları sadece ticari bir faaliyet değil aynı zamanda ABD'nin enerji diplomasisinin bir aracı olarak da işlev

¹⁹⁹ Enes Bayraklı, "Göreceli mi Mutlak Kazanç mı: Trump Başkanlığı Döneminde ABD-Almanya İlişkilerinin Teorik Bir Analizi", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi 20/2 (kasım 2024), s.8-10.

²⁰⁰ Cheniere, "Cheniere and BASF Sign Long-Term LNG Sale and Purchase Agreement" (Erişim 17 Mayıs 2025).

görmektedir²⁰¹. Bu süreçte doğrudan fosil yakıt piyasasında yer almamakla birlikte Volkswagen gibi büyük Alman otomotiv şirketleri de Almanya'nın enerji dönüşüm hedefleri doğrultusunda önemli bir rol üstlenmiştir. Elektrikli araç üretimine yönelik yatırımlarıyla öne çıkan Volkswagen, fosil yakıt bağımlılığının azaltılmasına yönelik stratejik adımlar atarak Almanya'nın sürdürülebilir enerji politikalarıyla uyumlu bir pozisyon benimsemiştir. Şirketin bu yönelimi yalnızca çevresel sorumluluk çerçevesinde değil aynı zamanda Avrupa Birliği'nin iklim hedefleri ve enerji güvenliği stratejileri bağlamında da değerlendirilmektedir²⁰². Tüm bu gelişmeler, Almanya'nın enerji politikalarının sadece devlet düzeyinde şekillenmediğini aynı zamanda çok uluslu şirketlerin çıkarları, küresel enerji arz zincirindeki dönüşümler ve transatlantik ittifak ilişkileri bağlamında yeniden tanımlandığını göstermektedir. ABD'li enerji şirketlerinin Avrupa pazarına yönelik artan ilgisi ve Alman şirketlerinin bu iş birliklerine yönelmesi, enerji güvenliği, ekonomik özerklik ve jeopolitik rekabet başlıklarının kesişiminde yer alan çok katmanlı bir dış politika vizyonunun oluşumuna işaret etmektedir. Enerji fiyatlarındaki artışla beraber Almanya'daki enerji yoğun sektörler büyük bir maliyet baskısı yaşamışlardır. Dünyanın en büyük kimya şirketlerinden biri olan BASF bile bu fiyatlardan dolayı Almanya'daki tesislerini kapatarak üretimin büyük bir kısmını ABD'ye kaydırmıştır.

Öte yandan Volkswagen gibi şirketler de enerji güvenliği olmayan yerde sanayinin de kalmayacağını belirterek hükümetin enerji politikalarını eleştirmişlerdir. Almanya bu sorunlarla uğraşırken ABD LNG ihraç etmekle kalmayarak enerji ucuz gelin yatırım yapın minvalinde açıklamalarla Alman sanayisini kendine çekmeye başlamıştır. Bu sebeple de 2023-2024 arasında çoğu Alman sanayi devi ABD'de fabrika kurma planlarını hızlandırmıştır. ABD'nin bu tavrı, Almanya'da birçok kesim tarafından yüksek fiyatlı LNG satarak ekonomik fayda sağladıklarını bu sayede de Avrupa'daki sanayiye kendisine çekmek için fırsatçılık yaptığı yönünde eleştirilmiştir. Bazı siyasetçiler bu durumu savaş zenginleşmesi olarak tanımlamıştır. Sonuç olarak Almanya'nın ABD ile enerji eksenli ilişkileri, dış politikada güvenlik kaygılarını minimize etmekle birlikte yeni bir bağımlılık biçimi yaratma riski taşımaktadır. Bu durum Berlin'in dış politikada dengesi ve çok yönlü bir vizyon geliştirmesini zorunlu kılmaktadır. Almanya'nın gelecekteki dış politika

²⁰¹ Cheniere, "Cheniere Highlights Benefits of U.S. LNG in 2023 Corporate Responsibility Report Agreement" (Erişim 17 Mayıs 2025).

²⁰² Vergide Gündem, "Otomotiv Sektöründe Gündem" (Erişim 17 Mayıs 2025).

yönelimi, ABD ile stratejik ortaklık zeminini korurken aynı zamanda enerji politikalarında çeşitlilik ve özerklik arayışını sürdüren çok boyutlu bir denge siyasetini gerektirmektedir. Almanya, 2022 sonrası oluşan kriz ortamında güvenlik politikasını hızla yeniden yapılandırırken, bunu büyük ölçüde ABD liderliğindeki NATO şemsiyesi altında gerçekleştirmiştir. F-35 alımı, NATO savunma harcamalarına katkının artırılması ve askeri modernizasyon çabaları bu yönelimin en açık göstergesidir. Bu durum, Almanya'nın kısa vadede güvenlik tehdidine karşı en hızlı ve etkin çözümü, mevcut müttefik sistemi içinde bulduğunu göstermektedir. Ancak bu tercih, Berlin'in stratejik otonomisini erteleyip güvenlikte Washington merkezli bir bağımlılığı yeniden pekiştirdiğine de işaret etmektedir. Yani Almanya, güvenlik politikasında “kendi başına değil, müttefiklerle birlikte” hareket etmeyi önceliklendirmiştir.

5.2. Çok Kutuplu Uluslararası Sistemde Almanya'nın Bağımsız Aktörlük İddiası

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından şekillenen uluslararası sistem uzun süre tek kutuplu bir yapıya evrilmiş, ABD bu dönemde küresel siyasetin başat aktörü konumunda olmuştur. Ancak özellikle 2010'lu yıllardan itibaren Çin'in ekonomik yükselişi, Rusya'nın askeri aktivizmi, küresel yönetim kurumlarına olan güvenin azalması ve bölgesel güçlerin artan etkisi sistemin giderek çok kutuplu bir yapıya bürünmesine neden olmuştur²⁰³. Küresel sistemin tek kutuplu bir yapıdan çok kutupluluğa evrilmesiyle büyük ve orta ölçekli güçlerin uluslararası ilişkilerde daha fazla hareket alanı kazandığı görülmektedir. Bu bağlamda Almanya, geleneksel olarak ABD'nin güvenlik şemsiyesi altında konumlanmış bir Avrupa gücü olarak dış politikasını uzun yıllar boyunca kısıtlı bir stratejik bağımsızlıkla yürütmüş olsa da özellikle enerji güvenliği alanında yaşanan krizler bu yapının sorgulanmasına yol açmıştır. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonrasında ortaya çıkan enerji arzı şokları Almanya'yı hem enerji politikalarını hem de dış politika tercihlerini yeniden değerlendirmeye itmiştir. Almanya'nın Rusya'yla AB'nin dışında geliştirdiği 5 dış politika tezinin ilkinde AB'nin Avrupa'da enerji alanında rekabetçi ve anti-tekelci politikalarına rağmen Rusya'yla halihazırdaki enerji işbirliklerini arttırmaktadır. İkinci tezde AB'nin enerji acquisleri (müktesebatları) ve Avrupa Enerji Şartı'nın bağlayıcı hükümleri bazen milli enerji çıkarlar ve milli enerji arz güvenliği için AB'nin enerji politikalarına zarar vermeyecek şekilde yorumlanarak esnetilebilmektedir.

²⁰³ Kenneth Waltz, “Structural Realism After The Cold War”, JSTOR (Erişim 17 Mayıs 2025).

Almanya’da bu politikayı uygulayarak Rusya’nın Avrupa Enerji Şartı’nı ihlal etmesine dolaylı yoldan çanak tutmaktadır. Üçüncüsü, Moskova’yla geliştirilmiş olan enerji diplomasisini istikrarlı bir siyasi ortaklığa dönüştürerek karşılıklı çıkar sağlamak ve bu yolla gelecekteki enerji arz güvenliğini de garantilemektedir. Diğer tez ise İran nükleer tehdidi, Suriye meselesi ve Ukrayna krizinin başlarında Rusya’ya karşı eleştiri yapmak konusunda ihtiyatlı açıklamalar yapmaktadır. Son tezinde ise NATO’daki rolünde de yine Rusya’yla ters düşebileceği kararlar almak konusunda geri durmaktadır. Buradan Almanya’nın önceliğinin Batı yada NATO olmadığını öncelikli olarak kendi güvenlik çıkarlarını savunduğu görülmektedir. Sovyet döneminden kalmış eski ve zayıf silahlarla dolu bir orduyu tehdit olarak görmeyen ABD ve AB için Putin’in 2012’de tekrar seçildiğinde yaptığı konuşmada Rus ordusunu modernize ederek her türlü nükleer silaha sahip bir ordu sözü vermesi ve enerjiden elde edilen gelirlerle bu sözün gerçekleştirilmesi Batı için tehdit oluştururken bu süreçte Rusya ile en çok işbirliğini Almanya yapmıştır. Öte yandan Putin, NATO’yu bir tehdit olarak görmektense işbirliği içinde olmayı tercih etmekte ve bu tercih yine Almanya tarafından desteklenmektedir. Rusya, karar alma sürecinde yetkisi olmamasına rağmen NATO için saygın bir noktadadır. Bu konumla beraber Rusya karar almasa dahi alınan kararları, politikaları, stratejileri ve amaçları görerek buna göre bir yol haritası oluşturmaktadır. Alman politikacılara göre Almanya’nın ekonomide istikrarı ve geleceği AB’den ziyade ekonomi ve enerji alanlarında yapılacak işbirliği ve ortaklıklara bağlıdır. Bu reel politika bakış açısından bakıldığında da Rusya öne çıkmaktadır²⁰⁴. Almanya, ekonomik ve siyasi açıdan istikrarlıdır. Kendi geçmişindeki tecrübelerinden ötürü bir daha asla savaşmama anlayışıyla hareket ederek müzakere yoluyla ilerlemektedir. Alman elitler Avrupa’da barışın Rusya’ya karşı olarak değil Rusya ile sağlanabileceğini savunmaktadır²⁰⁵. Başlarda realist politikalar izlenerek Rusya ile olan enerji ticaretine kazan-kazan şeklinde yaklaşım sergilenirken Rusya’nın enerji kartını yaptırım olarak kullanması ve krizin ulusal güvenlik tehdidi olarak tanımlandığı noktada bu dönüşüm sürecine ters kararlar almak zorunda kalarak bu karşılıklı bağımlılık üzerine kurulu ilişkiyi gözden

²⁰⁴ Turgut Can Demiral, “AB’nin Ortak Dış Politikadaki İkilemi: Almanya-Rusya Enerji İlişkileri ve Stratejik Ortaklık”, Academia (Erişim 18 Aralık 2023.)

²⁰⁵ Yusuf Avar, “Avrupa Birliği’nin Rusya-Gürcistan ve Rusya-Ukrayna Çatışmalarına Karşı Tutumu: Almanya ve Fransa’nın Liderlikleri” Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi 13/24 (Mart 2021), s.7.

geçirilmiştir. Bu dönüşüm, Almanya'nın çok kutuplu dünya düzeninde daha bağımsız ve özerk bir aktör olma arayışını derinleştirmiştir. Enerji güvenliği krizleri, Almanya'nın dış politika vizyonunu dönüştüren en önemli etkenlerden biri haline gelmiştir. Uzun yıllar boyunca Rusya'dan uygun maliyetli doğalgaz ithalatına dayanan enerji politikaları Almanya'nın dış politika kararlarını sınırlayan bir bağımlılık ilişkisine zemin hazırlamıştır. Ancak bu ilişkideki kırılma Berlin yönetimini alternatif enerji kaynaklarına yönelmeye ve enerji çeşitliliğini artırmaya zorlamıştır. Almanya'nın; Norveç, Katar, ABD, Cezayir ve Azerbaycan gibi ülkelerle doğalgaz ve LNG anlaşmaları yaparak enerji bağımlılığını çeşitlendirme yönünde attığı adımlar bu çerçeveden değerlendirilebilmektedir²⁰⁶.

Bu stratejik yönelim sayesinde ekonomi, enerji arz güvenliği ile dış politikada daha esnek ve bağımsız karar alma süreçlerinin önü açılmaktadır. Örneğin, ABD'nin Çin'e yönelik ambargo çağrılarına karşı Almanya'nın temkinli yaklaşımı, ülkenin enerji ve ticaret çıkarlarını gözeten daha özerk bir dış politika izleme eğilimini göstermektedir²⁰⁷. Benzer şekilde Almanya, Afrika ülkeleriyle yenilenebilir enerji üretimi alanında iş birlikleri geliştirmesi ve AB içinde ortak enerji platformlarının kurulması bu yaklaşımın somut göstergeleri olmuştur. Almanya bu sayede hem enerji kaynaklarını çeşitlendirmekte hem de küresel diplomatik etkinliğini artırmaktadır. Almanya'nın bu yönelimi, Avrupa Birliği bünyesinde giderek daha çok dillendirilen stratejik özerklik kavramıyla da örtüşmektedir. Fransa ile AB'nin dış politika ve güvenlik mimarisinde daha bağımsız bir yapı kurma çabası içinde olan Almanya, enerji güvenliğini de bu yapının temel dayanaklarından biri olarak görmektedir. AB düzeyinde oluşturulan REPowerEU stratejisi, ortak gaz alım mekanizmaları, LNG altyapısının geliştirilmesi ve enerji diplomasisinin merkezileştirilmesi gibi adımlarda Almanya'nın yönlendirici aktörlerden biri olması bu bağlamda dikkat çekicidir²⁰⁸. Buna ek olarak Almanya yenilenebilir enerji dönüşümünü yalnızca bir iklim politikası değil aynı zamanda dış politika özerkliğini güçlendirecek bir stratejik kaldıraç olarak görmektedir. Özellikle yeşil hidrojen teknolojileri, güneş ve rüzgâr enerjisi yatırımları ile Afrika ve Orta Doğu ülkeleriyle yürütülen enerji ortaklıkları Almanya'nın bu alandaki dış politika enstrümanlarını çeşitlendirmektedir. Yenilenebilir

²⁰⁶ Umbach, "a.g.e.", s.23-31.

²⁰⁷ Defence Turk, "ABD'den Çin Şirketlerine Ambargo" (Erişim 17 Mayıs 2025).

²⁰⁸ Barbara Lippert, Nicolai von Ondarza ve Volker Perthes, "European Strategic Autonomy", SWP (Erişim 17 Mayıs 2025).

enerji alanında lider ülke olma hedefi Almanya'yı aynı zamanda küresel iklim normlarının belirleyicisi olan bir “normatif güç” konumuna da taşıma potansiyeline sahiptir²⁰⁹. Ancak Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası yaşananlar Almanya'nın uzun yıllardır benimsediği “ekonomik etkileşim yoluyla siyasi dönüşüm” (Wandel durch Handel) stratejisinin çöküşünü de beraberinde getirmiştir. Ekonomik karşılıklı bağımlılığın güvenlik garantisi sağlamadığı bu savaşla birlikte açıkça görülmüş, Berlin'in dış politika anlayışı da köklü bir dönüşüme zorlanmıştır. Bu dönüşümün merkezinde ise krizlere dayanıklı, enerji temininde dengeli, dış baskılara karşı özerk karar alabilen bir Almanya tahayyülü bulunmaktadır²¹⁰. Almanya'nın bağımsız aktörlük iddiası çeşitli sınırlarla da karşı karşıyadır. Özellikle askeri kapasite eksikliği ve NATO'ya olan güvenlik bağımlılığı, ülkenin stratejik özerklik kapasitesini sınırlayan temel unsurlar arasında yer almaktadır. Buna rağmen Berlin yönetimi enerji kaynaklarında yaşanan dönüşümü ve çeşitlendirme stratejilerini fırsata çevirerek hem dış politikasında daha dengeli adımlar atmakta hem de transatlantik ilişkilerde daha eşitlikçi bir pozisyon talep etmektedir. Almanya'nın enerji güvenliğini bir dış politika enstrümanı olarak kullanma kabiliyeti onun çok kutuplu uluslararası düzende daha bağımsız ve etkili bir aktör haline gelmesini destekleyen temel dinamiklerden biridir²¹¹.

Sonuç olarak Almanya, enerji güvenliği alanındaki kırılganlıklarını stratejik bir avantaja dönüştürmeye çalışmakta; bu kapsamda enerji diplomasisi, alternatif kaynaklara yönelim ve yeşil dönüşüm stratejileri ile uluslararası sistemde daha bağımsız bir konum elde etmeyi hedeflemektedir. Bu süreçte Almanya'nın enerji politikaları yalnızca iç politikalarına değil aynı zamanda dış politika reflekslerine ve küresel aktörlerle kurduğu ilişkilere de doğrudan yön vermektedir. Her ne kadar Almanya, ABD'nin güvenlik şemsiyesine yaslanarak kısa vadeli güvenlik ihtiyaçlarını karşılamış olsa da uzun vadede uluslararası sistemde daha özerk bir aktör olma yönünde adımlar atmak istemektedir. Çok kutuplu dünya düzeninde sadece bir “Avrupa gücü” değil, aynı zamanda küresel enerji diplomasisinin ve iklim politikalarının belirleyicilerinden biri olma hedefi göze çarpmaktadır. Çin, Hindistan, Körfez ülkeleri gibi enerji ve üretim merkezleriyle

²⁰⁹ European Commission, “REPowerEU” (Erişim 17 Mayıs 2025).

²¹⁰ The Guardian, “We Were All Wrong’: How Germany Got Hooked On Russian Energy” (Erişim 17 Mayıs 2025).

²¹¹ The Guardian, “Don’t Mention The War: In Germany, Politicians Are Hiding The Truth About Defence Spending” (Erişim 17 Mayıs 2025).

geliştirilen yeni ekonomik ve diplomatik ilişkiler, Almanya'nın çok taraflılığı esas alan bir dış politika tasarımı arayışında olduğunu göstermektedir. Bu yönelim, Berlin'in yalnızca Batı eksenli bir dış politika yerine, küresel güç dengelerinde dengeleyici bir rol üstlenme çabasını yansıtmaktadır.

5.3. Avrupa Birliği İçinde Liderlik Arayışı ve Entegrasyonun Derinleştirilmesi

Rusya-Ukrayna Savaşı, Avrupa Birliği içinde uzun süredir devam eden liderlik arayışını daha da görünür kılmış, Almanya bu süreçte entegrasyonu derinleştirme ve AB'nin geleceğine yön verme hedefini yeniden yapılandırmıştır. Berlin yönetimi, kriz anlarında gösterdiği karar alma kapasitesiyle sadece ekonomik bir otorite değil aynı zamanda normatif bir yönlendirici güç olduğunu ortaya koymuştur²¹². Almanya, özellikle Fransa ile AB'nin savunma ve dış politika alanlarında stratejik özerklik arayışını sürdürmekte, ABD'ye olan güvenlik bağımlılığını azaltacak mekanizmaları desteklemektedir. Bu bağlamda Almanya, Avrupa Savunma Fonu'nun güçlendirilmesi, PESCO (Kalıcı Yapılandırılmış İş Birliği) çerçevesinin genişletilmesi ve stratejik pusula belgesinin hayata geçirilmesi süreçlerinde aktif rol oynamıştır²¹³. Almanya, askeri kapasite inşasında doğrudan öncülük etmektense AB çerçevesindeki kurumsal araçları ve bütçeleri etkinleştirme yoluyla ortak bir savunma kültürü oluşturmayı hedeflemektedir²¹⁴. Entegrasyonun derinleştirilmesi açısından Almanya'nın öncelikleri arasında mali kuralların yeniden düzenlenmesi, Yeşil Mutabakat hedeflerinin üye ülkeler arasında eşit uygulanması ve dijital altyapıların bütünleşmesi yer almaktadır. Özellikle 2020 sonrası dönemde Avrupa Yeşil Mutabakatı ve REPowerEU stratejileri, Almanya'nın AB içindeki yönlendirici rolünü pekiştirmiştir. Berlin yönetimi, bu stratejilerle sadece enerji dönüşümünü değil birlik içindeki ekonomik dayanışmayı da artırmayı amaçlamaktadır²¹⁵. Almanya'nın AB içindeki liderlik iddiasının bir diğer boyutu doğuya genişleme sürecine olan yaklaşımıdır. Ukrayna ve Moldova ile yürütülen katılım müzakerelerine güçlü

²¹² Ulrich Krotz ve Joachim Schild, *Shaping Europe* (Oxford: Oxford University Press, 2013), s.1-34.

²¹³ European Union External Action (EUEA), "A Strategic Compass for Security and Defence" (Erişim 17 Mayıs 2025).

²¹⁴ Daniel Fiott, "Sovereignty by Design? Security of Supply in Defence in the European Union" (Erişim 17 Mayıs 2025).

²¹⁵ European Commission, "The European Green Deal" (Erişim 17 Mayıs 2025).

destek veren Berlin, bu ülkelerin Avrupa ailesine entegrasyonunu hem siyasi hem de jeostratejik bir gereklilik olarak görmektedir²¹⁶.

Almanya, Batı Balkan ülkeleriyle ilişkilerde de genişleme yorgunluğunu aşacak yeni araçlar geliştirilmesini savunmakta ve farklı entegrasyon düzeylerini kapsayan kademeli bir üyelik modeline sıcak bakmaktadır. Kurumsal reform arayışlarında ise Almanya, nitelikli çoğunluk sisteminin dış politika ve güvenlik kararlarında da uygulanmasını savunmakta; böylece vetoya dayalı karar alma süreçlerinin birlik içi işleyişi yavaşlatmasının önüne geçmek istemektedir. Bu reform arayışları, Almanya'nın birlik içi karar alma kapasitesini artırmak ve AB'yi küresel bir aktör haline getirmek yönündeki vizyonunun parçası olarak öne çıkmaktadır²¹⁷. Almanya 83,2 milyon nüfusuyla Avrupa'nın en kalabalık ülkesi ve 2024 yılı itibarıyla dünyanın üçüncü büyük ekonomisidir. Dış politikasında çok taraflılık ilkesiyle Avrupa Birliği ve Avrupa entegrasyonuna bağlıdır. Fransa ile yakın ilişkilere sahip olan Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada vasıtasıyla Transatlantik ilişkilere ve NATO üyeliğine önem vermektedir. Bu dış politika Batı entegrasyonu ve İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki toplumsal dönüşümde önemli bir role sahiptir. Soğuk Savaş boyunca Transatlantikçi ve Avrupa yanlısı bir politika benimseyerek ülke ekonomisini ve siyasi ilişkilerini güçlendirmiştir. Şansölye Konrad Adenauer döneminde Batı'yla ilişkiler derinleştirilmiş, Şansölye Willy Brandt döneminde ise Doğu Avrupa'ya yeni bir dış politika vizyonu sunulmuş Yakınlaşma Yoluyla Değişim ilkesiyle Doğu'yla ilişkilere yeni bir sayfa açılmıştır. 1990 yılında yeniden birleşmenin ardından Olaf Scholz'a kadar Helmut Kohl, Gerhard Schröder ve Angela Merkel olmak üzere üç Şansölye görev yapmıştır ve bu durum ülkedeki politik sürekliliğin bir göstergesidir²¹⁸. 2005 seçimleriyle göreve gelen Şansölye Angela Merkel mevcut yola mesafeli yaklaşmasına karşın AB, Birleşmiş Milletler ve NATO'nun öncülüğündeki askeri görevlerde zaman zaman da gönüllü devletlerin kurduğu koalisyonlara katılmıştır. Schröder'in başlattığı normalleşme süreciyle askeri güç tabu olmaktan çıkarak gereken durumlarda güvenlik ve dış politika aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır²¹⁹.

²¹⁶ European Commission, "European Leaders Decide To Open Accession Negotiations With Ukraine And Moldova In A Historic Summit" (Erişim 17 Mayıs 2025).

²¹⁷ European Parliament, "Enlargement Policy: Reforms And Challenges Ahead" (Erişim 17 Mayıs 2025).

²¹⁸ Köker-Şahin, "a.g.e.", s.4.

²¹⁹ Şirin, "a.g.e.", s.9.

Merkel iktidarında dış politika paradigması değişerek geleneksel müttefiklerle ilişkiler güçlendirilirken farklı bölgelerle de çıkar temelinde ortaklık ilişkileri kurulmuştur. Ekonomik olarak daha da güçlenen Almanya, AB'nin merkezi gücü haline gelmiştir. Merkel şansölye seçildikten sonra ilk dış politika hamlesi olarak Atlantik ötesiyle ortaklığı güçlendirerek ABD ile stratejik ortaklığı canlandırmaya gitmiştir keza Barack Obama, Merkel'i son sekiz yılın en yakın uluslararası ortağı olarak tanımlamış ve döneminde uluslararası kurumların güçlenmesi, mevcut düzenin korunması ve küreselleşmenin geliştirilmesi en önemli stratejik hedeflerden olmuştur. 2013 sonrasında Almanya bölgesel ve küresel meselelerde daha aktif rol ve sorumluluk almak isteyerek AB'de merkez güç olma isteğini de ortaya koymuştur. Almanya'nın resmi güvenlik belgesi olan Beyaz Kitap 2016'da yenilenip Almanya aktif ve şekillendirici güç olarak tanımlanmıştır. Merkel, Donald Trump ile de samimi ve yakın bir ilişki geliştirmiştir ve Avrupa'nın stratejik otonom yapısının korunmasına yönünde açıklamalarda bulunmuştur. ABD ile yakın ilişkiler kurarken eleştiri ve ekonomik yaptırım tehditlerine rağmen Rusya ile olan ilişkileri de önemsenmiş ve Almanya'nın çıkarına olacağına inandığı projeleri devam ettirmiştir²²⁰. Angela Merkel döneminde Dışişleri Bakanı ofisi 2009-2013 yıllarında sadece bir kez Hür Demokrat Parti'nin üyesi olan Guido Westerwelle başkanlık etmiştir. Frank Walter Steinmeier 2005-2009 ve 2013-2017 olmak üzere iki kademedede, Sigmar Gabriel 2017-2018 yıllarında ve Heiko Maas 2018-2021 yıllarında bu görevde bulunan Sosyal Demokrat Parti üyeleridir. Bunun önemli olmasının sebebi ise Sosyal Demokrat Parti'nin Rusya Federasyonu ile iyi ilişkiler kurmasıdır. Bu iç faktör Merkel'in görev süresince Almanya'nın dış politikasında büyük bir etki yaratmıştır. Merkel doktrinin diğer önemli özelliği ise çok taraflı olmasıdır. Uluslararası sorunları uluslararası kuruluşların yardımıyla uluslararası aktörlerin dahil edilerek çözülmesini desteklemektedir. Merkel liderliğindeki Almanya, NATO çerçevesinde Rusya dostu politikalar izlemiştir. Pragmatizm ve yatıştırma politikaları üzerine kurulu olan Alman dış politikası sayesinde Merkel'in şansölyeliği süresince Almanya her zaman Rusya'yı pasifleştirici bir rol oynayarak Avrupa'ya barış getiren bir aktör olmaya çalışmıştır. Almanya, ekonomik kaldıraçlar dışında Rusya'ya askeri baskı yada zorlayıcı diplomasi uygulamak yönünde bir istek ve yetenekte değildir. İyi bir arabulucu olmak için anlaşmaların ihlalini caydıracak güvenilir yeteneklere sahip olmak gereklidir fakat

²²⁰ Asiye Bilgin Yıldız, "Angela Merkel'in Siyasi Kişiliği ve Dış Politika Vizyonu", s.5-10.

Almanya dış politika ilkelerinde uluslararası hukuka saygı, çok taraflılık, savaşın reddi ve Moskova'yla uzun süredir süren dostane ilişkiler politikalarından ötürü arabuluculukta yetersizdir. Merkel ekonomik çıkarları jeopolitik kaygıların önünde tutmaktadır. Rusya'ya yönelik tek taraflı yaptırımlara karşı bir duruş sergileyerek AB ile koordineli yaptırımlar uygulamayı uygun görmektedir²²¹. Avrupa'nın yaşadığı siyasi, ekonomik, askeri ve diplomatik krizler, Avro bölgesinin borç krizi, Doğu Ukrayna ve Suriye'de yaşanan çatışmalar, Brexit ve Avrupa'yı etkileyen mülteci sorunu 2013'te seçimi tekrar kazanan Merkel'in gündem konularını oluştururken Almanya'nın da dış politikasını şekillendirmiştir. Almanya'nın Rusya siyasetinde etkili birkaç ana unsur bulunmaktadır. İlk olarak ticari çıkar gruplarının etkisidir. Rusya'dan gelmekte olan ucuz petrol ve doğalgaz ürünlerine karşılık Almanya'nın ihraç ettiği kimyasal, lüks tüketim ve makine ürünleri ve teknoloji ticareti söz konusudur. Merkel'e göre bu kesim Moskova ile sorunları çözerken aynı zamanda Almanya'nın enerji ihtiyacını da karşılamaktadır. Nitekim 2014 yılında Rusya Kırım'ı ilhak ettiğinde Almanya'nın yaptırım tartışmalarından uzak kalması ticari ilişkilere zarar gelmesinin önüne geçmiştir. Diğer madde denge politikasının sürdürülmesi isteğidir. Merkel bu sayede Rusya üzerindeki tesirini arttırmayı ve ABD'den gelen etkiyi de dengelemeye amaçlamıştır. İlişkilerin bu düzeyde ilerlemesiyle Almanya AB içinde Rusya ile olan ilişkilerde ön plana çıkmıştır. ABD'nin tepkilerine rağmen ticaret devam ettirilmiş ve sembolik yaptırımlar uygulanmıştır. Üçüncü unsur Alman hükümetlerinin dışarıya çizdiği resimdir. Duvarın yıkılmasının ardından artık Almanya ne doğuda ne batıda barışı tehdit etmeyecek ve Rusya'yı birleşik Avrupa'nın bir parçası olarak kabul edeceğini belirtmiştir. Rusya'ya nasıl davranılırsa öyle geri dönüş alınacağı düşünüldüğünden gevşeme politikaları izlenilmiştir fakat bu politikalar ticari çıkarlar temelindedir. Nitekim Ukrayna'ya silah yardımı, NATO'nun doğu genişlemesi, askeri tatbikatlar ve Putin'e yaptırımlar uygulanması bunun örnekleridir. Dördüncü unsur Almanya'daki siyasi partilerin çoğunluğunun Rusya ile ilişkilerde yatıştırma politikalarının izlenmesi yönündedir. 2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'ya saldırdığı sürece kadar "Rusya ile asla savaş yok, değerler güzeldir, çıkarlar daha önemlidir ve savaş varsa ben yokum " şeklinde üç ilke Alman siyasetinde söz konusudur. Bu dönemde dış politika ekonomik pragmatizm tarafından yönlendirilmektedir. Bu nedenle de Kuzey Akım I ve II projelerine dair güvenlik kaygıları

²²¹ Petrulionis, "a.g.e.", s.15-46.

göz ardı edilmiştir. Almanya'nın ekonomisinin büyüyebilmesi için doğal gaz hayati bir konumdur. Önce gaz politikası olarak bilinen bu dış politika uygulaması nükleer karşıtı hareket ve iş dünyasındaki lobiciler tarafından desteklenmektedir. Bunların sonucu olarak da Rus doğal gazına bağımlılık artmıştır. Merkel Soğuk Savaş düşüncesinden ve Ostpolitik'in başarılı öyküsünden yola çıkarak Rusya ile anlaşmalar yapmanın Avrupa'da barış ve refahın sağlanacağını düşünmüştür fakat Sovyetler Birliği statükocu Rusya Federasyonu da revizyonist bir devlettir ve bu dikkate alınmamıştır. Bu yanlış algı Transatlantik ortalığına zarar vererek Almanya'nın NATO ortaklığındaki güvenilirliğinde şüpheler yaratmıştır. Merkel'in çok taraflı dış politikası ve Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndaki tarihsel deneyiminden ötürü uluslararası arenadaki davranışlar kısıtlanmıştır. Bu zihniyetle çatışmaların kazan-kazan müzakerelerle çözülebileceği düşünülmüştür fakat her çatışma barışçıl şekilde çözülmemektedir ve Almanya'nın uluslararası çatışmalarda güçlü pazarlık yapabilitesi kısıtlanmıştır²²².

Sonuç olarak Almanya, enerji kriziyle birlikte Avrupa Birliği içinde liderlik sorumluluğunu daha çok üstlenme eğilimindedir. REPowerEU gibi enerji dayanışması politikalarında öncü rol alması, Avrupa enerji ağlarının yeniden yapılandırılmasında Almanya'nın merkezî pozisyonunu pekiştirmiştir. Ayrıca Berlin, AB'nin stratejik otonomi hedefleriyle uyumlu şekilde savunma politikalarının derinleşmesini, mali entegrasyonun hızlanmasını ve enerji arz çeşitliliğini desteklemektedir. Bu çabalar, Almanya'nın sadece ekonomik motor olmakla kalmayıp, kriz dönemlerinde siyasi ve stratejik liderliği de üstlenmeye hazırlandığını ortaya koymaktadır. Yani Almanya, bir yandan ABD ile iş birliğini sürdürürken; diğer yandan Avrupa kıtasında bağımsız, kolektif ve çok boyutlu bir liderlik rolü inşa etmeye çalışmaktadır.

²²²Petrulionis, "a.g.e.", s.82-85.

SONUÇ

Bu çalışma, Rusya-Ukrayna Savaşı bağlamında Almanya'nın dış politikasını enerji bağımlılığı perspektifinden ele alarak savaşın Almanya'nın stratejik yönelimleri üzerindeki etkisini analiz etmeyi amaçlamıştır. 1949'da yeniden kurulan Almanya, Bismarck'ın Realpolitik'inin aksine dış politikasında farklı bir çizgi benimsemiştir. Ülke, bir daha asla saldırı savaşlarında güç kullanmayacağını, ikili ilişkilerde ve küresel meselelerde iş birliği, ekonomik araçlar ve diplomasiyi önceliklendireceğini, uluslararası hukuk ve kurumları güçlendirmeyi hedeflediğini ilan etmiştir. Bu çerçevede geliştirilen Zivilmacht (sivil güç) anlayışı, askeri gücün tamamen dışlanmamasıyla birlikte sadece uluslararası hukukun meşru gördüğü durumlarda kullanılmasını öngörmüştür. Soğuk Savaş sonrası dönemde bu yaklaşım "Weißbuch" (Beyaz Kitap) ile resmileştirilmiş ve Almanya'nın ABD ile ortak değerlere dayalı sürekli bir ittifak içinde Avrupa entegrasyonunu önceleyen bir çizgide dış politikasını sürdüreceği açıklanmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Almanya'nın tam egemenliğine kavuşmasıyla birlikte askeri gücün görece önem kaybettiği yeni uluslararası düzende Almanya; ekonomik kapasitesi, istikrarlı yapısı ve merkezî konumuyla Avrupa'nın güvenilir ve iş birliğine açık bir aktörü hâline gelmiştir. Almanya'nın geçmişe dayanan enerji bağımlılığı, savaşın başlamasıyla birlikte dış politikada önemli bir sınav haline gelerek hem Avrupa Birliği içindeki pozisyonunu hem de uluslararası alandaki diplomatik tutumunu doğrudan etkilemiştir. Savaş sürecinde Almanya, dış politikasında savaşın getirdiği yeni dinamiklere uyum sağlama çabası ve tarihsel gelenekleri arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Almanya'nın savaşın başında çekimser ve temkinli davranması enerji bağımlılığı kaynaklı bir politik ikircikliğin sonucu olarak okunabilir. Özellikle doğal gazda Rusya'ya olan yüksek bağımlılık, Almanya'nın hem yaptırımlar konusunda net bir çizgi çizememesine hem de güvenlik politikalarında daha fazla AB/NATO eksenine ihtiyaç duymasına sebep olmuştur. Bu bağlamda enerjinin sadece ekonomik bir değişken değil aynı zamanda Almanya'nın dış politikasını şekillendiren temel stratejik bir araç haline gelmiş olduğu yorumu yanlış olmayacaktır. Batı'nın stratejisi; savaşı Rusya için daha maliyetli hale getirerek savaş süresini uzatmak ve pes ettirmek şeklin olmuştur. Savaşın başından itibaren diplomatik çözüm arayan Almanya, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası platformlarda aktif rol oynamıştır ancak bu çabaların ne kadar etkili olduğu ve sonuç alıp almadığı tartışmaya açıktır.

Araştırmanın bulguları, Almanya'nın savaşa birlikte enerji politikalarında köklü bir dönüşüm yaşadığını ortaya koymaktadır ve bu değişim savaşın en somut yansımalarından birisi olmuştur. Özellikle 2022 sonrasında LNG altyapısına yapılan yatırımlar, Norveç ve ABD gibi alternatif enerji ortaklarına yönelme ve enerji kaynaklarını çeşitlendirme girişimleri Almanya'nın dış politikasında daha otonom ve güvenlik odaklı bir çizgiye yöneldiğini göstermektedir. Ek olarak enerji bağımlılığını azaltma ve kaynak çeşitliliğini artırma çabası yalnızca ekonomik bir zorunluluk değil aynı zamanda ulusal güvenlik perspektifinde de gereklidir. Almanya'nın enerji bağımlılığı ve Rusya ile olan enerji ilişkileri, savaşın etkisiyle yeniden değerlendirilerek Almanya'nın dış politikasında uzun süredir devam eden “Ticaret yoluyla değişim” (Wandel durch Handel) anlayışının sorgulanmasına neden olmuştur. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelme ve enerji çeşitlendirmesi gibi stratejiler, Almanya'nın uzun vadeli enerji güvenliğini sağlama çabalarının bir parçasıdır. Bu süreç, Almanya'nın Rusya'ya olan bağımlılığını azaltmıştır ancak Avrupa'da enerji güvenliği tartışmalarını da derinleştirmiştir çünkü şu an Rusya'ya ambargo koyan Batı ülkeleri aynı zamanda Rusya'nın savaşa kadar dış finansman kaynaklarını oluşturmaktaydılar. Almanya'nın savunma politikalarındaki değişim ise ulusal ve uluslararası düzeyde yankı uyandırmıştır. Özellikle askeri ve savunma harcamalarının artırılması, Ukrayna'ya sağlanan askeri destek ve NATO ile işbirliğinin güçlendirilerek daha aktif bir rol üstlenilmesi gibi adımlar Almanya'nın güvenlik anlayışında köklü değişiklikler olduğunu göstermektedir fakat bu alandaki dönüşüm de Almanya'nın iç siyasetinde çeşitli eleştirilere yol açmış ve kamuoyu arasında tartışmalara neden olmuştur. Sonuç olarak, Rusya-Ukrayna Savaşı ve arkasından gelen enerji krizi Almanya'nın dış politika doktrininde önemli bir dönüm noktasına işaret etmektedir. Enerji bağımlılığı üzerinden şekillenen dış politika anlayışı yerini daha stratejik, çok yönlü ve güvenlik temelli bir yaklaşıma bırakmaktadır. Bu dönüşüm, yalnızca Almanya'nın değil, Avrupa enerji güvenliği mimarisinin de geleceğini etkileyecek niteliktedir. Dolayısıyla Almanya'nın bu süreçteki tutumu, hem kendi ulusal çıkarlarını yeniden tanımlaması açısından hem de AB'nin kolektif dış politikasının şekillenmesi bağlamında kilit bir örnek teşkil etmektedir. Öte yandan, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Almanya üzerindeki dış politika etkileri yalnızca enerji güvenliğiyle sınırlı kalmamıştır. Savaşın doğrudan sonucu olarak Almanya, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en büyük mülteci dalgalarından biriyle karşı karşıya kalmıştır. 2022 itibariyle Almanya,

milyonlarca Ukraynalı mülteciye kapılarını açmış ve bu süreçte hem Avrupa dayanışmasına öncülük etmiş hem de kendi iç politikasında önemli toplumsal ve ekonomik yansımalarla yüzleşmiştir. Almanya'nın bu konuda izlediği açık kapı politikası, insani sorumluluklarla jeopolitik gerçeklik arasında bir denge arayışını yansıtarak Almanya'nın insan haklarına verdiği önemi ve uluslararası dayanışma anlayışını göstermektedir fakat kamuoyunda Ukrayna'ya yardım edilerek mültecilerin geri dönmeleri konusundaki görüş büyük çoğunlukta kabul görmektedir. Uzun vadede bu göç dalgasının entegrasyon politikalarına, sosyal hizmet yüküne ve kamuoyunun dış politikaya bakışına etkileri dikkatle izlenmelidir. Rusya-Ukrayna Savaşı, Almanya'nın uluslararası sistemdeki rolünü yeniden tanımlama ihtiyacını doğurmuştur ve Almanya'yı Avrupa jeopolitiğinin değişen dinamiklerini kabul eden daha iddialı ve güvenlik odaklı bir yaklaşımı teşvik etmiştir. Şubat 2022'de Kuzey Akım projesinin askıya alınması, yine aynı tarihte ülkenin savunma bütçesini arttırmak adına 100 Milyar Euro'luk özel bir fon oluşturarak askeri çekingenlik politikasının kırılması, Rus gazına bağımlılığı azaltmak için LNG terminallerinin kurulması, Kasım 2022 tarihinde Katar'la uzun vadeli LNG tedarik anlaşması imzalanarak Norveç ve ABD başta olmak üzere farklı ülkelerle enerji anlaşmaları imzalanması, enerji arzının güvenliğini sağlamak için bazı kömür santrallerinin tekrar devreye alınması ve kapatılması planlanan üç nükleer reaktörün Nisan 2023 tarihinde geçici olarak işletilmesi, yine Rusya'ya bağımlılığı azaltmak için yeşil enerji dönüşümünü hızlandırarak güneş ve rüzgar enerjisine yatırımların planlanması ve 2030'a kadar elektriğin %80 oranında yenilenebilir kaynaklardan sağlanmasının hedeflenmesi, 2023 itibarıyla ABD'den sonra en çok askeri yardım yapan ülke olması ve 1 milyondan fazla Ukraynalı mülteciyi kabul ederek bu kişilere barınma, sağlık ve eğitim gibi sosyal haklar tanınması ve geçici koruma direktifi kapsamında Almanya'da oturma ve çalışma izni alabilmeleri Almanya'nın attığı somut adımlardır. 2025 itibarıyla Ukrayna'ya Almanya tarafından sağlanan toplam askeri, insani ve finansal yardım yaklaşık 16.8 milyar avroya ulaşmıştır. Bu süreç Almanya'nın Avrupa Birliği içinde lider bir aktör olarak daha etkin bir pozisyon almasına olanak sağlamıştır. Aynı zamanda Almanya'nın, Avrupa'nın geleceği ve güvenliği için sorumluluklarını artırdığı bir döneme işaret etmektedir. Bu bağlamda Almanya'nın Rusya-Ukrayna Savaşı sırasında izlediği politikalar hem bölgesel hem de küresel düzeyde önemli etkiler yaratmıştır. Almanya'nın Rusya-Ukrayna savaşı bağlamındaki dış politikası, ihtiyatlı angajmana

yönelik tarihi yaklaşımından daha iddialı ve proaktif bir duruşa doğru önemli bir dönüşümü temsil etmektedir. Rusya ile karmaşık tarihi ilişki, saldırganlığa karşı birleşik bir Avrupa yanıtına duyulan ihtiyaçla birleşince Almanya'nın diplomatik önceliklerini ve askeri taahhütlerini yeniden şekillendirmiştir. Rusya-Ukrayna çatışmasından öğrenilen dersler, Almanya'nın yalnızca Doğu Avrupa'daki değil, aynı zamanda NATO ve küresel topluluk çerçevesindeki rolünün yeniden değerlendirilmesini teşvik edebilir ve ortaya çıkan tehditlere ve zorluklara yanıt olarak dış politika stratejilerinin uyarlanması gerekliliğini vurgulayabilir. Sonraki süreçte Almanya'nın dış politikası konusunda 3 öngörü yapılabilir. Öncelikle tıpkı Soğuk Savaş'ta olduğu gibi ABD'nin küçük ortağı olarak ABD'nin sağladığı güvenlik şemsiyesi altında kalmaya devam ederek güvenlik harcamaları konusunda hiçbir zaman çok büyük bir yük altına girmemesi, ikinci olarak bu senaryonun tam tersi çok kutuplu dünyada tam bağımsız bir aktör olarak uluslararası düzen yapıcılardan biri haline gelerek ABD, Rusya, Çin gibi diğer büyük güçlerle tamamen çıkarlara bağlı ilişkiler kurularak farklı durumlarda farklı koalisyonların kurulabilmesi ve son olarak AB içinde lider bir devlet olarak AB entegrasyonunun güvenlik ve dış politika alanlarında ilerlemesi için aktif rol oynaması ve bunu yaparken ortak Avrupa çıkarları ile ulusal çıkarlarını da göz önünde bulundurması öngörülmüştür. Bu çalışma, “2022 enerji krizi Almanya'nın dış politikasını nasıl yeniden şekillendirmiştir?” sorusuna yanıt aramıştır. Çalışma boyunca elde edilen bulgular, Almanya'nın enerji bağımlılığıyla yüzleştiği bu kriz döneminde dış politikasını hem söylemsel hem de yapısal düzlemde yeniden inşa etmeye yöneldiğini göstermektedir. Kavramsal çerçevede enerji güvenliği ile dış politika arasındaki bağ güçlendirilirken, krizin Almanya'nın iç dinamiklerinde sanayi, toplum ve güvenlik politikaları üzerindeki etkisi belirginleşmiştir. Almanya, krizle birlikte Rusya'ya olan enerji bağımlılığını sona erdirmek için LNG altyapısı geliştirmiş, alternatif tedarik rotaları kurmuş ve AB politikalarıyla uyumlu şekilde yapısal önlemler almıştır. Dış politikada ise Zeitenwende söylemiyle sembolleşen bir yeniden yöneliş gözlemlenmiş; Almanya hem NATO ile ilişkilerini derinleştirmiş hem de çok kutuplu sistemde bağımsız aktörlük arayışına yönelmiştir. Tüm bu gelişmeler, Almanya'nın enerji krizini sadece teknik değil, stratejik ve diplomatik bir kırılma anı olarak değerlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu tez çalışması, 2022 enerji krizinin Almanya'nın dış politikasında nasıl bir dönüşüme yol açtığını analiz etmeyi amaçlamıştır. Kriz, yalnızca bir enerji arz sorunu olarak kalmamış;

Almanya'nın güvenlik, diplomasi ve entegrasyon politikalarında çok yönlü bir yeniden yapılanma sürecini tetiklemiştir. Almanya, kısa vadede güvenliğini ABD ile pekiştirirken, uzun vadede çok kutuplu dünyada özerk aktörlük ve Avrupa Birliği içinde stratejik liderlik arayışlarını aynı anda sürdürmüştür. Bu çalışma, enerji güvenliği ile dış politika yapımı arasındaki ilişkiyi Almanya örneğinde sistematik biçimde irdeleyerek, kriz dönemlerinde orta büyüklükteki güçlerin nasıl konumlandığına dair literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. Ayrıca, devletlerin enerji bağımlılığı koşullarında dış politika tercihlerini nasıl esnettiği, bu çalışma sayesinde daha net anlaşılmaktadır. Gelecek araştırmalarda Almanya'nın enerji diplomasisi örnekleri, tedarik çeşitlendirmesi sonrası yaşanabilecek siyasi yeniden hizalanmalar ya da enerji ve iklim politikalarının çatıştığı durumlar üzerine daha detaylı vaka analizleri yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- AA, Anadolu Ajansı. “Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Alman Ekonomisine Maliyeti 100 Milyar Avro Olarak Hesaplandı”. Erişim 7 Nisan 2025. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/rusya-ukrayna-savasinin-alman-ekonomisine-maliyeti-100-milyar-avro-olarak-hesaplandi>
- AA, Anadolu Ajansı. “Almanya 'Kışı Atlatmak' İçin Körfez'in Kapsamında”. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/almanya-kisi-atlatmak-icin-korfez-in-kapisinda/2694763>
- AA, Anadolu Ajansı. “Almanya'nın Geleneksel Noel Pazarları Enerji Krizinin Etkisi Altında Kuruldu” (22 Kasım 2022). <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanyainin-geleneksel-noel-pazarlari-enerji-krizinin-etkisi-altinda-kuruldu/2744550>
- AA, Anadolu Ajansı. “Alman Ekonomisi Artan Rekabet ve İmalat Sektöründe Zayıflık Nedeniyle Büyüyemiyor”. Erişim 7 Nisan 2025. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/alman-ekonomisi-artan-rekabet-ve-imalat-sektorunde-zayiflik-nedeniyle-buyuyemiyor/3280695>
- AA, Anadolu Ajansı. “Almanya Başbakanı Scholz: Azerbaycan, Almanya ve AB İçin Önemi Artan Bir Ortak”. Erişim 7 Ocak 2025. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanya-basbakani-scholz-azerbaycan-almanya-ve-ab-icin-onemi-artan-bir-ortak/2845574#>
- AA, Anadolu Ajansı. “Almanya, İlk Özel Yüzer LNG Terminalini Açtı”. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanya-ilk-ozel-yuzer-lng-terminalini-acti/2787815>
- AA, Anadolu Ajansı. “Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası Almanya'da enerji fiyatları yükseldi”. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/rusya-ukrayna-savasi-sonrasi-almanya-da-enerji-fiyatlari-yukseldi/2829182>
- AA, Anadolu Ajansı. “Rusya-Ukrayna Savaşı, Almanya'yı 30 Yıl Sonra İlk Dış Ticaret Açığıyla Vurdu”. Erişim 7 Mayıs 2025. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-ukrayna-savasi-almanyayi-30-yil-sonra-ilk-dis-ticaret-acigiyla-vurdu/2631326>
- AA, Anadolu Ajansı. “Almanya en büyük ikinci destekçisi olduğu Ukrayna'ya yardımları azaltıyor”. Erişim 13 Mayıs 2025. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanya-en-buyuk-ikinci-destekcisi-oldugu-ukraynaya-yardimlari-azaltiyor/3310926>
- Akhiyadov, Mokhammad. “AB, ABD ve Rusya Üçgeninde Kuzey Akım-2 Doğal Gaz Boru Hattı”, İNSAMER. Erişim 13 Aralık 2024. https://www.insamer.com/tr/ab-abd-ve-rusya-ucgeninde-kuzey-akim-2-dogal-gaz-boru-hatti_2172.html
- Altay, Abdullah. “Kuzey Akım 2: Avrupa'nın Geleceği ve Rusya'nın Jeopolitik Etkisi”, İNSAMER. Erişim 18 Aralık 2024. <https://www.insamer.com/tr/kuzey-akim-2-avrupanin-gelecegi-ve-rusyanin-jeopolitik-etkisi.html>

- ANSA. “ Protest By Development Organisation Against German Government” (3 Temmuz 2023).
- Avcı, Hüseyin. Uluslararası Sitemin Değişen Yapısında Almanya Rusya İlişkileri ve Türkiye’nin Rolü. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Avrupa Araştırma Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Aydın, Merve. Türkiye ve Rusya Federasyonu Arasındaki Doğal Gaz İlişkilerinin Bağımlılık ve Karşılıklı Bağımlılık Teorileri Çerçevesinde İncelenmesi. Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
<http://adudspace.adu.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11607/4280/1/637916.pdf>
- Aydın, Onat. Avrupa Enerji Krizi’nin Realizm Bağlamında İncelenmesi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
- Bayraklı, E. “Göreceli mi Mutlak Kazanç mı: Trump Başkanlığı Döneminde ABD-Almanya İlişkilerinin Teorik Bir Analizi”. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi 20/2 (Kasım 2024), 8-10. <https://doi.org/10.17153/oguiibf.1590249>
- BBC, British Broadcasting Corporation . “ Almanya Kış Aylarında Hangi Önlemlerle Enerji Tasarrufu Sağlamayı Hedefliyor?”. Erişim 1 Ocak 2024.
<https://www.bbc.com/turkce/articles/c5161y5ze2jo#:~:text=Almanya'da%20h%C3%BCk%C3%BCmet%2C%20k%C4%B1%C5%9F%20mevsimine,kullan%C4%B1m%C4%B1n%C4%B1%20y%C3%BCzde%20%20azaltmay%C4%B1%20planl%C4%B1yor>
- BBC, British Broadcasting Corporation . “Almanya ve Avusturya, Rusya ile Doğal Gaz Krizinde 'Acil Durum Planı'nı Devreye Soktu”. Erişim 1 Ocak 2024.
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60935855>
- BBC, British Broadcasting Corporation . “Ukrayna Krizi: ABD ve AB, Rusya’nın Enerji Kartına Karşı Hangi Adımları Atıyorlar? ”. Erişim 26 Şubat 2024.
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60309464>
- BBC, British Broadcasting Corporation . “Ukrayna: Kuzey Akım 1 Boru Hattındaki Patlamalarla İlgimiz Yok” . Erişim 26 Şubat 2024.
<https://www.bbc.com/turkce/articles/cg3y9xqn46vo>
- BBC, British Broadcasting Corporation. “AB Enerji Krizi Nedeniyle Safları Sıklaştırıyor, İngiltere'ye de Davet Var”. Erişim 1 Ocak 2024.
<https://www.bbc.com/turkce/articles/crg2z243q35o>
- BBC, British Broadcasting Corporation. “ Almanya Enerji Krizi Nedeniyle Nükleer Santrallerini Kapama Planını Erteleği”. Erişim 1 Ocak 2024.
<https://www.bbc.com/turkce/articles/c72zn0wvvp7o#:~:text=Almanya%20enerji%20krizi%20nedeniyle%20n%C3%BCkleer%20santrallerini%20kapama%20plan%C4%B1n%C4%B1%20erteledi,-Reuters&text=Almanya%20Ba%C5%9Fbakan%C4%B1%20Olaf%20Scholz%2>

C%20%C3%BClkede,sonuna%20kadar%20devre%20d%C4%B1%C5%9F%C4%B1%20b%C4%B1rak%C4%B1lacakt%C4%B1

BBC, British Broadcasting Corporation. “Almanya, Rus Gazına Bağımlılıktan Kurtulmak İçin Ne Yaptı?”. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c14rqyq5n7po>

BBC, British Broadcasting Corporation. “Lng Nedir, Neden Önemli Hale Geldi?”. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c99gkqe84q8o>

BBC, British Broadcasting Corporation. “Rusya, Avrupa'ya Gaz Akışını Nasıl Kesiyor?”. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/crgj3jd28wmo>

BBC, British Broadcasting Corporation. “Rusya'nın Ukrayna'yı İşgaliyle Sıvılaştırılmış Doğalgaz Kullanımı Arttı, Karbon Hedefleri Tehdit Altında ”. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cxr5wxn2xgvo>

BBC, British Broadcasting Corporation. “Almanya Kış Aylarında Hangi Önlemlerle Enerji Tasarrufu Sağlamayı Hedefliyor?”. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/crg2z243q35o>

BBC, British Broadcasting Corporation. “Avrupa Birliği, Rusya'ya Petrol ve Doğalgaz Ambargosunda Uzlaşmakta Zorlanıyor”. Erişim 13 Aralık 2024. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61299080>

BBC, British Broadcasting Corporation. “Avrupa'da Enerji Krizi: Rusya Kuzey Akım'ını Kesti, AB Ne Yapacak?”. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-62971871>

BBC, British Broadcasting Corporation. “Dünyanın Resmen Küresel Enerji Krizinin İçinde Olması Ne Anlama Geliyor? ”. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cx76yj83l2jo#:~:text=Bu%20a%C3%A7%C4%B1klama%20Uluslararası%C4%B1%20Enerji%20Ajansı%C4%B1,ya%C5%9Fayabilir%20ve%20evlerini%20%C4%B1s%C4%B1tmakta%20zorlanabilir>

BBC, British Broadcasting Corporation.”Nord Stream Leak: West Shores Up Pipeline Security, Blaming 'Sabotage’ ”. Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.bbc.com/news/world-europe-63065943>

Bichikliski, Stoilko – Nas, Çiğdem. “Avrupa Birliği'nin Kuzey Akım-2 Projesine Yönelik Yaklaşımı”. Bilge Strateji 13/24 (Kasım 2022),8.

Bloomberg HT. “Almanya Son 20 Yıldaki Yanlış Enerji Politikasının Cezasını Çekiyor” (31 Mart 2022). <https://www.bloomberght.com/almanya-son-20-yildaki-yanlis-enerji-politikasinin-cezasini-cekıyor-2302848>

BMWE, Bundesministerium Für Wirtschaft Und Energie . “Gas- Und Strompreisbremse Entlasten Haushalte Und Unternehmen” . Erişim 4 Nisan 2025. <https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Schlaglichter-der-Wirtschaftspolitik/2023/01/03-im-fokus.html>

BNETZA, Bundesnetzagentur. “Bundesnetzagentur Published Gas Supply Figures For 2022”. Erişim 7 Mayıs 2025. https://www.bundesnetzagentur.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2023/20230105_RueckblickGas2022.html

Bostanoğlu, Melis. “AB’nin Enerji Krizi” (Görüşmeci: Yusuf Ertuğral, Görüşme Transkripsiyonu), Euro Politika Dergisi 15/7 (Ağustos 2022),11.

CEW, Clean Energy Wire. “ Germany To Step Up Critical Infrastructure Protection With New Law”. Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.cleanenergywire.org/news/germany-step-critical-infrastructure-protection-new-law>

CEW, Clean Energy Wire. “ Germany’s Grid Agency Receives Extra Powers To Improve Security Of Energy Infrastructure”. Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.cleanenergywire.org/news/germanys-grid-agency-receives-extra-powers-improve-security-energy-infrastructure>

CEW, Clean Energy Wire. “ The Energy Crunch – Effects On Households And Businesses And Government's Reaction”. Erişim 7 Nisan 2025. <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/energy-crunch-effects-households-and-businesses-and-governments-reaction>

CEW, Clean Energy Wire. “ War In Ukraine: Tracking The Impacts On German Energy And Climate Policy” . Erişim 7 Nisan 2025. <https://www.cleanenergywire.org/news/ukraine-war-tracking-impacts-german-energy-and-climate-policy>

Cheniere. “Cheniere Highlights Benefits of U.S. LNG in 2023 Corporate Responsibility Report Agreement”. Erişim 17 Mayıs 2025. <https://lngir.cheniere.com/news-events/press-releases/detail/304/cheniere-highlights-benefits-of-u-s-lng-in-2023-corporate>

Cheniere. “Cheniere and BASF Sign Long-Term LNG Sale and Purchase Agreement”. Erişim 17 Mayıs 2025. <https://lngir.cheniere.com/news-events/press-releases/detail/284/cheniere-and-basf-sign-long-term-lng-sale-and-purchase>

Çalışkan, Feramuz. “Adım Adım Rusya Ukrayna Savaşı ve Üçüncü Tarafların Sürece Etkisi”. Euro Politika 14 (Mayıs 2022), 1-3.

Çorlu, Hüseyin Çağrı. “ Russia-The European Union Relation And The Energy Charter Treaty”. Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1/2 (Haziran 2018),18.

Daniel Fiott. “Sovereignty by Design? Security of Supply in Defence in the European Union”. Erişim 17 Mayıs 2025. <https://danielfiott.com/>

Defence Turk. “ABD’den Çin Şirketlerine Ambargo”. Erişim 17 Mayıs 2025. <https://www.defenceturk.net/abdden-cin-sirketlerine-ambargo>

- Demir, Asya. Rusya Federasyonu-Almanya Ekonomik İlişkilerinde Enerji Faktörü (1991-2018), Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=yrR5m3PXckqhNbCS-JlqXA&no=QrTmfq70ansyqLAU71nfEw>
- Demiral, Turgut Can. “ AB'nin Ortak Dış Politikadaki İkilemi: Almanya-Rusya Enerji İlişkileri ve Stratejik Ortaklık”. Academia. Erişim 18 Aralık 2023.
https://www.academia.edu/30951681/ABnin_Ortak_D
- Destatis. “ Crude Oil Imports From Russia Down to 3,500 Tonnes In January 2023”. Erişim 7 Mayıs 2025.
https://www.destatis.de/EN/Press/2023/03/PE23_098_51.html
- Duran ,Hasan- Türksavaş, G. Tuba. “Enerji Temelli Almanya-Rusya İlişkilerinin Türkiye-Rusya İlişkileri ile Karşılaştırılması”. Academia. Erişim 1 Aralık 2023.
https://www.academia.edu/43052740/Enerji_Temelli_Almanya-Rusya_%C4%B0li%C5%9Fkilerinin_T%C3%BCrkiye-Rusya_%C4%B0li%C5%9Fkileri_%C4%B0le_Kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Ft%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1
- Dünya. “ Enerji Krizi Almanya’yı Hidrojene Yönlendirdi”. Erişim 29 Aralık 2022.
https://www.dunya.com/sektorler/enerji/enerji-krizi-almanyayi-hidrojene-yonlendirdi-haberi-679750#google_vignette
- EC, European Commission. “ REPowerEU: A Plan To Rapidly Reduce Dependence On Russian Fossil Fuels And Fast Forward The Green Transition”. Erişim 13 Mayıs 2025. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3131
- Ediger, Volkan Ş.. Enerji Jeopolitiğinin Uluslararası İklim Değişikliği Girişimleri Üzerindeki Etkisi. Uluslararası İlişkiler Dergisi 14/54 (Haziran 2017), 45-70.
<https://doi.org/10.33458/uidergisi.513227>
- Egazete. “Ukrayna Savaşı Almanya’yı Nasıl Etkiledi?” (27 Ocak 2025).
<https://egazete.de/ukrayna-savasi-nasil-etkiledi>
- EIA,U.S. Energy Information Administration. “ Well Completions Per Location More Than Double in Lower 48 States As Technology Advances ”. Erişim 9 Mayıs 2025. <https://energynow.com/2025/05/oil-wells-per-location-in-lower-48-us-states-more-than-double-in-past-decade-eia-says/>
- Ekotürk. “ Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Almanya'da Enerji Fiyatları Yükseldi”. Erişim 7 Nisan 2025.
- EN, Euronews. “ Avrupa'da Enerji Krizi: Alman Şirketlerin Dörtte Biri İşçi Çıkarıp Maliyet Düşürmeyi Planlıyor”. Erişim 6 Nisan 2025.
<https://tr.euronews.com/2022/10/24/avrupada-enerji-krizi-alman-sirketlerin-dortte-biri-isci-cikarip-maliyet-dusurmeyi-planliy>

- EN, Euronews. “ Baltık Denizi'ndeki Kuzey Akım Boru Hatlarına Yönelik Saldırıların Ardında Kim Var?”. Erişim 18 Aralık 2023. <https://tr.euronews.com/2023/02/04/analiz-baltik-denizindeki-kuzey-akim-boru-hatlarina-yonelik-saldirilarin-ardinda-kim-var>
- EN, Euronews. “ Eski Alman Şansölye Gerhard Schröder, Putin ile İlişkisi Nedeniyle Partisi SPD'den İhraç Edilebilir”. Erişim 15 Temmuz 2022. <https://tr.euronews.com/2022/07/15/eski-alman-sansolye-gerhard-schroder-putin-ile-iliskisi-nedeniyle-partisi-spdden-ihrac-edi>
- EN,Euronews. “ Almanya Ekonomisi 2024 Yılında Üst Üste İkinci Kez Küçüldü” . Erişim 7 Nisan 2025. <https://tr.euronews.com/business/2025/01/15/almanya-ekonomisi-2024-yilinda-ust-uste-ikinci-kez-kuculdu>
- Enerji Günlüğü. “Almanya ve Fransa’dan Enerji İşbirliği”. Erişim 13 Aralık 2024. <https://www.enerjigunlugu.net/almanya-ve-fransadan-enerji-isbirligi-51567h.htm>
- Enerji Günlüğü. “Almanya, Senegal ile Gaz Projeleri Geliştirecek”. Erişim 13 Aralık 2024. <https://www.enerjigunlugu.net/almanya-senegal-ile-gaz-projeleri-gelistirecek-48482h.htm>
- Enerji Günlüğü. “ABD Avrupa gazı için Katar ile görüşüyor”. Erişim 13 Aralık 2024. <https://www.enerjigunlugu.net/abd-katarin-almanyaya-dogalgaz-ihraci-icin-gorusuyor-30721h.htm>
- Erkök, Banu. “ Almanya’nın Enerji Dönüşümü Politikaları: Türkiye İçin Bir Örnek”. *Fisciaeconomia* 6\2 (Nisan 2022), 4-11. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1056335>
- EUEA, European Union External Action. “ A Strategic Compass for Security and Defence”. Erişim 17 Mayıs 2025. https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en
- European Commission. “REPowerEU”. Erişim 17 Mayıs 2025. https://commission.europa.eu/topics/energy/repowereu_en
- European Commission. “European Leaders Decide To Open Accession Negotiations With Ukraine And Moldova In A Historic Summit”. Erişim 17 Mayıs 2025. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ac_23_6711
- European Commission. “The European Green Deal”. Erişim 17 Mayıs 2025. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
- European Parliament. “ Enlargement Policy: Reforms And Challenges Ahead”. Erişim 17 Mayıs 2025. https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI%282023%29757575

Federal Foreign Office. “Speech by the Coordinator of Transatlantic Cooperation Michael Georg Link, at a reception on the Conference of the Heads of German Missions”. Erişim 17 Mayıs 2025. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/2560230-2560230>

Federal Ministry For Economic Affairs And Climate Action. “Cybersecurity: Building Safer Energy Infrastructure Together”. Erişim 2 Mayıs 2025. <https://climateandenergypartnerships.org/news-1/cybersecurity-building-safer-energy-infrastructure-together/>

Furuncu, Yunus. “Türkakım: Türkiye-Rusya Enerji İş Birliğinde Yeni Boyut”, . Erişim 29 Aralık 2023. <https://setav.org/assets/uploads/2020/01/A303Tr.pdf>

GZT. “Almanya'da Enerji Krizi Sağlık Sistemini Vurdu: Hastaneler Kapanmanın Eşiğinde” (17 Ekim 2022). <https://www.gzt.com/jurnalist/almanyada-enerji-krizi-saglik-sistemini-vurdu-hastaneler-kapanmanin-esiginde-3687717>

Haberler.com . “Enerji Krizi: Almanya'da "Blackout" Korkusu”. Erişim 7 Nisan 2025.

Habertürk. “Almanya'da Enerji Krizi Sonrası Toplumsal Olaylar Endişesi” (24 Eylül 2022), <https://www.haberturk.com/almanya-da-enerji-krizi-sonrasi-toplumsal-olaylar-endisesi-3523361>

Habertürk. “Rusya Ukrayna Savaşı Neden Başladı? Rusya Ukrayna Savaşı Nedenleri ve Sebebi!”. Erişim 3 Mayıs 2022. <https://m.haberturk.com/rusya-ukrayna-savasi-neden-basladi-ne-oldu-ve-sebebi-nedir-rusya-ukrayna-savasi-nedeni-ve-sebebi-3356148/34>

Hamzaoglu, Halit. “Rusya–Avrupa Birliği İlişkilerinde Enerji Etkeni ve “Kuzey Akımı-2” Boru Hattı Projesinin Jeopolitik İçeriği”. Alanya Akademik Bakış Dergisi 5\1 (Ocak 2021), 3. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.690469>

Hekimler, Oktay. “Alman Dış Politikasında Bir Çıkmaz Sokak: Kuzey Akım II Projesi”. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi 1 (2021),6.

HIR, Harvard International Review. “Germany's Energy Crisis: Europe's Leading Economy Is Falling Behind”. Erişim 7 Nisan 2025. <https://hir.harvard.edu/germanys-energy-crisis-europes-leading-economy-is-falling-behind/>

Hill, Christopher ve Smith, Karen E. (ed.) European Union Foreign Policy in a Chancing World. 1 Cilt. Cambridge: Polity Press, 3. Basım, 2014.

Hürriyet. “Enerji Fiyatlarındaki Artışa İsyan Etti” (21 Ekim 2024). <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/enerji-fiyatlarindaki-artisa-isyan-etti-42567539>

IEA, International Energy Agency . “Energy Security Report”. Erişim 13 Mayıs 2025. <https://www.iea.org>

- IEA, International Energy Agency. “ IEA Report Highlights The Opportunity For Germany’s Energy Transition To Strengthen Its Security And Competitiveness”. Erişim 17 Mayıs 2025. <https://www.iea.org/news/iea-report-highlights-the-opportunity-for-germanys-energy-transition-to-strengthen-its-security-and-competitiveness>
- İnat, Kemal. “Almanya’nın Yeni Ulusal Güvenlik Stratejisi ve Dış Politika Hedefleri”. SETA Erişim 18 Mart 2025. <https://www.setav.org/almanyenin-yeni-ulusal-guvenlik-stratejisi-ve-dis-politika-hedefleri/>
- İnat, Kemal. “Rusya-Ukrayna Savaşı’nın Avrupa Enerji Politikalarına Etkisi” .Kriter. Erişim 13 Mayıs 2025.
- Kappner , Kai – Letmathe, Peter- Weidinger, Philipp . “ Causes And Effects Of The German Energy Transition In The Context Of Environmental, Societal, Political, Technological, And Economic Developments” . Energy, Sustainability And Society 13/ 28 (Ağustos 2023), 14. <https://doi.org/10.1186/s13705-023-00407-2>
- Karagöl, Burak. “Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Almanya’da Enerji Fiyatları Yükseldi”. Petrotürk (23 Şubat 2023). <https://www.petroturk.com/dogalgaz-haberleri/rusya-ukrayna-savasi-sonrasi-almanyada-enerji-fiyatlari-yukseldi>
- Kemp, Geoffrey. The East Moves West: India, China, and Asia's Growing Presence in the Middle East. Washington DC: Brookings Institution Press, 1. Basım, 2008.
- Keser, İrem Nur. “Uluslararası İlişkiler’de Feminist Dış Politika Söylemi: İsveç ve Almanya Analizi”. Journal Of Migration And Political Studies 2/2 (Eylül 2024), 12. <https://doi.org/10.69510/mipos.1516452>
- Kırdük, Yiğit. “ Kuzey Akım Çıkmazı”. ANKASAM. Erişim 18 Aralık 2023. <https://www.ankasam.org/kuzey-akim-cikmazi/>
- Kısacık, Sina. “ Kuzey Akım 2 Doğalgaz Boru Hattı Projesi’nin Rusya-AB-ABD Rekabetindeki Konumunu Anlamlandırmak”. Panel Gelişim. Erişim 18 Aralık 2023. https://panel.gelisim.edu.tr/assets/2019/dokumanlar/SBU%C4%B0%20E-B%C3%BClten-16_71d7b0e9cdb7446499a8b98e74e19310.pdf
- Kızılay, Şeyma. “ Enerji Krizi Denkleminin Vazgeçilmez Aktörü Cezayir Mi?”. Ankasam. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.ankasam.org/enerji-krizi-denkleminin-vazgecilmez-aktoru-cezayir-mi/>
- Korla, Firdevs. “ Ukrayna Krizi Sonrasında Avrupa’da Enerji Sorunsalı: Alternatif Enerji Arz Kaynakları ve Türkiye”. Journal of Economics and Political Sciences 2/1 (Temmuz 2022),11.
- Köker, Ahmet Emre - Şahin, Bedri. “Federal Almanya Cumhuriyeti’nin Ukrayna Dış Politikasının Değerlendirilmesi ”, Upa Strategic Affairs 5/1 (Mart 2024),25.
- Krotz, Ulrich ve Schild, Joachim. Shaping Europe. Oxford: Oxford University Press, 2013.

- Kundnani, Hans. *The Paradox of German Power* . 1 Cilt. New York: Oxford University Press, 2015.
- László, Szócs. “Amerikai Vád Amerikára”, *Magyar Nemzeti* (2 Ekim 2023). <https://magyarnemzet.hu/ahelyzet/2023/02/amerikai-vad-amerikara>
- Lippert , Barbara. von Ondarza, Nicolai. ve Perthes, Volker. “ European Strategic Autonomy”. SWP. Erişim 17 Mayıs 2025. <https://www.swp-berlin.org/en/publication/european-strategic-autonomy>
- Mazrek, Sibel. “ Enerji Krizi Bağlamında Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişi”. *Ankasam*. 1 Ocak 2024. <https://www.ankasam.org/enerji-krizi-baglaminda-avrupada-asiri-sagin-yukselisi/>
- Mello, Patrick A. “Zeitenwende: German Foreign Policy Change In The Wake Of Russia's War Against Ukraine”. *Politics And Governance* 12 (2024),10.
- Meşe, Zafer. “ Almanya’nın Sanayisizleşmesi: Nedenler, Zorluklar ve Perspektifler”, *Kriter*. Erişim 7 Mayıs 2025. <https://kriterdergi.com/dis-politika/almanyain-sanayisizlesmesi-nedenler-zorluklar-ve-perspektifler>
- NATO, North Atlantic Treaty Organization. “Energy security”. Erişim 13 Mayıs 2025. https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49208.htm
- NATO, North Atlantic Treaty Organization. “Warsaw Summit Communiqué”. Erişim 13 Mayıs 2025. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm
- NTV. “ Almanya’da Enerji Krizi: Odun Hırsızlığı Artıyor”. Erişim 19 Ekim 2022. <https://www.ntv.com.tr/dunya/almanyada-enerji-krizi-odun-hirsizligi-artiyor,2ovk4uoUi0ibnsQGxkOvzw#:~:text=Enerji%20krizi%20ve%20bu%20sene,g%C3%B6r%C3%BCI%C3%BCr%20bir%20art%C4%B1%C5%9F%20meydana%20geldi.>
- Oral, Ferhan. “ Yenilenebilir Enerji Kaynakları ve AB’nin “REPowerEU” İnisiyatifi”. *Ankasam*. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.ankasam.org/yenilenebilir-enerji-kaynaklari-ve-abnin-repowereu-inisiyatifi/>
- Oruç, Kübra. *Neo-Klasik Realist Teori Bağlamında Almanya ve Rusya Arasındaki İlişkilerin Ab Enerji Politikasına Yansıması*. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=9cc6iEjocPfhzkUeP-kMQA&no=mymRkFfCb4B66K3GbeBPAG>
- Özdemir Daşcıoğlu, Büşra Zeynep. “ Kuzey Akım 2 Almanya’yı ABD ve Rusya Arasında Sıkıştıran Boru Hattı”. *SETA*. Erişim 18 Aralık 2023. <https://setav.org/assets/uploads/2021/09/P318-Kuzey-Akim-2.pdf>
- Özev, Muharrem Hilmi- Kazıмова, Zuleykha. “ Rusya’nın Doğu Akdeniz Politikalarında Enerji Güvenliği Bağlamında EastMed Projesinin Yeri “. *TASAM*. Erişim 20 Ekim 2023.

https://tasam.org/trTR/Icerik/70184/rusyanin_dogu_akdeniz_politikalarinda_enerji_guvenligi_baglaminda_eastmed_projesinin_yeri

Özkan, Cemal Ege. “Fransa-Almanya İlişkilerinde Enerji Krizi”. Ankasam. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.ankasam.org/fransa-almanya-iliskilerinde-enerji-krizi/>

Petrulionis, Adomas. Angela Merkel’s and Olaf Scholz’s Speeches Analysis and Its Implications On Germany’s Foreign Policy. Kaunas: Vytautas Magnus University, Faculty of Political Science and Diplomacy, Yüksek Lisans Tezi, 2024. 47-56. <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/aac731aa-48cc-41a6-b7ee-dd8206dee7d5/content>

Polat Kırız, Şenay. “ Savaşın Gölgesinde Mizah: 2022 Sonrası Almanya ve Rusya Gaz Krizine Yönelik Mizahi Tepkiler”. Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi 4\2 (Ekim 2023), 293. <https://doi.org/10.58702/teyd.1334322>

Pulurluoğlu, Tuğçe . “Çok Kutuplu Bir Çağda Yeni Bir Soğuk Savaştan Nasıl Kaçınılır?”. TUIC Akademi. Erişim 7 Mayıs 2025.

Quincy Institute For Responsible Statecraft. “The Risks To Germany And Europe Of A Prolonged War In Ukraine”. Erişim 7 Nisan 2025. <https://quincyinst.org/research/the-risks-to-germany-and-europe-of-a-prolonged-war-in-ukraine/>

Safety Culture. “Understanding Energy Security”. Erişim 13 Mayıs 2025. <https://safetyculture.com/topics/energy-security/>

Sağlam , Mühdan. “ABD’nin Kuzey Akım II Hesabına Avrupa Ne Diyor?”, Gazete Duvar (3 Mart 2021). <https://www.gazeteduvar.com.tr/abdnin-kuzey-akim-ii-hesabina-avrupa-ne-diyor-makale-1514916>

Sancarbaba, Erkin. “ Alman Çelik Endüstrisi ve Enerji Krizi”. Synergy 4/5 (Ekim 2022), 11. <http://web2.bilkent.edu.tr/ceps/wp-content/uploads/sites/15/2022/10/Synergy-4.5T.pdf>

SDE, Stratejik Düşünce Enstitüsü. “ Kuzey Akım Boru Hattı'ndan Avrupa'ya Doğal Gaz Sevkiyatları Durdu”. Erişim 18 Aralık 2023. <https://www.sde.org.tr/enerji/kuzey-akim-boru-hattindan-avrupaya-dogal-gaz-sevkiyatlari-durdu-haberi-27492>

Sevim, Cenk. “Küresel Enerji Jeopolitiği ve Enerji Güvenliği”. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 7/26 (Haziran 2012), 8-11. <https://doi.org/10.19168/Jyu.90260>

Shagina, Maria ve Westphal, Kristen. “Nord Stream 2 and the Energy Security Dilemma”. SWP. Erişim 17 Mayıs 2025. <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2021C46/>

SonDakika.com. “Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Almanya'da Enerji Fiyatları Yükseldi”. Erişim 7 Nisan 2025. <https://www.sondakika.com/ekonomi/haber-rusya-ukrayna-savasi-sonrasi-almanya-da-enerji-15654523>

- Şeker, Cafer Talha. “Avrupa Jeopolitiğinde Rus-Amerikan Rekabeti ve Almanya’nın Yükselişi”. İNSAMER. Erişim 13 Aralık 2024. https://www.insamer.com/tr/avrupa-jeopolitiginde-rus-amerikan-rekabeti-ve-almanyainin-yukselisi_2530.html
- Takvim. “Almanya’da Enerji Krizi | Uzmardan Acı İtiraf: İnsanların Gücü Tükendi İntihar Edecek” (17 Ekim 2022), <https://www.takvim.com.tr/dunya/almanyada-enerji-krizi-uzmandan-aci-itaraf-insanlarin-gucu-tukendi-intihar-edecek-5361499>
- Tallis, Benjamin. “The End of the Zeitenwende”. DGAP. Erişim 7 Mayıs 2025. <https://dgap.org/en/research/publications/end-zeitenwende>
- Techinside. “Almanya, Enerji İçin İklim Krizi’ni İkinci Plana Atıyor!”. Erişim 1 Ocak 2024. <https://www.techinside.com/almanya-enerji-icin-iklim-krizini-ikinci-plana-atiyor/>
- Tekin Çolak, Merve. Tarihsel Süreçte Rus-Alman İlişkileri ve Ukrayna Savaşının Almanya’nın Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023. <https://openaccess.ahievran.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12513/5363>
- Tekin, Ali. “Avrupa Birliği’nin Enerji Güvenliği Politikaları ve Türkiye”. Uluslararası İlişkiler Dergisi 20/80 (Haziran 2023), 85–110. <https://doi.org/10.33458/uidergisi.1301827>
- Telli, Azime - Yeşil, Emine. “Ukrayna Krizinin Yeşil Enerji Dönüşümüne Etkisi: Almanya Örneği”. Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 4\2 (Temmuz 2023), 11-14. <https://doi.org/10.56400/tarsusiibfdergisi.1291211>
- Temiz Enerji. “Almanya ve Kanada Hidrojende İşbirliğini Genişletiyor”. Erişim 7 Mayıs 2025. <https://temizenerji.org/2024/03/19/almanya-ve-kanada-hidrojende-isbirligini-genisletiyor/>
- Tepealtı, Fahrettin. Boru Hatları Ulaşımı ve Potansiyelinin Türkiye’nin Siyasi Coğrafyasındaki Etkileri ve Önemi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/45225.pdf>
- The Guardian. “Don’t Mention The War: In Germany, Politicians Are Hiding The Truth About Defence Spending”. Erişim 17 Mayıs 2025. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2025/feb/20/war-germany-ukraine-defence-spending>
- The Guardian. “We Were All Wrong’: How Germany Got Hooked On Russian Energy”. Erişim 17 Mayıs 2025. <https://www.theguardian.com/world/2022/jun/02/germany-dependence-russian-energy-gas-oil-nord-stream>

- Tian, Huiyi. "The Foreign Policy Transition Of The German Scholz Government In The Context Of The Russian-Ukrainian Conflict And Its Causes". Highlights In Business, Economics and Management 7 (Nisan 2023), 4.
- Ticaret Bakanlığı. "Almanya ve Katar Arasında Anlaşma İmzalandı: Katar Almanya'ya 2024 Yılı İtibarıyla LNG Tedarikinde Bulunmaya Başlayacak". Erişim 13 Aralık 2024. <https://dtybs.ticaret.gov.tr/blog/post/13037/>
- TRT Haber. "Almanya'da Enerji Krizi Sağlık Sistemini Vurdu" (17 Ekim 2022). <https://www.trthaber.com/haber/dunya/almanyada-enerji-krizi-saglik-sistemini-vurdu-716410.html>
- TRT. "Almanya Senegal'le Enerji İş Birliği Hedefliyor". Erişim 7 Ocak 2025. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/almanya-senegalle-enerji-is-birligi-hedefliyor-682095.html>
- Tuğrul, A. Beril. "Enerji Güvenliği ve Ulusal Güvenlik İlişkisi". TASAM. Erişim 13 Mayıs 2025. https://tasam.org/Files/Icerik/File/%C4%B0GK2Kitap_pdf_88ced6c1-fca7-4aeb-86ba-3c553b6b5d31.pdf
- Tunç, Özge. "AB -Rusya Arasındaki Enerji Ticareti (Soğuk Savaştan Günümüze)". Academia. Erişim 20 Aralık 2024. https://www.academia.edu/49122820/AB_RUSYA_ARASINDA_ENERJ%C4%B0_T%C4%B0CARET%C4%B0_So%C4%B9Fuk_Sava%C5%B9Ftan_G%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCze_?hb-sb-sw=7086900
- Ultan, Mehlika Özlem- Saygın, Didem. "Avrupa Birliği-Rusya Enerji İlişkilerinde Azerbaycan Alternatifi". Bilig Dergisi 87\114 (Nisan 2022),11. <https://doi.org/10.12995/bilig.10104>
- Umbach, Frank. "Global Energy Security and the Implications for the EU". Energy Policy 38/3 (2010),1229-1240.
- Umbach, Frank. "Germany's Energy Dilemma Amid The Ukraine Crisis". European Energy Review 16/3 (2022), 23-31.
- Uyanık, Sırrı. "Uluslararası Yankılarıyla Enerji Politikalarında Bir Sürdürülebilirlik Deneyimi: Almanya ve Yenilenebilir Enerji". Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 17\68 (Güz 2018), 3. <https://doi.org/10.17755/esosder.395157>
- Uygun, A. G. (2023). "Avrupa Birliği'nin Rusya'ya Yönelik Yaptırımları: Dış Politika Aracı Olarak Yaptırımlar". TroyAcademy, 8/1 (Mart 2023),8. <https://doi.org/10.31454/troyacademy.1265490>
- Ünal, Mustafa Cem. Rus Dış Politikasında Enerjinin Rolü ve AB Enerji Politikasına Etkisi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,2021.https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/30082/mustafa_cem_unal_tez.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Varoğlu, Aysel. “ Kuzey Akım ve Kuzey Akım-2 Boru Hatlarının Ekonomik, Politik ve Çevresel Açından Değerlendirilmesi” . Yer Altı Kaynakları Dergisi 21 (Ocak 2022), 3-9.
- Varol , Tuğçe. “Rusya’nın Enerji Politikasının Yeni Aktörleri: Enerji Şirketleri”. Putin'in Ülkesi - Yeni Yüzyıl Eşiğinde Rusya Federasyonu Analizi. Ed. İrfan Kaya Ülgerin 292-293. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2015.
- Vergide Gündem. “ Otomotiv Sektöründe Gündem”. Erişim 17 Mayıs 2025. https://www.vergidegundem.com/files/ebooks/2019/aug/oto/files/downloads/EY_ispat_2019.pdf
- Waltz, Kenneth. “Structural Realism After The Cold War”. JSTOR. Erişim 17 Mayıs 2025. https://www.jstor.org/stable/2626772?readnow=1&seq=1#page_scan_tab_contents
- Wendt, Alexander. Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi. İstanbul: Küre Yayınları, 3.Basım, 2021.
- Westphal, Kristen. “ Germany’s Energy Policy at a Crossroads”. SWP. Erişim 17 Mayıs 2025. https://www.swpberlin.org/publications/products/research_papers/2022RP07_Germanys_Energy_Policy.pdf
- Yenişafak. “Savaş ve Yaptırımlar Almanya’nın Rusya’ya İhracatı Yüzde 57,5 Azalttı” (21 nisan 2022).
- Yergin, Daniel. The Prize: The Epic Quest For Oil, Money & Power . New York: Free Press, 1. Basım, 2006.
- Yeşil, Emine. Yeşil Teori Bağlamında Enerji Dönüşümü: Almanya Örneği (1970-2020). Mersin: Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Yücel Özdemir, “Almanya Yeniden ABD’ye Nasıl Bağımlı Hale Geldi ?”, Evrensel (23 Ağustos 2024).

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Melek Aleyna ÇELİK	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Bölümü	Uluslararası İlişkiler
Makale ve Bildiriler	
1. Çelik, Melek Aleyna. “ Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Bakış Açısı: Konstrüktivizm ve Doğu Türkistan Örneğinde Kimlik Meselesi”. 8. International Ankara Multidisciplinary Studies Congress. 16-18 Mart 2025, İKSAD, Ankara 2025, s.114-123.	